

Irene Mäkitalo

**PRAGMAATTISET ADAPTAATIOT JA
NIIDEN VAIKUTUS KÄYTETTÄVYYTEEN
SIEMENHELMITYÖOHJEIDEN
SUOMENNOKSISSA**

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Joulukuu 2019

TIIVISTELMÄ

Irene Mäkitalo : Pragmaattiset adaptaatiot ja niiden vaikutus käytettävyyteen siemenhelmityöohjeiden suomennoksissa
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriopinnot
Joulukuu 2019

Tämä tutkielma käsittelee pragmaattisia adaptaatioita ja niiden vaikutusta käytettävyyteen siemenhelmityöohjeiden suomennoksissa. Tutkimuksen hypoteesi on seuraava: Käytettävyyttä parantavat pragmaattiset adaptaatiot ovat vallitsevia pragmaattisia adaptaatioita tarkastelluissa siemenhelmityöohjeiden suomennoksissa.

Pragmaattiset adaptaatiot ovat Inkeri Vehmas-Lehdon (1999) kehittämä käännöstieteen malli. Pragmaattiset adaptaatiot ovat tiettyjä toimia, joita kääntäjä voi tehdä käännösprosessin aikana vähentääkseen lähtökielisen tekstin vaikutusta suomennoksessa. Näitä toimia ovat eksplisiittistäminen eli tekstin kohdan auki kirjoittaminen, tekstin esitysjärjestyksen muutos, tekstin korvaus toisella tekstillä, tekstin lisäys ja tekstin poisto. Näiden toimien avulla muokataan käännöstä esimerkiksi poistamalla suomalaisella lukijalle tarpeetonta informaatiota suomennoksesta. Suojasen, Koskisen ja Tuomisen (2015, 36) mukaan kaikki lähtökielisen tekstin vaikutus, joka jää käännökseen, vähentää käännöksen käytettävyyttä. Koska pragmaattiset adaptaatiot vähentävät tätä lähtökielisen tekstin vaikutusta käännöksessä, pitäisi niiden siten parantaa käännöksen käytettävyyttä. Tässä tutkielmassa käytettävyyttä lähestytään Jakob Nielsenin (1993) kehittämän käytettävyyden mallin kautta. Nielsenin malli sisältää viisi käytettävyyden osa-aluetta, jotka ovat opittavuus, muistettavuus, tehokkuus, virheettömyys ja miellyttävyys.

Tutkimuksen aineisto koostuu kolmesta englanniksi kirjoitetusta siemenhelmityöohjeesta ja näiden ohjeiden suomennoksista. Jokainen englanninkielinen ohje ja sen suomennos luetaan vertaillen niin, että kaikki tekstin kohdat, joita ei ole suomennettu sanasta sanaan, kirjoitetaan ylös. Tämän jälkeen nämä tekstikohdat luokitellaan sen mukaan, mikä pragmaattinen adaptaatio niissä on tehty. Tutkimusaineistosta etsitään kunkin pragmaattisen adaptaation tyypillisiä käyttötilanteita: Lisäksi arvioidaan sitä, miten pragmaattiset adaptaatiot vaikuttavat suomennosten käytettävyyteen kullakin Nielsenin käytettävyyden viidellä eri osa-alueella.

Tutkimuksessa saatiin selville, että suurin osa tarkasteltujen käännösten pragmaattisista adaptaatioista parantaa käännösten käytettävyyttä. Tämä kertoo siitä, että kääntäjä on lukijan edustaja ja siten kääntäjä haluaa tehdä käännöksen, joka on lukijalle mahdollisimman käytettävä. Näin ollen kääntäjä tarvittaessa parantaa käännöksen käytettävyyttä tekemällä pragmaattisia adaptaatioita käännösprosessin aikana. Eniten suomennosten käytettävyys parani opittavuuden saralla.

Vaikka tutkielman hypoteesi on tosi, vähensi 14 % aineiston pragmaattisista adaptaatioista suomennosten käytettävyyttä ja 11 % pragmaattisista adaptaatioista ei vaikuttanut käytettävyyteen suuntaan eikä toiseen. Syy tällaisiin pragmaattisiin adaptaatioihin on mahdollisesti ensinnäkin siinä, että käännöksen aihe eli siemenhelmityöt ei ole kääntäjälle kovin tuttu. Toiseksi käännöksiä, toisin kuin lähtökielisiä käsityöohjeita, ei luultavasti testata lukijoilla ennen niiden julkaisua, mikä tarkoittaa sitä, että käännettyjä käsityöohjeita ei voida päivittää testauksesta saatavan informaation perusteella. lähtökielisiä käsityöohjeita luultavasti päivitetään tällaisen tiedon avulla ennen niiden julkaisua. Kolmanneksi käännöksiä tuskin kustannustoimitetaan samalla tarkkuudella kuin lähtökielisiä tekstejä. Tämä tarkoittaa sitä, että käännösvaiheessa tehtyjen väärin ratkaisujen, mukaan lukien pragmaattisten adaptaatioiden, tulokset jäävät käännökseen ja alentavat sen käytettävyyttä. Syyt näihin kolmeen edellä mainittuun seikkaan johtuvat luultavasti siitä, ettei tällaisten toimien toteuttaminen käännösten kohdalla ole taloudellisesti kannattavaa.

Avainsanat: Käsityöohje, pragmaattiset adaptaatiot, käytettävyys

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Pragmaattiset adaptaatiot ja käytettävyyden arviointi	5
2.1 Pragmaattiset adaptaatiot	5
2.1.1 Pragmaattinen käännösongelma.....	5
2.1.2 Pragmaattiset adaptaatiot	5
2.1.3 Rajanveto lisäyksen ja eksplisiittistämisen välillä.....	7
2.1.4 Teoriat kulttuurisidonnaisista käännösongelmista ja kommunikaation ongelmista .	8
2.2 Käytettävyyden arviointi.....	10
2.2.1 Käsiyöohjeet teknisinä teksteinä.....	10
2.2.2 Käytettävyyden määrittely	12
2.2.3 Käytettävyys ja käännökset.....	13
2.2.4 Miten käännöksen käytettävyyttä voidaan arvioida?	15
2.2.5 Miten pragmaattiset adaptaatiot voivat vaikuttaa käännöksen käytettävyyteen? ...	18
3 Aineisto ja metodi	21
3.1 Aineiston kuvaus.....	21
3.2 Tutkimuksen metodi	23
4 Pragmaattiset adaptaatiot tarkastelluissa suomennoksissa.....	26
4.1 Pragmaattiset adaptaatiot koko aineistossa	26
4.2 Eksplisiittistäminen.....	28
4.3 Esitysjärjestyksen muutokset	29
4.4 Korvaukset siemenhelmityöohjeissa.....	35
4.5 Lisäykset tarkastelluissa siemenhelmityöohjeissa	43
4.6 Poistot siemenhelmityöohjeissa	46
5 Pohdintaa.....	50
6 Päätelmät.....	57

Lähteet.....	61
Tutkimusaineisto.....	61
Kirjallisuuslähteet	61

Liite 1: Tarkasteltujen suomennosten pragmaattiset adaptaatiot

English Summary: Pragmatic adaptations and their influence on usability in Finnish translations of seed beading instructions

1 Johdanto

Tämä tutkielma käsittelee pragmaattisia adaptaatioita siemenhelmyohjeiden suomennoksissa ja näiden pragmaattisten adaptaatioiden vaikutusta suomennosten käytettävyyteen. Käsityöt ovat erittäin suosittu harrastus Suomessa. Taitoliiton vuonna 2018 tekemän tutkimuksen mukaan yksi kolmasosa suomalaisista harrastaa käsitöitä. Käsityöharrastukseen liittyvät oleellisesti ohjeet, jotka ohjeistavat erilaisten käsityöprojektien tekoon. Kokeneinkin käsityöharrastaja haluaa aina välillä kokeilla jotain uutta tekniikkaa tai mallia, ja tällöin opastusta haetaan käsityöohjeista. Suomessa julkaistaan paljon käsityökirjoja, jotka on alun perin kirjoitettu suomeksi, mutta paljon julkaistaan myös käsityökirjoja, jotka on käännetty toisesta kielestä suomeen.

Koska käsityöt ovat Suomessa näin suosittu harrastus ja käsityöohjeet oleellisessa asemassa onnistuneiden käsityöprojektien toteuttamisessa ja siten käsityöharrastuksen pysymisessä mielekkäänä, ei ole ollenkaan yhdentekevää, millaisia käsityöohjeiden suomennokset ovat. Käsityöohjeet ovat pohjimmiltaan käyttöohjetekstejä ja sitä kautta teknisiä tekstejä, sillä käsityöohjeet ohjaavat tietyn tehtävän tai päämäärän, eli valmiin käsityön, onnistuneeseen saavuttamiseen. Teknisten tekstien maailmassa on tavallista nähdä lukija käyttäjänä, joka käyttää tekstiä päästääkseen onnistuneesti päämääränsä. Tässä tutkielmassa nähdään käsityöohjeen lukija samalla lailla käsityöohjeen käyttäjänä.

Kun tekstin lukija nähdään käyttäjänä, nousee keskeiseksi asiaksi tekstin käytettävyys, joka määrittää sitä, että kuinka onnistuneesti käyttäjä pääsee haluttuun päämääränsä tekstin avulla. Jos tekstin käytettävyys on hyvä, käyttäjä pääsee haluamaansa päämäärään nopeasti, tehokkaasti ja miellyttävästi. Jos tekstin käytettävyys on heikko, silloin päämäärään pääseminen voi olla hidasta, monimutkaista tai epämiellyttävää. Voi olla, että jos tekstin käytettävyys on huono, ei käyttäjä pääse ollenkaan haluamaansa päämäärään tekstin avulla.

Lähtöteksti, jonka pohjalta suomennos tehdään, on kirjoitettu luonnollisesti vieraalla kielellä mutta myös suomalaiselle vieraassa kulttuurisessa kontekstissa. Eri kulttuureissa tekstilajien konventiot voivat vaihdella, esimerkiksi yhdessä kulttuurissa käyttöohjeissa käyttäjää sinutellaan ja toisessa kulttuurissa teititellään. Lähtöteksti on aina tavallaan oman kulttuurisen kontekstinsa tuote ja käännösprosessin aikana kääntäjä voi tehdä valintoja, jotka joko jättävät tätä vieraan kulttuurin vaikutusta suomennokseen tai vähentävät sitä suomennoksesta. Käyttöohjeissa, joille hyvä käytettävyys on tärkeää, on tällaisen vieraan kulttuurin vaikutuksen

jääminen käännökseen aina ongelma käytettävyyden kannalta (Suojanen, Koskinen ja Tuominen 2015, 36).

Inkeri Vehmas-Lehdon (1999) esittämällä teorialla pragmaattisista adaptaatiosta näitä vieraan kulttuurien elementtien päätymistä suomennokseen voidaan vähentää. Vehmas-Lehdon pragmaattiset adaptaatiot ovat käänносprosessin aikana kääntäjän tekemiä käytännön toimia, joilla vähennetään vieraan kulttuurien elementtien päätymistä suomennokseen. Pragmaattisia adaptaatiota ovat tekstin poisto, tekstin korvaus muulla tekstillä, uuden tekstin lisäys, tekstin esitysjärjestyksen muutos ja teksti kohdan eksplisiittistämisen eli auki selittäminen. Teksti voi tässä kontekstissa tarkoittaa lausetta, sanaparia, yksittäistä sana tai jopa yksittäistä lyhennettä. Koska vieraan kulttuurisen aineksen kohtaaminen luku- tai käyttötilanteessa on aina käytettävyyden kannalta ongelma, parantavat pragmaattiset adaptaatiot suomennosten käytettävyyttä vähentämällä lähtökulttuurin vaikutusta niissä.

Kuten edellä todettiin, ovat käsityöt erittäin suosittu harrastus Suomessa ja näin ollen on relevanttia tutkia sitä, kuinka käytettäviä käsityöohjeiden suomennokset ovat. Se, että tässä tutkielmassa keskitytään nimenomaan käsityöohjeiden suomennosten käytettävyyden tarkastelemiseen, saa relevanssinsa siitä, että suuri osa Suomessa julkaistuista käsityöohjeista on käännöksiä. Siemenhelmityöohjeiden kohdalla lähes kaikki Suomessa julkaistut siemenhelmityöohjeet ovat käännöksiä muista kielistä. Siemenhelmityöohjeiden suomennosten tutkimus on puolestaan perusteltua sen vuoksi, että suomalaisista käsityöharrastajista 28 % (Taitoliitto 2018) tekee ainakin satunnaisesti koruja tai helmitöitä, jonka alalaji siemenhelmityöt ovat. Luultavasti siemenhelmityöohjeiden suomennoksia ei ole koskaan aikaisemmin tutkittu Suomessa. Tämän tutkimuksen tulosten avulla voi potentiaalisesti tehdä johtopäätöksiä, joita voidaan käyttää ohjenuorana uusien siemenhelmityöohjeiden ja mahdollisesti myös muiden käsityöalojen ohjeiden uusien suomennosten käytettävyyden lisäämisessä. Voi jopa olla mahdollista, että tutkimuksen tuloksista voidaan tehdä johtopäätöksiä koskien myös muiden teknisten tekstien suomennosten käytettävyyttä.

Tämän tutkielman hypoteesi on seuraava:

"Käytettävyyttä parantavat pragmaattiset adaptaatiot ovat vallitsevia pragmaattisia adaptaatioita tarkastelluissa siemenhelmityöohjeiden suomennoksissa."

Perusteena siihen, miksi oletan yllä olevan hypoteesin olevan totta, on ensinnäkin siinä, että käsityöohjeet ovat käyttöohjeita ja sitä kautta myös tarvetekstejä ja tarvetekstien

ymmärtäminen tarkoittaa jonkin päämäärän onnistunutta saavuttamista (Cook 1995, 15). Suojasen ym. (2015, 18) mukaan jos käännös nähdään välineenä päämäärän saavuttamiseen, on silloin käännöksen lukeminen käyttämistä. Käytettävyyšnäkökulmasta asia käännöksessä, joka on käännöksen lukijalle kulttuurisesti vieras tai joka ei vastaa tulokulttuurin kyseisen tekstilajin konventioita, on ongelmallinen (mts. 36). Pragmaattisten adaptaatioiden avulla voidaan nimenomaan välttää tällaisen käännöksen lukijalle vieraan aineksen päätymistä käännökseen. Kun kääntäjä on nimenomaan käyttäjän (mts. 24) eli käännöksen lukijan edustaja, silloin voidaan olettaa, että kääntäjä tekee käännösprosessin aikana pragmaattisia adaptaatioita, jotka vähentävät kulttuurisesti vieraan aineksen päätymistä käännökseen ja näin ollen parantavat käännöksen käytettävyyttä.

Edellä todettiin, että tiedossa ei ole, että siemenhelmityöohjeiden suomennoksia olisi tutkittu aiemmin. Anna Harju on tutkinut kääntäjän roolia käytettävyyden parantajana teknisille viestijöille tarkoitettujen käyttöohjeiden kohdalla vuonna 2008 ilmestyneessä Pro gradu -tutkielmassaan. Annastiina Lähdemäki (2015) on puolestaan tutkinut nimenomaan käännettyjen käyttöohjeiden käytettävyyttä. Alun perin saksaksi ja suomeksi kirjoitettuja neuleohjeita käytettävyyden ja teknisten tekstien kriteereiden näkökulmasta on tutkinut Sonja Hämeenoja (2011). On tehty myös tutkimusasetelmaltaan samankaltainen tutkimus saksasta suomeksi käännettyjen ruokaohjeiden käytettävyydestä (Suominen 2018). Ruokaohjeet ovat teknisinä ja ohjeteksteinä sekä sen puolesta, että niitä yleensä käytetään harrastuksen piirissä, jokseenkin samanlainen tutkimuskohde käsityöohjeiden kanssa.

Tämän tutkielman aineiston muodostavat kolme englanniksi kirjoitettua siemenhelmityöohjetta sekä niiden suomennokset. Kukin englanninkielinen siemenhelmityöohje ja sen suomennos muodostavat yhden aineistoparin. Aineistoa tutkitaan lukien vertaillen englanninkielistä siemenhelmityöohjetta ja sen käännöstä. Kaikki käännökseen tehdyt pragmaattiset adaptaatiot taulukoidaan tämän vertailevan lukuprosessin aikana. Tämän jälkeen löydetyt pragmaattiset adaptaatiot luokitellaan viiteen eri pragmaattisten adaptaatioiden kategoriaan. Seuraavaksi lasketaan, kuinka monta pragmaattista adaptaatiota tutkimusmateriaalissa on yhteensä ja mitkä ovat niiden prosentuaaliset osuudet. Sen jälkeen samat asiat lasketaan kunkin aineistoparin kohdalla. Tämän jälkeen pragmaattisia adaptaatioita analysoidaan yksi alatyyppeittäin kerrallaan ja pyritään tarkastelemaan niiden tyypillistä käyttöä. Samalla tarkastellaan myös sitä, että toteutuuko tutkielman hypoteesi, eli se, että käytettävyyttä parantavat pragmaattiset adaptaatiot ovat vallitsevia pragmaattisia adaptaatioita tutkitussa aineistossa.

Tutkielman aluksi käydään läpi ensin tutkimuksen teoreettinen tausta, joka jakautuu kahteen osaan. Ensiksi käsitellään pragmaattisten adaptaatioiden teoriaa ja sen jälkeen käytettävyyden teoreettista viitekehystä. Tämän jälkeen esitellään aineisto ja syyt aineiston rajaukseen, jonka jälkeen esitellään tutkielman metodi. Seuraavaksi vuorossa on aineiston analyysi. Tämän jälkeen analyysin tuloksia tarkastellaan Pohdintaa-luvussa. Lopuksi Päätelmät-luvussa kootaan yhteen koko tutkielman sisältö.

2 Pragmaattiset adaptaatiot ja käytettävyyden arviointi

2.1 Pragmaattiset adaptaatiot

Pragmaattiset adaptaatiot ovat Inkeri Vehmas-Lehdon kehittämä malli kääntäjän käytettävissä olevista toimista, joilla kääntäjä voi ratkaista ongelmakohtia, eli pragmaattisia käännösongelmia käännösprosessin aikana. Seuraavaksi käydään läpi sitä, millaisia ovat pragmaattiset käännösongelmat. Tämän jälkeen esitellään pragmaattisten adaptaatioiden lajit. Lopuksi käydään läpi kahta muuta teoriaviitekehystä, joissa on yhteisiä piirteitä Vehmas-Lehdon pragmaattisten adaptaatioiden teorian kanssa. Nämä teoreettiset viitekehukset ovat Ritva Leppihalmeen teoria kulttuuritöyssyjen kääntämisestä sekä Andrew Chestermanin teoria käännösuniversaaleista, eli toimista, joilla kääntäjä voi vastata pragmaattisiin ongelmiin käännösprosessin aikana.

2.1.1 Pragmaattinen käännösongelma

Pragmaattisilla käännösongelmilla tarkoitetaan ongelmia, jotka syntyvät lähtötekstin ja tulotekstin kommunikatiivisen tilanteen tilannetekijöiden eroista (Vehmas-Lehto 1999, 99). Niihin kuuluvat esimerkiksi erot konventioissa ja kielenkäytönnormeissa, joita esiintyy käännettävän tekstin lähtö- ja tulokulttuurin välillä. Myös muut vastaavanlaiset kulttuuriin ja kulttuurieroihin liittyvät ongelmat käännöstilanteessa ovat pragmaattisia käännösongelmia. Pragmaattiset käännösongelmat voidaan pyrkiä ratkaisemaan pragmaattisilla adaptaatioilla. (Vehmas-Lehto 1999, 99)

2.1.2 Pragmaattiset adaptaatiot

Vehmas-Lehdon mukaan (1999, 99-100) pragmaattisia adaptaatioita on neljää tyyppiä: poisto, lisäys, korvaus ja järjestyksen muutos. Suojanen ym. (2012, 40) lukevat myös eksplisiittistämisen yhdeksi pragmaattisen adaptaation tyyppiä. Suojasen ym. (mp.) linjausta noudattaen myös tässä tutkielmassa eksplisiittistäminen katsotaan yhdeksi pragmaattisen adaptaation tyyppiä.

Poisto pragmaattisena adaptaationa tarkoittaa sitä, että käännöksestä jätetään pois asia tai tekstiainesta, joka on mukana lähtötekstissä (Vehmas-Lehto 1999, 100). Poisto tehdään silloin, kun lähtötekstissä on mukana ainesta, joka ei ole relevanttia käännöksen lukijalle tai kun kyseinen kohta ei käännettynäkään olisi ymmärrettävä käännöksen lukijalle (mp.). Esimerkiksi lähtötekstin kohta ”kuten vanha sananlasku sanoo, ei suutarin lapsella ole kenkiä” voi olla kannattavaa poistaa käännöksestä, jos tulokielellä ei ole samaa sananlaskua, jolloin

sananlaskun voisi kääntää suoraan, tai tulokielessä ei ole sananlaskua, joka olisi sanamuodoiltaan eri, mutta tarkoittaisi samaa asiaa. Tällaisissa tilanteissa ei sananlaskua kannata kääntää suoraan tulokielelle, koska suora käänös luultavasti vain hämmentäisi käänöksen lukijoita. Sen sijaan toimiva ratkaisu tähän pragmaattiseen käänösongelmaan, joka johtuu lähtö- ja tulokulttuurin eroista, voi olla poistaa kyseinen tekstiaines ja jättää koko sananlasku, ja myös sananlaskua ennen oleva tekstiaines ”kuten vanha sananlasku sanoo”, pois tulotekstistä. (Vehmas-Lehtoa mukailen, mp.)

Vehmas-Lehdon mukaan järjestyksen muutoksessa kääntäjä muokkaa sitä, missä järjestyksessä asiat esitetään lukijalle (mts. 101). Vehmas-Lehdon mukaan (mp.) tarve tehdä tällainen järjestyksen muutos johtuu yleensä lähtö- ja tulokielen tekstikonventioiden eroista, sillä esimerkiksi eri kielten kohdalla vaihtelee, mihin kohtaan lausetta uusi asia sijoitetaan ja mihin kohtaan tulee jo lukijalle entuudestaan tuttu asia. Suomen kielelle on esimerkiksi tyypillistä esittää teema, eli entuudestaan tuttu asia ensin, ja vasta sen jälkeen reema eli uusi asia. Esimerkiksi seuraava lause seuraa suomen kielen teema-reema-rakennetta: ”Pidä neula samassa asennossa kuin edellisen silmukan aikana, jotta saat vietyä langan uudelleen silmukan läpi.” Tässä lauseessa teema, eli tuttua asiaa on se, että edellinen silmukka on jo tehty ja lukija tietää, missä asennossa hän on sen aikana neulaa pitänyt. Uusi asia lukijalle puolestaan on se, että seuraava työvaihe on langan vieminen uudelleen edellisen silmukan läpi. Englannin kielelle puolestaan on tyypillistä esittää virkkeessä ensin uusi asia eli reema ja vasta sen jälkeen tuttu, eli teema. Esimerkkinä tästä reema-teema rakenteesta toimii seuraava lause: ”To be able to bring the yarn through the stitch again, hold the needle the same way as you did during the previous stitch.” Tässä lauseessa siis uusi asia, langan vieminen uudelleen edellisen silmukan läpi, esitetään ensin ja vasta sen jälkeen jo lukijalle tuttu asia eli se, että neulaa tulee pitää samassa asennossa kuin se oli edellisen silmukan aikana.

Loppujen kolmen pragmaattisen adaptaation eli korvauksen, lisäyksen sekä eksplisiittistämisen syyt voidaan löytää seuraavista eroista lähtö- ja tulotekstin viestintätilanteiden eroista:

- aika-, paikka- ja tekstifunktioerot
- viestin vastaanottajien taustatietojen erot
- lähtö- ja tulokulttuurin erot
- konventioerot (mp.).

Korvauksessa jokin asia tai ilmaisu korvataan käänöksessä toisella, joka on käänöksen lukijalle helpommin ymmärrettävä (mp.). Esimerkiksi englanninkielisessä tekstissä käytettävä suora puhuttelu you-passiivina käyttäen, ”You must be a competent knitter before you try this

pattern.”, korvataan tulotekstiin suomenkielelle ominaisemmalla passiivilla ”Ennen tämän mallin tekemistä pitää olla kokenut neuloja.”

Lisäyksessä kääntäjä lisää käännökseen selittävää elementtiä tai tekstiä, jotta käännöksen lukeminen olisi lukijalle vaivattomampaa tai jotta lukija ymmärtäisi käännöstä paremmin (mts. 100-103). Esimerkiksi seuraavan lauseen: ”This colorful pattern was designed by none other than Kaffe Fassett” kohdalla oletetaan, että lauseen lukija tietää entuudestaan kuka on Kaffe Fassett. Näin todennäköisesti onkin, jos kyseessä on amerikkalainen lukija, sillä Kaffe Fassett on kuuluisa amerikkalainen neulesuunnittelija. Suomalaiselle lukijalle sen sijaan Kaffe Fassett ei välttämättä ole tuttu ja siksi kääntäjän voi olla tarpeen lisätä virkkeeseen selittävää materiaalia esimerkiksi seuraavalla tavalla: ”Tämän värikkään ohjeen on suunnitellut kukapa muukaan kuin Kaffe Fassett, kuuluisa amerikkalainen neulesuunnittelija.” Nyt lisäyksen ansiosta suomalainenkin lukija saa tietää, kuka on Kaffe Fassett ja mikä on hänen asemansa englanninkielisessä neulemaailmassa.

Viidennen pragmaattisen adaptaation tyyppin, eksplisiittistämisen, voidaan määritellä tarkoittavan ”lähtötekstistä implisiittisesti ja lukijoiden ennakkotietojen varassa pääteltävissä olevan kieliopillisen, semanttisen tai pragmaattisen aineksen ilmi panemista käännöksessä” (Suojanen ym. 2012, 40). Esimerkiksi helmityöohjeessa lause ”Reinforce.” lukon kiinnittämisen jälkeen riittää saamaan englanninkielisen lukijan ymmärtämään, että kyseessä on nimenomaan lukon kiinnitys, joka tulee vahvistaa. Sen sijaan, jos kohta käännetäisiin suoraan suomeksi vain sanalla ”Vahvista.”, ei suomalaiselle lukijalle olisi välttämättä kovin selvää, että mikä kohta työstä itseasiassa pitäisi vahvistaa. Sen sijaan, kun lähtötekstin lause ”Reinforce.” eksplisiittistetään käännösprosessin aikana kääntämällä kohta suomennokseen ”Vahvista kiinnitys.”, on tällöin suomalaisellekin lukijalle selvää, että mikä kohta työstä tulee vahvistaa.

2.1.3 Rajanveto lisäyksen ja eksplisiittistämisen välillä

Jossain tapauksissa voi olla hankalaa vetää raja sen välillä, mikä on eksplisiittistämistä ja mikä lisäämistä. Tämä johtuu siitä, että joskus on hankalaa nähdä, onko jokin asia implisiittisesti mukana lähtötekstissä, jolloin sen auki kirjoittaminen tulotekstiin on eksplisiittistämistä, vai onko niin, että lähtötekstin lukijalle ei edes millään implisiittisellä tavalla kerrota kyseisestä asiasta, ja silloin aineksen lisääminen tulotekstiin on siis nimensä mukaisesti lisäys.

Lisäyksen ja eksplisiittistämisen ero on se, että eksplisiittistämisen kohdalla aines, jonka kääntäjä niin sanotusti kirjoittaa auki käännökseen, on jo tavallaan mukana lähtötekstissä. Lähtötekstissä tämä aines on ikään kuin piilotettuna, mutta kun lähtötekstin lukijan ennakkotiedot yhdistyvät tekstin kanssa hänen sitä lukiessaan, saa lähtötekstin lukija saman tiedon kuin minkä tulotekstin lukijan ajatellaan saavan eksplisiittistämisen kautta. Tulotekstin lukijan kohdalla oletetaan, että häneltä puuttuu tämä lähtötekstin lukijalla oleva ennakkotieto. Näin ollen, jos kääntäjä ei eksplisiittistämisen avulla kirjoita auki tiettyä kohtaa käännökseen, lopputulos on se, että tulotekstin lukijalta jäisi puuttumaan tietoja, jotka lähtötekstin lukija ennakkotietojensa perusteella osaa itse tuoda esiin tekstissä. Lisäyksessä puolestaan se tekstiaines, jonka kääntäjä lisää tulotekstiin, on kokonaan uutta, eli sitä ei ole tai siihen ei viitata lähtötekstissä ollenkaan.

2.1.4 Teoriat kulttuurisidonnaisista käännösongelmista ja kommunikaation ongelmista

Ritva Leppihalme (1997, 2) on kirjoittanut kulttuurisidonnaisista käännösongelmista (culture bound translation problems) kirjassaan *Culture bumps: an empirical approach to the translation of allusions* ja tutkimuksensa pohjalta kehittänyt erilaisia käännöstrategioita. Leppihalme katselee näitä strategioita nimenomaan alluusioiden kääntämisen näkökulmasta, mutta suurinta osaa hänen käännöstrategioistaan voidaan käyttää kaikenlaisten tekstien kääntämisessä ja siten myös niiden tutkimuksessa. Leppihalmeen mukaan kulttuurisidonnaiset käännösongelmat ratkaistaan tavoilla, joita hän kutsuu käännöstrategioiksi (mts. 24). Leppihalmeen strategioihin, kuten Vehmas-Lehdonkin, kuuluvat nimittäin muun muassa poisto, järjestyksen muutos, korvaus ja lisäys, mutta kaikkien näiden strategioiden näkökulma on nimenomaan alluusioiden kääntämisessä. Vaikka Leppihalmeen strategioiden näkökulma liittyy vahvasti alluusioiden kääntämiseen, on niissä toisaalta paljon samaa Vehmas-Lehdon pragmaattisten adaptaatioiden kanssa; poistolla otetaan tekstiainesta pois käännöksestä, tekstin sisäistä esitysjärjestystä muutetaan tai tietty tekstiaines korvataan toisella.

Andrew Chesterman puolestaan puhuu kommunikaation ongelmista (1997, 87), jotka ilmenevät, kun kääntäjän pitää tuottaa saman sisältöinen teksti toisella kielellä. Hän kertoo tästä teoriasta kirjassaan *Memes of Translation: The spread of ideas in translation theory* (Chesterman, 1997). Chestermanin esittämät kommunikaation ongelmat ovat samantyyppisiä kuin Vehmas-Lehdon esittämät pragmaattiset käännösongelmat ja Leppihalmeen kulttuuriset käännösongelmat. Chestermanin mukaan kommunikaation ongelmat ratkaistaan käyttämällä erilaisia universaaleja käännöstrategioita. Chesterman puolestaan jaottelee

käännösstrategiansa kolmeen eri pääkategoriaan: syntaktisiin, semanttisiin ja pragmaattisiin strategioihin (mts. 93). Kun strategioita tarkastellaan tarkemmin, huomataan, että myös sekä syntaktisista että semanttisista strategioista löytyy yhtäläisyyksiä Vehmas-Lehdon pragmaattisten adaptaatioiden teoriaan. Pelkkien termien nimien perusteella voisi kuvitella, että Chestermanin strategioista pelkästään pragmaattisilla strategioilla olisi yhteistä Vehmas-Lehdon teorian kanssa, esiintyyhän molemmissa teoriaosuuksissa sana *pragmaattinen*.

Chesterman esittelee kirjassaan huomattavasti enemmän universaaleja käännösratkaisuja kommunikaation ongelmiin kuin Vehmas-Lehto pragmaattisiin käännösongelmiin tai Leppihalme kulttuurisidonnaisiin käännösongelmiin. Tästä huolimatta moni Chestermanin universaali käännösstrategia kuulostaa hyvin samankaltaiselta Vehmas-Lehdon pragmaattisten adaptaatioiden ja Leppihalmeen käännösstrategioiden kanssa. Usein onkin niin, että siinä missä Vehmas-Lehto ja Leppihalme esittävät yhden pragmaattisen adaptaation tai käännösstrategian, jota voidaan soveltaa useampaan erilaiseen tilanteeseen, esittää Chesterman sen sijaan useampaa, tarkempaan määriteltyä käännösuniversaalia vastaaviin tilanteisiin käännösongelmien ratkaisuksi. Esimerkiksi sekä Vehmas-Lehto että Leppihalme puhuvat korvauksesta, Leppihalme tosin nimenomaan erisnimien korvauksesta alluusiassa. Sen sijaan Chesterman esittelee useita universaaleja käännösstrategioita, joissa käytännössä korvataan tekstiaines toisella, mutta joissa määritellään paljon tarkemmin se, että minkälainen tekstiaines korvataan. Chestermanin käännösuniversaaleihin kuuluvat muun muassa transpositio, jossa sana korvataan toisella, eri sanaluokkaa kuuluvalla sanalla (1997, 79); synonymia, eli sanan korvaaminen sen synonyymillä (mts. 102) sekä antonymia ja hyponymia, joista ensimmäisessä sana tai ilmaus korvataan sen negaatiolla ja jälkimmäisessä puolestaan sana korvataan sen ala- tai yläkäsitteellä (mp.).

Kuten nämä esimerkit osoittavat, käsittelevät Vehmas-Lehto, Leppihalme ja Chesterman jokseenkin samanlaisia käännösprosessin ongelmia ja heidän tarjoamansa ratkaisut näihin ongelmiin ovat samantyyppisiä. Yksi ero on tosin siinä, että Vehmas-Lehdon teoria käsittelee asioita yleisemmällä tasolla kuin Chestermanin teoria, joka jaottelee ratkaisut ongelmiin hyvin yksityiskohtaisesti. Toinen ero on siinä, että Leppihalmeen teorian näkökulma on nimenomaan alluusioiden kääntämisessä, kun taas Vehmas-Lehto ja Chestermann tarkastelevat kaikenlaisia käännöstekstejä.

2.2 Käytettävyyden arviointi

2.2.1 Käsityöohjeet teknisinä teksteinä

Seuraavassa käydään läpi sitä, mitkä ovat teknisen tekstin ominaispiirteet. Sen jälkeen pohditaan sitä, että löytyvätkö käsityöohjeista nämä ominaispiirteet. John Walter, joka on tutkinut satoja teknisiä tekstejä, listaa teknisten tekstien ominaispiireet seuraavasti

- Tekstillä on tietty retorinen muoto ja formaatti, jotka on suunnattu tietylle lukijaryhmälle
- Tekstissä käytetään erityisalan sanastoa ja objektiivista tyyliä
- Tekstin sisältö on pääasiallisesti teknistä. (Walter 1977¹, Dobrinin 2004, 109 mukaan, [oma käännös])

Käsityöohjeista löytyy ensimmäinen Walterin tekniselle tekstille listaamista ominaispiirteistä. Käsityöohjeilla on tietty retorinen muoto ja formaatti, joka näkyy muun muassa siinä, että ohjeen aluksi niissä aina listataan työhön tarvittavat materiaalit ja työvälineet ja niissä edetään kronologisessa järjestyksessä työvaihe kerrallaan. Lisäksi käsityöohjeet ovat suunnattu tietylle kohderyhmälle eli käsityön harrastajille.

Käsityöohjeista löytyy myös toinen Walterin tekniselle teksteille listaama ominaispiirre, sillä käsityöohjeissa käytetään erittäin paljon erityisalan sanastoa eli kyseiselle käsityönlajille ominaista sanastoa. Lisäksi tässä kohtaa on hyvä nostaa esille myös se, että käsityöohjeissa käytetään todella paljon spesifejä lyhenteitä, mikä puolestaan vahvistaa sitä ominaispiirrettä, että niissä on käytössä nimenomaan erityisalan sanasto. Lisäksi käsityöohjeet ovat tyyliältään objektiivisia, neutraalisti opastavia tekstejä, joten myös tämä teknisten tekstien ominaispiirre löytyy käsityöohjeista.

Walterin kolmas ominaispiirre siitä, että tekstin sisältö on pääasiassa teknistä, toteutuu myös käsityöohjeiden kohdalla. Käsityöohjeen alussa saattaa olla kappale, jossa esitellään ohjeen avulla toteuttavaa käsityötä vähän laajemmin ja usein siinä kerrotaan myös kyseisen käsityöohjeen syntyvaiheista. Tämän esittelykappaleen jälkeen käsityöohje on sitten pelkkää teknistä sisältöä, sillä esittelykappaleen jälkeen teksti opastaa vaihe vaiheelta käsityön

---

¹ Walter, John 1977. Technical Writing: Species or Genus? *Technical Communication* 24. 6–8.

tekemiseen ja minkään muun tyyppistä kuin tällaista opastavaa teknistä tekstiainesta ei käsityöohjeessa ole.

Suojanen ym. (2015, 42) on määritellyt teknisen tekstin niin, että se on teksti, joka on ainoastaan työväline, jonka avulla laitetta voidaan käyttää. Kun Suojasen lausuntoa tarkastellaan käsityöohjeiden näkökulmasta, on asetelma mielenkiintoinen. Käsityöohjeet kun eivät varsinaisesti auta käyttämään mitään valmista laitetta, vaan käsityöhön liittyvien laitteiden käyttöön, kuten esimerkiksi ompelukoneen, on laadittu omat käyttöohjeet. Tällaisen käsityölaitteen käyttöohjeet eivät kuitenkaan opasta siihen, miten toteuttaa tietty käsityöprojekti kyseisellä laitteella, vaan antavat tietoa siitä, miten laitetta operoidaan niin sanotusti yleisellä tasolla.

Käsityöohjeet sen sijaan ohjeistavat käyttämään laitetta, joka syntyy käsityöntekijästä, tarvittavista työvälineistä sekä materiaalista. Ilman toisiaan mikään noista yhtälön osasista ei muodosta laitetta. Ihminen ei voi tehdä käsityötä ilman välineitä ja materiaaleja. Käsityön välineet eivät puolestaan toimi ilman niitä käytävää ihmistä sekä materiaalia, jota työstää näillä välineillä. Käsityöprojektin materiaali on puolestaan vain kerä lankaa tai pakka kangasta, eli tavaraa, jolla ei sen nykyisessä olomuodossa ole käyttöarvoa, ennen kuin siitä tehdään osa laitetta, jossa on mukana ihminen ja työvälineet. Kun laitteen määrittelee tällä tapaa sanan laajemman merkityksen kautta, päästään siihen, että käsityöohje on nimenomaan tekninen teksti, jonka kautta käytetään tätä yllä kuvatun kaltaista laitetta.

Suojasen määritelmässä teknisestä tekstistä (mp.) sanotaan, että teksti on työväline. Työvälinettä ei lueta, kuten tekstiä yleensä, vaan työvälinettä käytetään. Näin ollen on tarkoituksenmukaista nähdä teknisen tekstin äärellä oleva henkilö nimenomaan käyttäjänä, ei lukijana. Lukija voi lukea tekstejä monesta muustakin syystä kuin tietyn päämäärään saavuttamiseksi, esimerkiksi ajankuluksi tai yleissivistykseksi. Teknisen tekstin funktio puolestaan täyttyy vasta, kun sitä käytetään instrumenttina tietyn päämäärän saavuttamiseen. Näin ollen teknisten tekstien kohdalla tärkeitä termejä ovat käyttö ja käyttäjä, ja sitä kautta myös käytettävyys, jossa yhdistyy tekstin käyttö sen oikeassa kontekstissa ja käyttäjän kokemukset tämän käytön aikana. Kuten jo aiemmin todettiin, ovat käsityöohjeet teknisiä tekstejä, joten myös niiden kohdalla käyttäjä ja käytettävyys ovat tärkeitä ja tutkimisen arvoisia seikkoja.

2.2.2 Käytettävyyden määrittely

Kirjallisuudessa käsite käytettävyys on määritelty useammalla eri tavalla, mutta useissa määritelmässä toistuvat kuitenkin samat käytettävyyden osa-alueet. International Organization for Standardization määrittelee omassa standardissaan ISO 9241-11 käytettävyyden seuraavasti: ”the extent to which a product can be used by specified users to achieve specified goals with effectiveness, efficiency, and satisfaction, in a specified context of use.”(Ovaska, Aula ja Marjaranta 2005, 4).

ISO-standardin käytettävyyden määritelmästä Ovaska ym. nostavat esille kolme käytettävyyden osa-alueita. Nämä osa-alueet ovat käytön tuloksellisuus (effectiveness), käytön tehokkuus (efficiency) ja käytön tyydyttävyys (satisfaction). (Mts. 4). Itse haluan nostaa ISO-standardista esille näiden käsitteiden lisäksi myös ensinnäkin käsitteen käyttäjä. Käsite käyttäjä on yhteinen kaikille tässä luvussa tarkastelluille käytettävyyden määritelmille, mikä on ymmärrettävää, sillä jotta käytettävyys voi olla jotakin muuta kuin abstraktio, pitää olla olemassa käyttäjä tai idea käyttäjästä, joka todella kokee jonkin tuotteen käytön ja siitä aiheutuvat reaktiot, esimerkiksi miellyttävyiden käytön sujuvuudesta.

Toinen käsite, jonka haluan nostaa ISO-standardin käytettävyyden määritelmästä esille, on tavoite. Samaten kuin käsite käyttäjä, sisältävät kaikki tässä luvussa käsiteltävät käytettävyyden määritelmät tavoitteen käsitteen. Käytettävyydelle on siis ominaista tavoite, eli se, että käyttäjä haluaa saada jonkin päämäärän toteutettua käytön aikana.

Suojasen ym. (2015, 13) käytettävyyden määritelmässä ollaan samoilla linjoilla Ovaskan ym. (2005, 4) käytettävyyden määritelmän kanssa. Suojanen ym. (2015, 13) määrittelee käytettävyyden sen kautta, kuinka helppoa käyttäjän on käyttää tuotetta päämääränsä saavuttamiseen. Lisäksi Suojasen ym. (mp.) mukaan käytettävyys muodostuu myös siitä, että käyttäjä pääsee tavoitteeseensa tavalla, joka vastaa käyttäjän odotuksia ja ilman esteitä tai hidastavia tekijöitä.

Jeffrey Rubin ja Dana Chisnell (2008, 4) ovat puolestaan määritelleet käytettävyyden niin, että tuote, joka on todella käytettävä, on sellainen, että käyttäessään tuotetta käyttäjä pystyy tekemään mitä hän on aikonut ja sillä tavoin kuin hän on aikonut sen tehdä. Lisäksi käytön pitää tapahtua ilman viivytyksiä tai käytön aikana ilmenevää käyttäjän epävarmuutta tai käytön aikana esiin tulevia kysymyksiä, joihin tuote ei tarjoa vastausta (mp.).

Yhteistä näille kolmelle käytettävyyden määritelmällä on se, että niissä kaikissa todetaan, että käytettävyyden käsitteen osatekijä on käytön päämäärä. Käyttämistä ja sitä kautta käytettävyyttä ei voi olla ilman määriteltyä päämäärää, muuten se aktiviteetti, jota tehdään, ei ole käyttämistä. Lisäksi yhteistä kaikille näille kolmelle määritelmälle käytettävyydestä on se, että ne ottavat kantaa käytön sujuvuuteen. ISO-standardissa (Ovaska ym. 2005, 4) tämä on ilmaistu kertomalla se, millaista sujuvan käytön tulisi olla. Suojasen ym. (2015, 13) ja Rubinin ja Chiswellin (2008, 4) määritelmissä taas kerrotaan, että mitkä asiat ovat sujuvan käytön esteitä. Näin ollen käytettävyyden määritelmän voisi tiivistää kahteen tekijään: käytön määriteltyyn päämäärään ja käytön sujuvuuteen päämäärän toteuttamisen aikana.

2.2.3 Käytettävyys ja käännökset

Tässä alaluvussa tarkastellaan ensin sitä, miten kulttuurierot vaikuttavat kokemukseen käytettävyydestä. Sen jälkeen tarkastellaan sitä, mikä on kääntäjän rooli suhteessa käännöksen käytettävyyteen. Lopuksi käydään läpi sitä, mitkä asiat voivat määrittää käännöksen käytettävyyden.

Kuten Suojanen ym. (2015, 16) toteavat, käsityksemme siitä, mikä on käytettävää, liittyy kulttuuriseen taustaamme. Ihmiset kokevat heille tutun materiaalin käytön onnistuvan intuitiivisesti ja näin tällainen materiaali tuntuu heistä käytettävältä. Toisaalta ihmiselle vieras materiaali voi tuntua oudolta ja intuition vastaiselta, mikä puolestaan voi luoda tunteen siitä, että materiaalin käytettävyys on huono. (Mp.).

Lähtötekstin ja tulotekstin tulisi samalla tekstimassalla palvella sekä lähtökulttuurin että tulokulttuurin lukijoita, joiden kulttuuriset taustat voivat erota toisistaan. Jos lähdetään siitä, että lähtötekstin kirjoittaja on kirjoittanut tekstin niin, että se palvelee lähtökulttuurin lukijoita, jää kääntäjän tehtäväksi varmistaa, että sama teksti palvelee myös tulokulttuurin lukijoita. Kääntäjän tehtävä on varmistaa, että sama viesti, jonka lähtöteksti välittää omille lukijoilleen, välittyy myös tulotekstistä tulotekstin lukijoille. Eugene A. Nidan (1964, 51) mukaan kommunikaatio on aina osa sitä ympäröivää sosiaalista kontekstia. Yksi tällaisen sosiaalisen kontekstin sisällä tapahtuva kommunikaation muoto on tekstien, ja sitä kautta käännösten, ja tekstin lukijoiden välillä tapahtuva kommunikaatio. Yksi sosiaalisen kontekstin osa puolestaan on kulttuuriset piirteet. Näin ollen kulttuurisia piirteitä ei voida ohittaa käännösprosessissa eikä käännöksen käytettävyyttä arvioidessa. Ritva Leppihalme (1997, 6) toteaa, että kääntäjä onkin kulttuurien välinen viestinviejä ja samalla myös sen varmistaja, että kulttuurierot lähtö- ja

tulokulttuurin välillä otetaan huomioon niin, etteivät ne vaikuta käännöksen käytettävyyteen sitä alentavasti, vaan pikemminkin parantavat käännöksen käytettävyyttä.

Kun pohditaan kääntäjän roolia käännöksen käytettävyyden näkökulmasta, ovat Suojanen ym. (2015, 17) sitä mieltä, että kaikkien kääntäjän tekemien tärkeiden päätösten takana on käyttäjän näkökulma. Suojanen ym. (mts. 24) jatkaakin, että kääntäjä on käyttäjän, eli käännöksen lukijan edustaja esimerkiksi suhteessa alan asiantuntijoihin, kustantamoon tai alkuperäiseen tekstin kirjoittajaan. Näin ollen kääntäjällä on siis erittäin merkittävä rooli siinä, että hänen tekemiensä ratkaisujen pohjalta syntyy tuloteksti, jonka käytettävyys on hyvä.

Inkeri Vehmas-Lehdon (1999, 112) mukaan pätevän kääntäjän tulee tuntea se kulttuuri, jonka kieleen hän tekstiä kääntää. Näin kääntäjä pystyy perustellusti tekemään käännösratkaisuja, joilla parannetaan tulotekstin käytettävyyttä (mp.). Vehmas-Lehto (mp.) tarkoittaa käännösratkaisuilla nimenomaan pragmaattisia adaptaatioita, joihin tämä tutkielma keskittyy. Kääntäjän on kuitenkin hyvä muistaa käännöstä tehdessään, että vaikka saman kulttuurisen taustan omaavissa henkilöissä on yhtenäisiä piirteitä, ovat myös käännöksen lukijat, samalla tapaa kuin lähtötekstin lukijat, heterogeeninen joukko (Suojanen ym. 2015, 49.). Näin ollen kääntäjän tekemät päätökset käännösprosessin aikana pohjautuvat yleensä kuvitteelliseen henkilöön, joka edustaa keskiarvoa kaikista yleisistä käännöksen lukijakunnan piirteistä (Vehmas-Lehto 1999, 112). Tämä käännösratkaisuiden perustaminen keskiverron lukijan piirteiden pohjalle koskee myös niitä käännösratkaisuja, jotka vaikuttavat käännöksen käytettävyyteen.

Millainen sitten on käännös, jonka käytettävyys on hyvä? Ensinnäkin tällaisessa käännöksessä on otettu huomioon sisällöllisesti yhtäläisen viestin välittymisen lisäksi myös lähtö- ja tulokulttuurin mahdolliset erot (Suojanen ym. 2015, 35). Leppihalme (1997, 197) puolestaan määrittelee onnistuneen käännöksen, eli käännöksen, jonka voidaan siten katsoa olevan käytettävä, niin, että onnistuneessa käännöksessä on mukana ne elementit, joiden avulla lukija voi osallistua käännöksen kommunikatiiviseen prosessiin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että käännös sisältää sellaisia aineksia, jotka mahdollistavat sen, että lukija ymmärtää käännöksen välittämän viestin. Tällaisia aineksia voivat esimerkiksi olla tulokulttuurille ominaisen, ja siten lukijalle tutun sanaston käyttö vieraan lähtökulttuurin sanaston sijaan.

Kotouttava käännösstrategia toimii lähtökohtaisesti käytettävyyden ehdoilla, sillä kyseisessä strategiassa tuodaan käännökseen sitä, mikä on käännöksen lukijalle jo entuudestaan tuttua.

Kotouttavalla käännösstrategilla voidaan esimerkiksi tuoda käännökseen lukijalle tuttuja rakenteita ja poistaa tai korvata tekstiainesta, joka olisi lukijalle vierasta (Suojanen ym. 2015, 52). Tutun tekstiaineuksen avulla lukija ymmärtää käännöksen viestin nopeasti, selkeästi ja tehokkaasti, eli käännös on näin ollen käytettävä. Vieraannuttava käännösstrategia on sen sijaan ongelmallinen käytettävyyden näkökulmasta (mts. 53), sillä siinä käännökseen jätetään käännöksen lukijalle vieras aines. Tämä voi tarkoittaa sitä, että käännöksen lukijalla menee kauemmin ymmärtää käännöksen välittämä viesti, koska esimerkiksi käännöksessä käytetty sanasto ei ole hänelle tuttua.

Daniel Gouadecin (2010) mukaan hyvä käännös täyttää käännöksen lukijan eli käyttäjän tarpeet, toisin sanoen lukija voi toteuttaa käännöksen avulla sen päämäärän, jonka haluaa. Lisäksi käännöksen pitää myös toimia tehokkaasti tässä prosessissa, jossa lukija saavuttaa käännöksen avulla tavoittelemansa päämäärän (mt.). Käännöksen, joka täyttää nämä Gouadecin asettamat vaatimukset hyvälle käännökselle, voidaan katsoa myös olevan käytettävä käännös.

Jody Byrnen (2006, 11) mukaan nimenomaan teknisten tekstien kääntäjän tulee tehdä sellaisia käännösratkaisuja, joiden avulla käännös välittää informaation täsmällisesti. Tärkeää on myös se, että käännös esittää informaation oikeassa muodossa (mp.). Lisäksi Byrnen (mp.) mukaan käännöksen tulee olla sellainen, että käännöstä voidaan käyttää tehokkaasti ja tuloksekkaasti lukijan päämäärän saavuttamiseen, mikä tarkoittaa sitä, että tällainen käännös on käytettävä.

Näin ollen tässä ylhäällä esiteltyjen eri tutkijoiden näkemysten pohjalta voidaan tehdä se johtopäätös, että käännös on käytettävä silloin, kun se mahdollistaa sen, että lukijan saavuttaa haluamansa päämäärän käännöksen avulla. Lisäksi ollakseen käytettävä, tulee käännöksen mahdollistaa tämä päämäärän saavuttaminen tehokkaasti ja tuloksellisesti. Käytettävän käännöksen tulee ottaa huomioon myös mahdolliset kulttuurierot lähtö- ja tulokulttuurin välillä, sillä nämä kulttuuriset erityispiirteet tai niiden laiminlyöminen saattavat vaikuttaa hyvinkin paljon tässä edellä mainittuihin käännöksen käytettävyyden osatekijöihin.

2.2.4 Miten käännöksen käytettävyyttä voidaan arvioida?

Käännöksen käytettävyyden arviointiin on kehitetty useampia tapoja. Lukuun ottamatta Daniel Gouadecin metodia (2010, 6–8), suuri osa näistä tavoista ammentaa Jakob Nielsenin (1993, 25–26) käytettävyyden eri osa-alueiden mallista. Nielsenin mallin pohjalta on kehitetty heuristiikkoja, jotka ovat käytännössä tarkastuslistoja (Suojanen ym. 2015, 79; Kuutti 2003, 47). Kun tekstiä käydään läpi arvioimalla sitä heuristiikka-listausta vasten, voidaan tehdä

arvioita siitä, kuinka käytettävä teksti on. Yleensä heuristiikka-listauksia on käytetty tekstien tai tuotteiden kehityksessä niin, että tekstiä tai tuotetta on tarvittaessa relevanteilta osin parannettu sen jälkeen, kun se on käyty läpi heuristiikkaa vasten läpi (Suojanen ym. 2015, 79).

Vesa Purho (2000) on kehittänyt Nielsenin mallin perusteella oman heuristiikkansa käyttöliittymien käytettävyyden arviointiin. Purhon heuristiikan pohjalta on kehitetty heuristiikkoja nimenomaan käännosten käytettävyyden arvioimiseen. Tällaisia heuristiikkoja ovat kehittäneet Pro gradu -tutkielmiansa varten Anna Harju (2008) ja Juho Suokas (2014). Suokkaan kehittämän heuristiikan pohjana on Purhon ja Nielsenin mallin lisäksi Daniel Gouadecin malli, jota tarkastellaan tarkemmin seuraavaksi tässä luvussa.

Käännosten käytettävyyden arvioimiseen käytetty malli, joka ei pohjautu Nielsenin ja Purhon malliin tai heuristiikkaan, on Daniel Gouadecin (2010, 6–8) heuristiikkalistaus. Vaikka Gouadec ei mainitse listauksessaan käytettävyyden termiä, ovat hänen heuristiikkalistauksessaan käyttämänsä kriteerit tosiasiaa hyvin lähellä Nielsenin käytettävyyttä mittaavaa mallia (Suojanen ym. 2015, 127). Näin ollen Gouadecin mallia voidaan käyttää myös käännoksen käytettävyyden arviointiin. On kehitetty myös heuristiikka, joka yhdistää Gouadecin ja Purhon, ja sitä kautta myös Nielsenin mallit. Kuten edellä jo viitattiin, kyseisen mallin on kehittänyt Pro gradu -tutkielmaansa varten Juho Suokas (2014, 39 ja 43–44).

Tässä tutkimuksessa käännosten käytettävyyden arviointiin käytetään Jakob Nielsenin mallia (1993, 25–26) käytettävyydestä. Ensimmäinen syy Nielsenin mallin käyttöön on siinä, että se on omalla tavallaan yksinkertainen malli, sillä siinä käytettävyys on tiivistetty viiteen ominaisuuteen tai toisin sanoen osa-alueeseen. Toinen syy Nielsenin mallin käyttöön on siinä, että se on useiden käännosten käytettävyyttä mittaavien mallien taustalla. Nielsenin malli sisältää siis sen ytimen, jonka päälle muut käännoksen käytettävyyttä arvioivat heuristiikat rakentuvat. Näin ollen Nielsenin malliin on kiteytynyt käytettävyyden arvioinnin ydin ja siksi voidaan ajatella, että Nielsenin mallin avulla voidaan arvioida tietyn asian käytettävyyttä ”puhtaimmillaan”. Tällä tarkoitetaan sitä, että Nielsenin mallilla voidaan arvioida asian käytettävyyttä ilman, että käytettävyyden arvioimiseen on projisoitu päälle jokin näkökulma, esimerkiksi käyttöliittymän käytettävyyden arvioiminen tai tietyn laisen käännoksen tai tietyssä kontekstissa olevan käännoksen käytettävyyden arvioiminen.

Nielsenin (mts. 25) mallin mukaan käytettävyys koostuu viidestä osa-alueesta:

- 1) opittavuus
- 2) tehokkuus
- 3) muistettavuus
- 4) virheettömyys
- 5) miellyttävyys

Nielsenin mallissa *käytettävyys* puolestaan on yksi *hyödyllisyyden* osa-alue, joka puolestaan on *käytännöllisen hyväksyttävyyden* osa-alue. *Käytännöllinen hyväksyttävyys* puolestaan on yksi sateenvarjotermin *hyväksyttävyys* alakäsitteistä. (Mp.). Seuraavassa käydään läpi Nielsenin käytettävyyden osatekijät. Koska tässä tutkimuksessa Nielsenin mallia käytetään käännöksen käytettävyyden arviointiin, on mallin alkuperäinen termi *systemi* korvattu alla termillä *käännös* ja sana *käyttäjä* korvattu sanalla *lukija*.

Nielsenin mallissa opittavuus tarkoittaa sitä, että käännös on helposti omaksuttavissa niin, että käyttäjä pääsee aloittamaan käytön nopeasti (mts. 26). Tehokkuudella tarkoitetaan mallissa sitä, että kun on kerran omaksunut käännöksen sisäisen logiikan sekä käännöksen terminologian, pystyy käännöksen avulla toteuttamaan käännöksen ohjeistaman asian tehokkaasti (mts. 26), tämän tutkimuksen kontekstissa siis toteuttamaan käsityön. Muistettavuus puolestaan koostuu siitä, että käännös tai sen eri kohdat on lukijan helppo muistaa niin, että lukija voi palata käännöksen ääreen myöhemmin ja muistaa silloin, mikä on käännöksen sisäinen logiikka ja terminologia ja näin ollen miten käännöksen avulla toteutetaan onnistunut käsityö. Virheettömyydellä tarkoitetaan sitä, että käännöksen tulisi tavoitella virheettömyyttä, jotta lukija ei tekisi virheitä tai ainakaan paljon virheitä käsityötä käännöksen avulla toteuttaessaan. Jos käännöksen lukija tekee virheen, pitäisi käännöksen toimia niin, että lukija pystyy käännöksen avulla helposti korjaamaan virheensä. Käännös ei saa sisältää niin suuria virheitä, että niiden seuraukset voivat olla käsityön onnistumisen kannalta kriittisiä. Miellyttävyydellä tarkoitetaan sitä, että käännöstä on mukava lukea ja seurata. (Mp.).

Tässä luvussa on käyty läpi erilaisia malleja ja heuristiikkoja, joita voidaan käyttää käännöksen käytettävyyden arviointiin. Lukuun ottamatta Daniel Gouadecin mallia (2010), kaikki läpikäytyt mallit tai heuristiikat pohjaavat Jakob Nielsenin (1993) malliin käytettävyydestä. Näin ollen tässä tutkimuksessa on päädytty käyttämään Nielsenin mallia, koska se on ytimekäs ja ilmeisen toimiva sekä käytettävyyden osatekijät hyvin kiteyttävä. Tämä voidaan päätellä siitä, että se toimii niin monen eri konteksteihin jalostettujen käytettävyyden arvioimisen mallien ja heuristiikkojen pohjana.

2.2.5 Miten pragmaattiset adaptaatiot voivat vaikuttaa käännöksen käytettävyyteen?

Inkeri Vehmas-Lehto (1999, 99–112) on luonut mallin pragmaattisista adaptaatioista eli toimista, joita kääntäjä voi tehdä käännökseen, ja joiden avulla otetaan huomioon käännöksen vastaanottajan, eli siis käyttäjän, tarpeet. Kuten jo luvussa 2.1.2 todettiin, Vehmas-Lehdon (1999, 100) mallin mukaisia pragmaattisia adaptaatioita ovat poisto, lisäys, korvaus ja järjestyksen muutos. Suojanen ym. (2012, 37) ovat lisänneet malliin myös eksplisiittistämisen ja tässä tutkimuksessa pragmaattisiksi adaptaatioiksi mielletäänkin nuo kaikki viisi toimea.

Vehmas-Lehdon mallin mukaan pragmaattisilla adaptaatioilla on tarkoitus parantaa käännöksen laatua, toisin sanoen, ainakin kun tarkastellaan teknisiä tekstejä, tehdä käännöksestä käytettävämpi. Tämänkin tutkimuksen hypoteesi on se, että pragmaattiset adaptaatiot, jotka parantavat käytettävyyttä, ovat vallitsevia tutkimusaineistossa. On syytä kuitenkin myös todeta, että joissain tapauksissa tehdyt pragmaattiset adaptaatiot saattavat vähentää käännöksen käytettävyyttä. Esimerkiksi tällainen tilanne saattaa syntyä silloin, kun käännöksestä onkin epähuomiossa poistettu informaatiota, joka olisikin ollut hyödyllistä käännöksen lukijalle.

Ritva Leppihalme (1997) kutsuu tekstin osia, joita ei voi välittää sellaisenaan suoraan käännökseen kulttuuritöyssyiksi (culture bumps). Tällaisia tekstiaineiksia ovat esimerkiksi lähtökielen sanonnat, joille ei ole ainakaan suoria vastaavuuksia tulokielessä. Toinen esimerkki on se, että kääntäjä kääntää termistön suorilla tulokieleen kielellisillä vastineilla mutta ei ota huomioon sitä, että aihepiirillä on jo oma, vakiintunut termistönsä tulokielessä, josta löytyisi tarkat vastineet lähtökielen termistöön. Jos käännökseen jää tällaisia suoria käännöksiä kohtiin, joissa pitäisikin olla tulokieleen oma termi kyseiselle asialle, ovat tällaiset kohdat käännöksissä kulttuuritöyssyjä.

Käännösteorian pioneeri Eugene A. Nida (1964, 168) on sitä mieltä, että kaikkea vierasta aineista ei tarvitse poistaa käännöksestä, vaan lukijoilla on kyky ymmärtää sitä, että muissa kulttuureissa asiat ovat toisin. Näin ollen, jos tällainen vieraan kulttuurin aines jää käännökseen, niin lukijan lukeminen ei siihen lopu eikä vieraaseen elementtiin takerruta, vaan se ohitetaan vain yhtenä osana käännöstä. Suojanen ym. (2015, 36) ovat kuitenkin sitä mieltä, että kun käsitellään ja arvioidaan käännöksen käytettävyyttä, jokainen kulttuuritöyssy, joka käännökseen jää, vähentää käännöksen käytettävyyttä. Pragmaattisilla adaptaatioilla voidaan poistaa näitä kulttuuritöyssyjä käännöksistä ja siten siis parantaa käännöksen käytettävyyttä.

Pragmaattisella adaptaatiolla voidaan esimerkiksi korvata tulokielen lukijalle vieras termi hänelle tutummalla termillä tai eksplisiittistämällä kirjoittaa auki sanonta, jonka tarkoitusta tulokielen lukija ei tunne, koska vastaavaa sanontaa ei ole tulokielellä.

Jody Byrnen (2006, 15) mukaan käytännössä ihmiset mieltävät käännettykin tekstit alun perin tulokielellä kirjoitetuiksi teksteiksi, jos tekstissä ei ole jotain laadullista poikkeamaa, joka saa heidät tietoisiksi siitä, että teksti onkin nimenomaan käännos. Byrnen (mp.) mukaan se, että lukija herää tajuamaan, että hänen lukemansa teksti on käännos, saa lukijan menettämään luottamuksensa tekstiin. Jos lukija ei luota tekstiin, ei teksti missään nimessä ole käytettävä, koska silloin lukija tuskin saavuttaa haluamaansa päämäärää tekstin avulla ainakaan tehokkaasti. Tämä johtuu siitä, että jos lukija ei luota tekstiin, hän luultavasti kyseenalaistaa kaiken, mitä tekstissä sanotaan, mikä luonnollisesti tekee tekstin käytöstä ja lukijan päämäärän saavuttamisesta hidasta. Voi myös olla, että tekstistä ei ole mitään hyötyä, eli se ei ole käytettävä laisinkaan, jos se, että lukija tiedostaa lukevansa käännöstä, saa hänet hylkäämään tekstin kokonaan. Pragmaattisten adaptaatioiden käytöllä voidaan käännöksestä poistaa tällaisia kohtia, jotka saisivat lukijan tajuamaan, että hän lukee käännöstä. Esimerkiksi kulttuurilliset tai termistölliset erot, jotka ilman muokkaamista pistäisivät tekstissä lukijan silmään, muokataan pragmaattisilla adaptaatioilla tulokulttuurin paremmin sopivaksi niin, etteivät en ainakaan negatiivisella tavalla kiinnitä lukijan huomiota ja siten saa lukijaa tiedostamaan sitä, että hän lukee käännöstä ja menettämään luottamustaan tekstiin.

Eugene A. Nidan mukaan (1964, 121–122) kaikissa viestintätilanteissa on mukana hälyä, joka häiritsee viestin välittymistä lähettäjältä vastaanottajalle. Yksi tällainen hälyn alalaji, joka haittaa välitettävän viestin ymmärtämistä, on semanttinen häly, jota on esimerkiksi vaikeasti ymmärrettävä sanasto tai huonosti toimiva tekstin rakenne (Suojanen ym. 2015, 44). Pragmaattisilla adaptaatioilla voidaan vähentää tällaista semanttista hälyä käännöksen viestintätilanteessa eli parantaa käännöksen viestin perille menoa ja näin ollen parantaa käännöksen käytettävyyttä. Pragmaattisten adaptaatioiden avulla voidaan tehdä esimerkiksi esitysjärjestyksen muutos, jolla alkuperäinen, mutta tulokielen kontekstissa huonosti toimiva rakenne, muutetaan tulokielellä paremmin toimivaksi rakenteeksi. Toinen esimerkki on se, että pragmaattisen adaptaation avulla voidaan korvata tulokulttuurissa vaikeasti ymmärrettävä termi toisella, tulokulttuurissa paremmin tunnetulla termillä.

Pragmaattisilla adaptaatioilla voidaan siis vaikuttaa käännöksen käytettävyyteen ja yleensä nimenomaan käännöksen käytettävyyttä lisäävällä tavalla. Pragmaattisten adaptaatioiden

voidaan ajatella tasoittavan lähtö- ja tulokulttuurien välisiä kulttuuritöyssyjä tai tekevän tekstistä niin tulokulttuurin sopivan, että lukija kuvittelee lukevansa lähtökielistä tekstiä, ja ei siten ala kyseenalaistamaan tekstin oikeellisuutta. Pragmaattisilla adaptaatioilla tehdään siis käännöksen käyttämisestä sujuvampaa ja tehokkaampaa, koska niillä saadaan käyttäjä luottamaan tekstiin. Pragmaattiset adaptaatiot voivat myös vähentää semanttisista hälyä käännöksen viestintätilanteessa, jolloin käännöksen viesti on käyttäjän saavutettavissa helpommin ja tehokkaammin. Näin ollen näissä molemmissa tapauksissa käännös on pragmaattisten adaptaatioiden takia tässäkin tapauksessa käytettävämpi kuin se ilman niitä olisi.

3 Aineisto ja metodi

3.1 Aineiston kuvaus

Tutkin kolmea siemenhelmytööhjetta ja niiden suomennoksia. Kukin englanninkielinen ohje ja sen suomennos muodostavat yhdessä aineistoparin. Kaikki tarkastelemani ohjeet ovat alun perin kirjoitettu englanniksi ja suomennettu sen jälkeen. Seuraavaksi esittelen aineistoa tarkemmin ja perustelen myös sen, miksi olen valinnut juuri tämän aineiston tutkielmani kohteeksi.

Kaikki tutkimani ohjeet on julkaistu osana helmityökirjoja, jotka sisältävät kukin noin tusinan verran ohjeita erilaisiin siemenhelmytöprojekteihin. Yleensä käsityökirjat jakautuvat nimenomaan aloittelijoille suunnattuihin kirjoihin ja jo kokeneemmille harrastajille suunnattuihin kirjoihin. Yhtäkään tutkimukseni siemenhelmytöprojekteista ei ole erityisesti suunnattu aloittelijalle, mutta kaikissa kirjoissa on osio, jossa töissä käytettävät perustekniikat käydään läpi. Näin ollen ainakin teoriassa myös aloittelija kykenee tekemään siemenhelmitöitä kirjojen ohjeiden mukaan.

Aineistoon kuuluvat seuraavat ohjeet ja niiden suomennokset:

”Cellini Spiral Beads Necklace” sivuilta 70 ja 160–161 kirjasta Wood, Dorothy 2008: *The Beader’s Bible – A comprehensive guide to beading techniques*. Devon: David & Charles.

”Cellinispiraalihelmet” sivuilta 70 ja 160–161 kirjasta Wood, Dorothy 2010: *Helmihullut*. Suomennos Eliisa Salminen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tästä eteenpäin näihin ohjeisiin viitataan lyhenteellä CN.

”Drop Anklet” sivuilta 49–51 kirjasta Wiese, Kelly 2013: *A Beaded Romance – 26 Beadweaving patterns and projects for gorgeous jewelry*. Blue Ash: David & Charles.

”Pisaranilkkakoru” sivuilta 49–51 kirjasta Wiese, Kelly 2014: *Ihastuttavat helmikorut – 26 kaunista mallia helmien pujottelutekniikoilla*. Suomentanut Mirkka Santala. Karkkila: Kustannus-Mäkelä.

Tästä eteenpäin näihin ohjeisiin viitataan lyhenteellä DA.

”Cellini spiral bracelet” sivuilta 34–37 kirjasta Power, Jean 2014: *Small Beads Big Jewelry – 30 Unique pieces to make*. London: Quarto Publishing.

”Cellini-spiraalirannekoru” sivuilta 34–37 kirjasta Power, Jean 2015: *Isoja koruja pienistä helmistä – 30 uniikkia korua ohjeineen*. Suomentanut Liina Tiilikka. Helsinki: Moreeni.

Tästä eteenpäin näihin ohjeisiin viitataan lyhenteellä CB.

Syy siihen, miksi tutkitut ohjeet ovat valittu yllä mainituista kirjoista on siinä, että nämä kolme kirjaa ovat saatavilla sekä englanniksi että suomeksi. Osa kirjoista löytyy Tampereen kaupungin kirjaston valikoimasta ja osa kirjoista puolestaan tutkimuksen tekijän omasta kirjahyllystä. Tästä valinnanvaran suppeudesta johtuen valitsemassani siemenhelmityöaineistossa on nyt materiaalia sekä brittienglanniksi että amerikanenglanniksi, eikä kaikissa kolmessa ohjeessa opasteta saman tuotteen tekemiseen tai käytetä samaa tekniikka.

Woodin kirja on amerikkalaisen kustantajan (David & Charles) kustantama, mutta kirjassa mainitaan, että ensipainos on julkaistu sekä Isossa-Britanniassa että Yhdysvalloissa. Mitat tässä kirjassa on annettu sekä metrijärjestelmän että brittiläisen mittajärjestelmän mukaisina. Kahden julkaisupaikan ja kahden eri mittajärjestelmän käytön takia on vaikea lähteä määrittelemään, mikä on kirjan englannin kielivariantti. Kirjoittaja Wood (2019) on itse britti ja kirjassa (esimerkiksi. s.11) käytetään kirjoitusasua *colour*, eli voinee siis arvella, että kirjan kielivariantti on kustantajan kotimaasta huolimatta kuitenkin brittienglanti.

Wiesen kirjan on kustantanut sama amerikkalainen kustantaja kuin Woodin kirjan, eli David & Charles. Wiesen tapauksessa ei kuitenkaan ole mitään mainintaa samanaikaisesta ensijulkaisusta Yhdysvaltain ulkopuolella, kuten on Woodin kirjassa. Lisäksi Wiese itse on yhdysvaltalainen (Wiese 2013, 142) ja kirjassa käytetään kirjoitusmuotoa *color* (mts. 8). Kirjan kielivariantin voi siis olettaa olevan amerikanenglanti. Kirjassa on ilmoitettu mittayksiköt sekä brittiläisen mittajärjestelmän että metrijärjestelmän mukaisin yksikköinä.

Powerin kirjan on kustantanut brittiläinen Quarto Publishing, lisäksi sen kirjoittaja Power on itse britti ja kirjassa käytetään kirjoitusmuotoa *colour* (Power 2014, 18). Mitat on annettu sekä metrijärjestelmän että brittiläisen mittajärjestelmän mukaisesti. Powerin kirjan kohdalla kirjan kielivariantin voi siis olettaa olevan brittienglanti. Koska kaksi tarkastelluista englanninkielisistä ohjeista on julkaistu Isossa-Britanniassa ja yksi Yhdysvalloissa, on siis tutkittavassa aineistossa sekä kielivarianttien että myös käsitysohjeiden konventioiden eroja.

Ensimmäisenä siemenhelmityökirjoista on julkaistu Woodin englanninkielinen teos vuonna 2008. Myöhemmin julkaisu siemenhelmityökirjoista on Powerin kirjan suomennos vuodelta 2015. Vaikka näiden kirjojen julkaisujen välillä on seitsemän vuotta, ohjeiden mahdolliset eroavaisuudet tuskin kuitenkaan selittyvät julkaisuajankohtien eroilla, sillä mitään sellaista erityistä mullistusta niin siemenhelmityötekniikoissa kuin työvälaineissä ei vuosien 2008 ja 2015 välillä tapahtunut, minkä olisi voinut katsoa aiheuttaneen selkeän muutoksen siemenhelmityöohjeiden konventioissa.

Tutkitut siemenhelmityöt opastavat eri tuotteiden valmistukseen. Powerin ohje opastaa rannekorun, Woodin kaulakorun ja Wiesen nilkkakorun tekoon. Valitettavasti niistä helmityökirjoista, joista oli saatavilla sekä alkuperäinen, englanninkielinen teksti että suomennos, ei löytynyt sellaisia ohjeita, jotka olisivat opastaneet saman tai hyvin samankaltaisen tuotteen tekemiseen.

Tutkimuksessani mukana olevien siemenhelmityöohjeiden eroja vertaillessa on hyvä kuitenkin tuoda esille myös se, että vaikka kategorisesti ohjeiden lopputulemana on kolme erilaista tuotetta, kaulakoru, rannekoru ja nilkkakoru, on näiden tuotteiden perusrakenne kuitenkin hyvin samankaltainen. Ne koostuvat yhdestä pitkästä janasta ja niiden päähän tulee lukko, jolla päät yhdistetään toisiinsa jonkin ihmisvartalon osan ympärille. Lisäksi ne ovat yksittäinen objekti, eivätkä vaikkapa parillinen korusetti, kuten korvakorut ovat. Woodin kirjan mallia ja Powerin kirjan mallia lisäksi yhdistää se, että niissä käytetään samaa työskentelytekniikka eli pejote-tekniikalla toteutettavaa cellinin spiraalia.

3.2 Tutkimuksen metodi

Seuraavaksi käydään läpi se metodi, jota käyttäen tämä tutkimus on toteutettu. Ensiksi luin kunkin aineistoparin, eli lähtötekstin ja käännöksen niin, että etenin kohta kohdalta lähtötekstiä ja käännöstä vertaillen. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että yleensä luin yhden lauseen lähtötekstistä, minkä jälkeen luin saman lauseen käännöksestä. Jos kohtaa ei ollut käännetty sanasta sanaan ja samaa rakennetta noudattaen, kirjoitin tällaisen kohdan ylös excel-taulukkoon. Excel-taulukkoon kirjoitin yhteen sarakkeeseen kohdan lähtötekstin mukaan ja viereiseen sarakkeeseen saman kohdan käännöksen mukaan. Nämä taulukot ovat tämän tutkimuksen liitteenä.

Kun olin lukenut kaikki aineistoparit tällä tavalla, aloin analysoida taulukkoon merkitsemiäni kohtia. Kunkin kohdan kohdalla analysoin, että mikä pragmaattinen adaptaatio käännökseen oli tehty; poisto, korvaus, lisäys, esitysjärjestyksen muutos vai eksplisiittistäminen. Kirjoitin taulukkoon mikä pragmaattinen adaptaatio oli kyseessä. Samalla merkitsin myös lihavoinnilla sen tekstiaineksen, jota pragmaattinen adaptaatio nimenomaan koski tässä tekstikohdassa. Jotta löydettyjen pragmaattisten adaptaatioiden analyysi olisi mahdollista, en useinkaan voinut ottaa tekstistä vain niitä tiettyjä kohtia, joihin pragmaattinen adaptaatio oli varsinaisesti tehty, vaan minun piti ottaa mukaan excel-tilaukkaan myös tekstiainesta pragmaattisen adaptaation ympäriltä, jotta adaptaatiolla olisi konteksti ja sen pystyisi ymmärtämään myöhemmin ilman, että vierellä on tutkitun ohjeen englanninkielinen ja suomenkielinen versio.

Jotkut pragmaattiset adaptaatiot koskettavat vain yhtä sanaa tai yhtä lyhennettä. Jos tällaisissa kohdissa olisin merkinnyt tiukan rajauksen mukaan vain juuri sen sanan, jota pragmaattinen adaptaatio koskee, olisi pragmaattista adaptaatiota lähes mahdoton analysoida, koska se olisi irrotettu kontekstistaan. Lisäksi olisi jälkikäteen vaikea hahmottaa, että mistä kohtaa tekstiä pragmaattinen adaptaatio on, jos sen ympärille ei olisi annettu riittävästi kontekstia. Usein tämä konteksti tarkoittaa sitä, että koko se lause, jossa pragmaattinen adaptaatio on, on kirjattu taulukkoon. Joidenkin pragmaattisten adaptaatioiden kohdalla kuitenkin koko lause muodostaa pragmaattisen adaptaation, jolloin luonnollisesti koko lähtötekstin lause ja koko käännöksen lause on lihavoitu taulukossa.

Seuraavaksi annoin jokaisella pragmaattiselle adaptaatiolle yksilöllisen tunniste, jotka merkitsin myös taulukkoon. Tunniste koostuu kahdesta osasta. Ensin on kirjainlyhenne, joka merkitsee sitä, mistä aineistoparista pragmaattinen adaptaatio on. Esimerkiksi kirjainlyhenne DA tarkoittaa, että pragmaattinen adaptaatio on Drop Anklet -ohjeen lähtötekstissä ja käänöksessä. Tunnisteen toinen osa on numero, joka kertoo sen, että kuinka mones pragmaattinen adaptaatio on kyseessä siinä aineistoparissa tekstin alusta lukien. Esimerkiksi jos tunniste on ”4”, on silloin kyseessä neljäs adaptaatio kyseisessä aineistoparissa. Näin ollen tunniste ”DA.4”, kertoo, että kyseessä on neljäs pragmaattinen adaptaatio tekstin alusta lukien ohjeparissa Drop Anklet. Annoin kullekin pragmaattiselle adaptaatiolle yksilöllisen tunniste, jotta niitä olisi helpompi käsitellä ja niihin olisi helpompi viitata muualla tutkielmassa.

Kun olin luokitellut kaikki pragmaattiset adaptaatiot ja antanut niille yksilöllisen tunniste, aloin laskemaan adaptaatiota. Laskin kunkin aineistoparin kohdalla sen, että kuinka monta pragmaattista adaptaatiota niissä yhteensä oli. Sen jälkeen laskin, että kuinka monta

pragmaattisen adaptaation kutakin tyyppiä yhdessä aineistoparissa oli. Tämän jälkeen laskin, että mikä oli kunkin pragmaattisen adaptaation lajin prosentuaalinen osuus kaikista sen aineistoparin pragmaattisista adaptaatioista. Lopuksi laskin yhteen vielä kaikkien kolmen ohjeparin kaikkien pragmaattisten adaptaatioiden lukumäärän ja sen, kuinka monta kutakin pragmaattista adaptaatiota näissä kolmessa aineistoparissa yhteensä on. Sen jälkeen laskin prosentuaaliset osuudet kullekin pragmaattisen adaptaation lajille kaikkien kolmen ohjeparin yhteisestä adaptaatioiden lukumäärästä. Sitten vertailin näitä lukumääriä ja prosenttiosuuksia toisiinsa ja tein analyysia siitä, että mitä eri pragmaattisten adaptaatioiden esiintymismäärät kertovat niiden vaikutuksesta suomennosten käytettävyyteen.

Sen jälkeen analysoin tutkimustulokseni pragmaattinen adaptaation laji kerrallaan. Aloitin nämä analyysit toteamalla, että kuinka monta tätä pragmaattisen adaptaation alalajia oli kussakin aineistoparissa ja mikä oli tämän pragmaattisen adaptaation prosentuaalinen osuus kunkin aineistoparin kaikista pragmaattisista adaptaatioista. Tämän jälkeen analysoin näitä numeerisia eroja eri ohjeparien kesken. Sen jälkeen analysoin, että millaisissa tilanteissa tätä pragmaattisen adaptaation alalajia oli käytetty aineistoissa ja yritin etsiä ja esittää tyypillisiä käyttötilanteita ja antaa niistä esimerkkejä. Lisäksi tällaisten tyypillisten tilanteiden kohdalla analysoin sitä, että miten kyseinen pragmaattinen adaptaatio vaikuttaa käännöksen käytettävyyteen ja myös sitä, että mihin Nielsenin mallin käytettävyyden osa-alueeseen kyseinen pragmaattinen adaptaatio nimenomaan vaikuttaa.

Lopuksi kokosin yhteen tekemäni analyysin ja etsin tyypillisiä pragmaattisten adaptaatioiden käyttämisen malleja ja pyrin niiden pohjalta pohtimaan vielä laajemmin tehtyjen pragmaattisten adaptaatioiden vaikutusta näiden kolmen aineistoparin käytettävyyteen. Tutkielman viimeisessä Päätelmät-luvussa tarkastelin sitä, että voidaanko tämän tutkielman tuloksien perusteella tehdä johtopäätöksiä yleisemmälläkin tasolla koskien pragmaattisten adaptaatioiden vaikutusta käyttöohjeiden ja teknisten tekstien käytettävyyteen.

4 Pragmaattiset adaptaatiot tarkastelluissa suomennoksissa

4.1 Pragmaattiset adaptaatiot koko aineistossa

Tässä luvussa tarkastellaan pragmaattisten adaptaatioiden esiintymistä koko aineistossa. Käsitellyt luvut viittaavat siis pääsääntöisesti tietyn pragmaattisen adaptaation esiintyvyyteen yhteenlaskettuna kaikista kolmesta aineistoparista. Kunkin aineistoparin kaikki pragmaattiset adaptaatiot on esitetty liitteessä yksi.

Koko tarkastellussa aineistossa on yhteensä 217 pragmaattista adaptaatiota. Ohjeessa DA oli eniten pragmaattisia adaptaatioita tarkastelluista ohjeista. Kyseisessä ohjeessa on 88 pragmaattista adaptaatiota. Toiseksi eniten pragmaattisia adaptaatioita on ohjeessa CN, jossa niitä on 72 kappaletta. Vähiten pragmaattisia adaptaatioita on ohjeessa CB, jossa niitä on 57 kappaletta.

Lukumäärällisesti sekä prosentuaalisesti eniten on korvauksia. Korvauksien kappalemäärä on 98 ja niiden prosentuaalinen osuus kaikista ohjeiden pragmaattisista adaptaatioista on 45 %. Toiseksi eniten on esitysjärjestyksen muutoksia, joita on 46 kappaletta ja joiden prosentuaalinen osuus on 21 %. Kolmanneksi yleisin pragmaattinen adaptaatio on poisto, joita on 34 kappaletta ja joiden prosentuaalinen osuus on 16 %. Neljänneksi eniten on lisäyksiä, joita on 29 kappaletta ja joiden prosentuaalinen osuus on 13 %. Vähiten on eksplisiittistämisiä, joita on 10 kappaletta ja joiden prosentuaalinen osuus on 5 %.

Käytettävyyttä parantavia pragmaattisia adaptaatioita on aineistossa yhteensä 164 kappaletta ja niiden prosentuaalinen osa kaikista pragmaattisista adaptaatioista on 75 %. Käytettävyyttä vähentäviä pragmaattisia adaptaatiota on seuraavaksi eniten, 30 kappaletta ja näiden prosentuaalinen osuus kaikista pragmaattisista adaptaatioista on 14 %. Pragmaattisia adaptaatiota, joista ei joko voi sanoa, että lisäävätkö vai vähentävätkö ne käännöksen käytettävyyttä, tai joista on mahdollista todeta, että ne eivät lisää eivätkä vähennä suomennoksen käytettävyyttä, on 24 kappaletta ja tällaisten pragmaattisten adaptaatioiden prosentuaalinen osuus kaikista pragmaattisista adaptaatioista on 11 %.

Kuten edellä mainituista luvuista nähdään, pitää tämän tutkielman hypoteesi paikkansa, eli käytettävyyttä parantavat pragmaattiset adaptaatiot ovat vallitsevia pragmaattisia adaptaatioita tarkasteltujen siemenhelmityöohjeiden suomennoksissa.

Kun tarkastellaan tuloksia yksi pragmaattisen adaptaation laji kerrallaan, huomataan, että kaikkien pragmaattisten adaptaation lajien kohdalla vallitseva pragmaattisen adaptaation tyyppi on käytettävyyttä lisäävä adaptaatio. Eksplisiittistämisiä on koko aineistossa 10 kappaletta, ja kaikki niistä parantavat suomennosten käytettävyyttä, jolloin käytettävyyttä lisäävien eksplisiittistämisten suhteellinen osuus on luonnollisesti 100 %. Poistoista 23 lisäävät käytettävyyttä ja 11 vähentävät ja siten näiden pragmaattisten adaptaatioiden suhteelliset osuudet ovat 68 % ja 32 % kaikkien poistojen määrästä.

Lisäyksistä käytettävyyttä lisää 21 kappaletta, käytettävyyttä vähentää seitsemän kappaletta ja yhdestä lisäyksestä ei voi sanoa, vähentääkö se vai lisääkö se käytettävyyttä. Käytettävyyttä lisäävien lisäysten suhteellinen osuus on 72 %, vähentävien 24 % ja lisäysten, joiden vaikutuksesta käytettävyyteen ei voi olla varma, 3 %.

Esitysjärjestyksen muutoksista 30 kappaletta lisää käytettävyyttä, neljä vähentää käytettävyyttä ja 12 kappaletta joko sekä lisää tai vähentää käytettävyyttä tai ei vaikuta ohjeen käytettävyyteen ollenkaan. Näin ollen käytettävyyttä lisäävien esitysjärjestysten muutoksien suhteellinen osuus kaikista esitysjärjestysten muutoksista on 62 %, vähentävien 9 % ja sekä-että tai ei kumpaakaan 24 %.

Korvauksista 79 kappaletta lisää käytettävyyttä, kahdeksan kappaletta vähentää ja 11 kappaletta ei vähennä eikä lisää käytettävyyttä. Tämä tarkoittaa sitä, että käytettävyyttä lisäävien korvausten osuus on 81 %, vähentävien 8 % ja neutraalien 11 % kaikista tehdyistä korvauksista.

Se käytettävyyden osa-alue, jolla pragmaattiset adaptaatiot lisäävät eniten suomennosten käytettävyyttä, on opittavuuden osa-alue. Toiseksi eniten pragmaattiset adaptaatiot parantavat käytettävyyttä tekemällä suomennosten käyttämisestä tehokkaampaa. Seuraavaksi eniten pragmaattiset adaptaatiot parantavat käännösten miellyttävyyttä ja melkein yhtä paljon ne parantavat suomennosten muistettavuutta. Vähiten pragmaattiset adaptaatiot parantavat suomennosten käytettävyyttä virheettömyyden osa-alueella.

Kuitenkin tehdyt pragmaattiset adaptaatiot vähentävät suomennosten käytettävyyttä eniten nimenomaan virheettömyyden osa-alueella. Seuraavaksi eniten ne vähentävät käytettävyyttä tehokkuuden osa-alueella. Kolmanneksi eniten ne vähensivät käytettävyyttä muistettavuuden osa-alueella. Tutkimusaineiston pragmaattiset adaptaatiot eivät vähennä suomennosten käytettävyyttä ollenkaan opittavuuden tai miellyttävyyden osa-alueilla.

4.2 Eksplisiittistäminen

Ohjeessa DA eksplisiittistämisiä on yhteensä viisi kappaletta ja niiden prosenttiosuus kaikista ohjeen pragmaattisista adaptaatioista on 6 %. Ohjeessa CN eksplisiittistämisiä on neljä kappaletta. Niiden prosenttiosuus CN:n kaikista pragmaattisista adaptaatioista on 6 %. Ohjeessa CB on vain yksi eksplisiittistäminen ja sen prosentuaalinen osuus kaikista ohjeen pragmaattisista adaptaatioista on 2 %.

Osassa ohjeiden eksplisiittistämisisissä avataan ohjeiden tarvikesisältöä tarkemmin suomalaiselle lukijalle. Tällaisia eksplisiittistämisiä ovat DA.8 ja CN.8. Esimerkiksi eksplisiittistämisessä DA.8 suomennokseen on kirjoitettu työtarvikelistauksessa auki, että työn voi toteuttaa Nymo- tai Fireline-helmilangoilla: ”Nymo- tai Fireline- helmilankaa, vahvuus D, tai vastaavaa” kun taas englanninkielisessä lähtötekstissä helmilangasta puhutaan vain Nymo-helmilangan kohdalla: ”Size D Nymo beading thread or Fireline”. Tällainen pragmaattinen adaptaatio parantaa suomennoksen käytettävyyttä, sillä suomennoksen kohdalla opittavuus paranee, koska lukija saa heti tietää, että myös Fireline on helmilankaa. Näin ollen lukija voi siis lähteä toteuttamaan siemenhelmityötään ilman, että joutuu etsimään muualta tietoa siitä, mitä tämä Fireline on.

Ohjeessa DA on myös tehty eksplisiittistämisiä, joissa englannin kielen yksikön artikkeli on kirjoitettu auki suomennokseen lukusanaksi yksi, eikä niin, että suomeksi puhuttaisiin vain helmestä yksikössä. Tällaisia eksplisiittistämisiä ovat DA.30 ja DA.45. Esimerkiksi eksplisiittistämisessä DA.30 lähtötekstissä lukee: ”Pick up an accent color bead and go through the third and the fourth bead of the original main beads.”. Suomennoksessa yksikön epämääräinen artikkeli on kirjoitettu auki lukusanaksi yksi: ”Pujota lankaan yksi tehostevärinen helmi ja pujota alkuperäisten neljän päävärisen helmen kolmannen ja neljännen helmen läpi.” Nyt kun epämääräinen artikkeli on kirjoitettu auki lukusanaksi yksi sen sijaan, että olisi puhuttu vain ”helmestä” yksikössä, kasvaa suomennoksen työkohdan opittavuus, koska suomenkielisen lukijan helpompi hahmottaa ja oppia työkohdasta se, montako helmeä tulee lankaan pujottaa ja hänen on myös helpompi muistaa tämä asia. Nimittäin kyseessä on työvaihe, jota toistetaan useampaan kertaan siemenhelmityöprojektissa, joten tehty eksplisiittistäminen parantaa opittavuuden lisäksi myös kohdan muistettavuutta ja sitä kautta ohjeen käytettävyyttä laajemminkin, koska ohjeen lukijan pitää toteuttaa sama kohta useamman kerran helmityön tekemisen aikana ja kun kohta on pragmaattisen adaptaation takia helpommin muistettava, parantuu ohjeen käytettävyys.

Kaikista tarkastelluista ohjeista löytyi eksplisiittistämisiä, joissa suomennoksessa työvaiheen kuvausta on avattu lukijalle enemmän kuin lähtötekstissä. Tällaisia ovat eksplisiittistämiset DA.66, DA.70, CB.46, CN.5, CN.35 ja CN.36. Esimerkiksi eksplisiittistämiseen CB.46 on kirjoitettu auki, että mikä osa työtä kiristetään, kun suomeksi on kirjoitettu auki: ”Vedä lankaa kireälle edetessäsi, niin työ muuttuu putkimaiseksi.” Lähtötekstissä ei mainita mitä osaa työtä tulee kiristää, vaan lukijan pitää päätellä se implisiittisesti tekstistä: ”Pull tight as you work and what you will create will turn into a tube.” Näin ollen suomennoksen opittavuus paranee, koska suomenkieliselle lukijalle on tehdyn pragmaattisen adaptaation vuoksi heti selvää, että lankaa kiristetään, eli hänen ei tarvitse jäädä miettimään mitä pelkällä kiristämällä tarkoitettaisiin, ja siten hän pääsee nopeammin toteuttamaan työvaihetta. Suomennoksen käytettävyys on siis tässä työkohdassa parempi tehdyn pragmaattisen adaptaation vuoksi, koska eksplisiittistämisen vuoksi työkohta on nopeammin opittavissa ja siten ohje on käytettävämpi.

4.3 Esitysjärjestyksen muutokset

CN-ohjeen suomennoksessa esitysjärjestyksen muutoksia on 15 kappaletta. Niiden prosenttiosuus kaikista pragmaattisista adaptaatioista CN-ohjeessa on 21 %. CB-ohjeen suomennoksessa esitysjärjestyksen muutoksia on 19 kappaletta ja niiden prosentuaalinen osuus kaikista pragmaattisista adaptaatioista CB-ohjeessa on 33 %. DA-ohjeessa esitysjärjestyksen muutoksia on 12 kappaletta. DA-ohjeessa esitysjärjestyksen muutoksia oli 14 % kaikista ohjeen pragmaattisista adaptaatioista.

Tarkastelluissa siemenhelmityöohjeissa esitysjärjestyksen muutosta oli käytetty sekä saattamaan tekstit lähemmäksi suomen kielen konventioita tai muuten sujuvammaksi suomen kieleksi, mutta osa tehdyistä esitysjärjestyksen muutoksista vaikutti myös mielivaltaisesti tehdyiltä, eikä niiden käytölle löytynyt lähtö- ja tulotekstiä vertailemalla mitään selkeää syytä.

Ohjeessa DA on tehty muutamia esitysjärjestyksen muutoksia, joilla tekstistä on saatu sujuvampaa, kun tarvikelistauksessa ei tarvitse taivuttaa sanoja. Tällaisia esitysjärjestyksen muutoksia ovat DA.6, DA.7, DA.14 ja DA.16. Esimerkiksi esitysjärjestyksen muutoksessa DA.6 kohta ”Size 12 beading needle” on käännetty suomeksi järjestykseen ”Helmineula, koko 12”. Muuttamalla asioiden esitysjärjestyksestä on vältetty sanan ”koko” taivuttaminen, nimittäin jos suomennoksessa olisi pitäyditty samassa asioiden esitysjärjestyksessä, olisi käännöksen ollut ”Koon 12 helmineula”. Jos koko-sanaa olisi jouduttu taivuttamaan, olisi lukijalle ollut hitaampaa hahmottaa, minkälaista työvälinettä tarvikelistauksessa tarkoitetaan. Näin ollen tämä

esitysjärjestyksen muutos lisää suomennoksen käytettävyyttä, koska se tekee suomennetusta kohdasta nopeammin omaksuttavamman ja opittavamman.

Osa tehdyistä esitysjärjestyksen muutoksista on tehty siksi, että lause on saatu suomen kielen teema–reema -rakennetta vastaavaksi. Tästä syystä tehtyjä esitysjärjestyksen muutoksia ovat CB.1, CB.44, CN.13 ja CN.40. Näissä kaikissa esitysjärjestyksen muutoksissa lukijalle jo tuttu asia eli teema, on siirretty lauseen alkuun ja lukijalle uusi asia eli reema puolestaan siirretty lauseen loppuun. Esimerkiksi esitysjärjestyksen muutoksessa CN.13 suomennoksessa lause aloitetaan jo lukijalle tutulla asialla, ommelluilla helmillä. Ommellut helmet ovat lukijalle tässä kohtaa ohjetta jo tuttu asia, koska niitä on käsitelty ohjeen johdannossa. Englanniksi taas sama lause aloitetaan reemalla, eli uudella asialla ” Full instructions for the beaded beads are on the page 160–1” ja suomeksi samaan lause taas kuuluu: ”Ommeltujen helmien ohjeet löytyvät sivulta 160–161”. Näin ollen suomentaja on tuonut lauseeseen tutun teeman ensimmäiseksi ja sijoittanut uuden asian, eli sanan ”ohjeet” vasta tutun asian jälkeen reemaksi. Tällä esitysjärjestyksen muutoksella kääntäjä on lisännyt käännöksen käytettävyyttä opittavuuden kannalta, sillä suomalaisen lukijan on helpompi omaksua ja oppia asia, kun se esitetään suomalaiselle tutulla teema–reema -rakenteella.

Jotkut tehdyt esitysjärjestyksen muutokset muuttavat sitä, mikä asia lauseessa painottuu. Tällaisia esitysjärjestyksen muutoksia ovat CN.2 ja CB.21. Esimerkiksi esitysjärjestyksen muutoksessa CB.21 suomentaja on esitysjärjestyksen muutoksella muuttanut sitä, mikä osa lauseessa painottuu. Lähtötekstissä sanotaan ”It is simply the combination of beads you use that do all the visual work”, jolloin lauseessa painottuu kohta ”the combination of beads”. Suomennoksessa sama kohta puolestaan ilmaistaan seuraavasti: ”Visuaalisen efektin synnyttää pelkästään käytettävää helmiyhdistelmä.” Näin ollen suomennoksessa puolestaan painottuu kohta ”visuaalinen efekti”, eikä eri helmien yhdistelmä niin kuin lähtötekstissä. Koska kyseinen kohta on siemenhelmityöohjeen alussa olevasta kohdasta, jossa kuvataan toteutettavaa projektia yleisellä tasolla, eikä itse työohjeesta, ei tällä esitysjärjestyksen muutoksella ja sitä kautta sen muutoksella, mikä lauseessa painottuu, ole merkitystä suomennoksen käytettävyyden kannalta. Toisin sanoen tämä esitysjärjestyksen muutos ei lisää eikä vähennä suomennoksen käytettävyyttä.

Tarkastelluissa siemenhelmityöohjeissa esitysjärjestyksen muutokset ovat paikoitelleen poistaneet, mutta toisissa paikoin luoneet tarpeen lisätä tai poistaa suomennoksesta sivulause. Kohdassa esitysjärjestyksen muutos DA.5 on pitänyt esitysjärjestystä muuttua, koska

englanninkielistä kohtaa ”If you don’t have any dagger style drops, any top drilled will work” ei voi kääntää suoraan suomeksi, sillä termiä ”top drilled” ei voi suomeksi ilmaista sujuvasti adjektiivina tai parin adjektiivin yhdistelmänä. Näin ollen suomennoksessa on pitänyt tehdä esitysjärjestyksen muutos, jossa virkkeen lopun sivulauseessa kuvataan sitä, minkälaisesta helmestä on kysymys: ”Pitkulaisten pisarahelmien asemasta voit käyttää mitä tahansa pisarahelmiä, joiden yläreunassa on reikä.”. Tällä esitysjärjestyksen muutoksella on parannettu suomennoksen käytettävyyttä opittavuuden kautta, sillä esitysjärjestyksen muutoksella aikaansaatu lauserakenne on suomalaisen lukijan helppo omaksua ja oppia.

Esitysjärjestyksen muutoksessa CN.3 on puolestaan esitysjärjestyksen muutoksella poistettu tarve sivulauseelle, mutta toisaalta käännetty teema–reema -rakenne suomenkielille epätyypilliseksi. Lähtötekstissä cellinin spiraali esitellään sivulauseella: ”This variation of even count tubular peyote stitch, known as cellini spiral, makes a really attractive beaded beads that can be strung with other beads to make a gorgeous necklace.”. Suomeksi sen sijaan cellinin spiraali esitellään heti lauseen alussa ja mahdollisesti kömpelölle sivulauseelle ei siten ole tarvetta: ”Tällä Cellinin spiraaliksi kutsutulla parillisen peyoten muunnelmalla voi ommella mitä viehättävämpiä helmiä, jotka voidaan yhdistää muihin helmiin upeiksi kaulakoruiksi.” Kuten edellä on mainittu, suomennoksessa kömpelön sivulauseen välttäminen aiheuttaa sen, että lauseen teema–reema -rakenne muuttuu suomenkielille vieraaksi. Näin tapahtuu sen vuoksi, että peyote-pisto on lukijalle jo ennestään tuttu, sillä se on esitelty kyseisessä siemenhelmityökirjassa jo aiemmin ja cellinin spiraali puolestaan esitellään tässä kohtaa lukijalle ensimmäisen kerran. Tällä esitysjärjestyksen muutoksella on samaan aikaan lisätty käännökseen käytettävyyttä tekemällä siitä miellyttävämpi ilman kömpelöä sivulauseetta. Toisaalta koska esitysjärjestyksen muutoksen takia teema–reema -rakenne on vaihdettu suomen kielelle vieraaksi ja siten kohta on lukijalle hitaampi omaksua ja oppia, vähentää tämä esitysjärjestyksen muutos samaan aikaan kohdan käytettävyyttä vähentämällä kohdan opittavuutta.

Jotkut ohjeissa tehdyt esitysjärjestyksen muutokset tuntuvat mielivaltaisilta eikä niiden tekemiseen löydy selitystä englanninkielistä lähtötekstiä ja suomenkielistä tulotekstiä vertailemalla. Osassa tällaisista esitysjärjestyksen muutoksista sama järjestys kuin mitä on käytetty lähtötekstissä, olisi toiminut yhtä hyvin suomennoksessa. Tällaisia esitysjärjestyksen muutoksia ovat CB.39, CB.40, DA.56, DA.68, DA.74, DA.86, CN.20, CN.21, CN.46. Esimerkiksi esitysjärjestyksen muutoksessa CN.20 lähtöteksti ”Begin with a simple peyote

stitch tube for a few rounds” on suomennettu eri järjestykseen ”Aloita ompelemalla muutama kerros putkimaisella peyotella”. Kuitenkin jos suomennoksessa asiat olisi esitetty samassa järjestyksessä eli ”Aloita ompelemalla putkimaisella peyotella muutama kerros”, olisi käännös ollut yhtä hyvin suomalaisen lukijan ymmärrettävissä. Näin ollen selitystä sille, miksi kääntäjä on tehnyt tähän kohtaan esitysjärjestyksen muutoksen, ei löydy suoraan lähtö- ja tulotekstiä vertailemalla. Tällaiset pragmaattiset adaptaatiot eivät siis lisää eivätkä vähennä käännöksen käytettävyyttä.

Osa tällaisista mielivaltaisesti tehdyistä esitysjärjestyksen muutoksista toimii huomattavasti huonommin kuin alkuperäinen esitysjärjestys olisi toiminut. Tällaisia esitysjärjestyksen muutoksia ovat DA.75, CN.32, CN 34 ja CN.54. Esimerkiksi esitysjärjestyksen muutoksessa DA.75 suomeksikin olisi ollut toimivampaa jättää kohta ”ketjun reunasta” lauseen loppuun. Nyt suomennoksessa tämä kohta on viety keskelle lausetta ”Pujottele työskentelylanka pisarahelmien lisäämistä varten siten, että se tulee ulos ketjun reunasta ensimmäisestä tehostevärisestä helmestä.”. Lähtötekstissä puolestaan kohta ”ketjun reunasta”, “on the edge of the chain”, on lauseen lopussa: ”To add the drop beads, weave the working thread so that it is coming out of the first accent bead on the edge of the chain.” Suomeksi tehty esitysjärjestyksen muutos heikentää käännöksen käytettävyyttä heikentämällä kohdan muistettavuutta. Lukijan olisi helpompi muistaa, että neulan tulee tulla ulos ensimmäisestä tehostevärisestä helmestä, jotka kaikki joka tapauksessa ovat työstettävän ketjun reunalla. Nyt tehdyn esitysjärjestyksen muutoksen takia lukija todennäköisesti muistaa, että jotain piti tehdä ketjun reunalla, mutta saattaa joutua lukemaan työnkohdan uudelleen saadakseen selville, että mikä olikaan tuo toimi. Tämä johtuu siitä, että varsinainen tärkeä informaatio, eli se, että neulan tulee tulla ulos ensimmäisestä tehostevärisestä helmestä, on laitettu lauseen loppuun kohtaan, jossa siihen kiinnittyy vähemmän huomiota kuin sitä ennen mainittuun asiaan eli ketjun reunaan. Näin ollen tehty pragmaattinen adaptaatio vähentää suomennoksen käytettävyyttä.

Osalla tehdyistä esitysjärjestyksen muutosten avulla on suomennoksen kieltä saatu muutettua sujuvammaksi. Tällaisia esitysjärjestyksen muutoksia ovat CB-ohjeen tarvikelistauksesta löytyvät esitysjärjestyksen muutokset CB.2, CB.3, CB.4, CB.5. Nämä kaikki esitysjärjestyksen muutokset noudattavat samaa kaavaa. Esimerkiksi voi ottaa esitysjärjestyksen muutoksen CB.3. Lähtötekstissä sanotaan ”15g size 8 seed beads in main colour (B beads)”. Kääntäjä on kuitenkin tehnyt suomennokseen esitysjärjestyksen muutoksen, jolloin suomennoksessa sanotaan ” 15 g koon 8 perusvärisiä siemenhelmiä (B-helmet)”. Nyt esitysjärjestyksen

muutoksen vuoksi helmien väri esitetään partitiivissa, mutta jos alkuperäinen järjestys olisi säilytetty, olisi helmien väri tällöin esitetty inessiivissä, mikä ei ole suomen kielelle kovin tyypillinen rakenne tällaisissa tarvikelistauksissa. Tällä esitysjärjestyksen muutoksella tarvikelistaus on siis saatu suomennoksessa esitettyä sujuvammin kuin jos suomennoksessa olisi pidetty alkuperäinen esitysjärjestys, jolloin siinä sanottaisiin: ”15 g koon 8 siemenhelmiä perusvärissä (B-helmet)”. Tällöin helmien väri esitettäisiin lukijalle suomen kielelle epätyypillisemmässä inessiivissä. Tehty esitysjärjestyksen muutos parantaa suomennoksen käytettävyyttä kolmella osa-alueella: opittavuuden, muistettavuuden ja miellyttävyyden kohdalla. Nyt kun tehdyn esitysjärjestyksen muutoksen vuoksi tarvittavien helmien väri voidaan tarvikelistauksessa esittää suomalaiselle lukijalle tutussa partitiivissa, on hänen sekä helpompi omaksua että muistaa tämä tieto. Lisäksi esitysjärjestyksen muutos on tehnyt kohdasta suomalaiselle lukijalle miellyttävämmän, koska helmien väri on esitetty kyseisessä kontekstissa tutussa sijamuodossa vieraamman sijamuodon asemasta. Nyt kyseisessä kohdassa lukija voi keskittyä olennaiseen eikä hänen huomionsa kiinnity turhaan epätyypilliseen ilmaisuun.

Samassa CB-ohjeessa on esitysjärjestyksen muutoksella saatu ohje myös suomennettua luontevammalle suomen kielelle, kun adessiivin sijasta on esitysjärjestyksen muutoksen avulla päästy käyttämään genetiiviä. Näin on tehty esitysjärjestyksen muutoksissa CB.15, CB.16, CB.17, CB.18, CB.19, CB.36, CB.37 ja CB.41. Esimerkiksi esitysjärjestyksen muutoksessa CB.16:ssa englanninkielinen lähtöteksti sanoo: ”Pick up on A bead, skip one A bead in the base circle and thread into the next A bead”. Ilman esitysjärjestyksen muutosta pitäisi suomennoksessa käyttää epätyypillistä adessiivirakennetta: ”Poimi yksi A-helmi, ohita yksi A-helmi perusrenkaalla ja vie lanka seuraavan A-helmen läpi.”. Koska kääntäjä on tässä kohtaa tehnyt esitysjärjestyksen muutoksen, on kohta suomennoksessa esitetty luontevampana genetiivirakenteena: ”Poimi yksi A-helmi, ohita yksi perusrenkaan A-helmi ja vie lanka seuraavan A-helmen läpi.” Näissä kaikissa yllä luetelluissa esitysjärjestyksen muutoksissa toistuu sama kaava, jossa esitysjärjestyksen muutoksella on voitu välttää epätyypillinen adessiivirakenne ja päästy korvaamaan se suomenkielelle luonnollisemmalla genetiivirakenteella. Näillä esitysjärjestyksen muutoksilla on päästy parantamaan suomennoksen käytettävyyttä opittavuuden, muistettavuuden ja miellyttävyyden kohdalla. Suomenkielisen lukijan on helpompi oppia ja muistaa suomenkielelle tyypillisemmällä genetiivirakenteella esitetty ohjeen kohta ja lisäksi se on suomalaiselle lukijalle myös

miellyttävämpi lukea, koska se noudattaa suomen kielen konventioita eikä lukijan huomio kiinnity turhaan epätavalliseen ja ehkä vaikeastikin ymmärrettävään rakenteeseen.

Esitysjärjestysten muutoksilla on myös pystytty tuottamaan suomennokseen rakenteita, joissa sama asia saadaan sanottua yhtä tiiviisti ja ytimekkäästi kuin lähtötekstissä. Ilman esitysjärjestyksen muutoksia nämä kohdat suomennoksessa olisivat pitempiä ja huomattavasti vaikeammin ymmärrettäviä. Tällaisia esitysjärjestyksen muutoksia ovat DA.31 ja DA.42. Esitysjärjestyksen muutoksessa DA.31 kohta, jossa puhutaan ”alkuperäisistä neljästä päävärisestä helmeästä” on tuotu keskelle virkettä, ja näin virkkeestä on saatu toimiva: ”Pujota lankaan yksi tehostevärinen helmi ja pujota alkuperäisten neljän päävärisen helmen kolmannen ja neljännen helmen läpi”. Jos taas suomennoksessa olisi säilytetty informaation alkuperäinen järjestys, joka lähtötekstissä on seuraava: ”Pick up an accent colour bead and go through the third and the fourth bead of the original 4 main color beads”, olisi suomennos hyvin vaikeasti ymmärrettävä. Tällöin suomennoksessa lukisi: ”Pujota lankaan yksi tehostevärinen helmi ja pujota kolmannen ja neljännen alkuperäisen päävärisen helmen läpi.” Tällaisella esitysjärjestyksen muutoksella on saatu lisättyä käännöksen käytettävyyttä opittavuuden, muistettavuuden ja virheettömyyden osa-alueilla. Nyt kun tieto siitä, että työstettävä kohta on alkuperäisen neljän päävärisen helmen kohdalla, tulee ensin ja vasta sen jälkeen tieto, että minkä näiden kyseisten helmien läpi pujottaminen tapahtuu, on lukijan helpompi omaksua ja oppia tämä työkohta. Näin on siksi, että kun edetään yleisemmästä informaatiosta spesifimpään informaatioon, on informaatio helpommin opittavissa ja muistettavissa, eli näin ollen ohjeen käytettävyys oppimisen ja muistettavuuden saralla paranee.

Tehdyillä esitysjärjestysten muutoksilla on myös saatu ohjeiden tarvikelistauksia toimivimmaksi. Esitysjärjestyksen muutoksissa CN.28 ja CN.30 suomennoksissa tieto siitä, montako kyseistä helmeä tarvitaan, on päätetty laittaa tarvikelistauksen ensimmäiseksi tiedoksi, kuten esimerkiksi esitysjärjestyksen muutoksessa CN.28:ssa: ”40 kpl jääkulta makeanvedenhelmiä, 8 mm”. Lähtötekstissä puolestaan tieto siitä, kuinka paljon kyseisiä helmiä tarvitaan, on sijoitettu ranskalaisen viivan keskelle: ”Gold ice pearls, 40, 8mm”. Tällöin lukijan on vaikeampi hahmottaa, että kuinka monta kappaletta kutakin helmeä tarvitaan. Tieto helmien lukumäärästä on hyvin oleellista työn onnistuneen toteutuksen kannalta. Näin ollen tämä esitysjärjestyksen muutos parantaa suomennoksen käytettävyyttä opittavuuden saralla, koska nyt lukija omaksuu suomennoksesta erittäin nopeasti sen, montako kappaletta kutakin helmeä työssä tarvitaan.

Esitysjärjestyksen muutoksia on käytetty tarkastelluissa siemenhelmiohjeissa myös sellaisissa kohdissa, joissa alkuperäisenkin asioiden esitysjärjestys olisi voinut toimia, mutta esitysjärjestyttä muuttamalla on saatu aikaan sujuvampi suomennos. Tällaisia esitysjärjestyksen muutoksia ovat CN.37, CN.53 ja CN.67. Esimerkiksi esitysjärjestyksen muutoksessa CN.47 sanan ”uudelleen” paikkaa on vaihdettu niin, että se ei tulekaan virkkeen loppupuolella, kuten lähtötekstissä: ”Pick up 16 delicas and go through all beads and the first two delica beads again to form a circle.” Suomennoksessa sana ”uudelleen” onkin sijoitettu keskelle virkettä: ”Poimi 16 delicahelmeä ja vie kaikkien helmien ja uudelleen kahden ensimmäisen delicahelmen läpi muodostaaksesi ympyrän.” Tämä esitysjärjestyksen muutos parantaa suomennoksen käytettävyyttä parantamalla kohdan opittavuutta ja muistettavuutta. Nyt esitysjärjestyksen muutoksella suomennoksessa informaatio on saatu loogisempaan, helpommin omaksuttavaan ja muistettavaan kohtaan, koska lukijalle kerrotaan ensin mikä työvaihe tehdään uudelleen ja vasta sitten, että minkä helmien kohdalla tämä työvaihe tehdään.

4.4 Korvaukset siemenhelmityöhjeissa

Ohjeessa DA korvauksia on yhteensä 49 kappaletta ja niiden prosentuaalinen osuus kaikista ohjeen pragmaattisista adaptaatioista on 56 %. Ohjeessa CN korvauksia on tehty 26 kertaa. Korvausten prosentuaalinen osuus ohjeessa CN on 36 % kaikista ohjeessa tehdyistä pragmaattisista adaptaatioista. Ohjeessa CB korvauksia on 23 kappaletta ja niiden prosentiosuus on 40 % kaikista ohjeen pragmaattisista adaptaatioista.

Osassa tehdyistä korvauksista sanonta on vaihdettu toiseen tekstiä suomennettaessa, mutta kyseinen kohta on korvattu samaa tarkoittavalla rinnakkaisella ilmauksella, joten kohdan merkitys ei ole muuttunut. Tämän vuoksi onkin vaikea nähdä syytä siihen, miksi kyseinen korvaus on tehty. Lähinnä tuntuu, että kyse on ehkä vain kääntäjän mielivaltaisesta halusta muuttaa suomenkielistä tulotekstiä. Tällaisia korvauksia ovat CB.9, CB.11, CB.27 ja CB.32, eli tähän kategoriaan kuuluvia korvauksia on tehnyt vain ohjeen CB suomentaja. Esimerkiksi korvauksessa CB.27 sanotaan: ”Your work won’t look right for few rounds” ja suomennoksessa puolestaan: ”Työ näyttää oudolta ensimmäisten kerrosten ajan”. Suomennoksessa olisi voinut hyvin sanoa, että ”työ näyttää oudolta muutaman kerroksen ajan”, mutta jostain syystä kääntäjä on päättänyt kääntää ”for few rounds” muotoon ”ensimmäisten kerrosten ajan”. Kuitenkin lukijalle molempien kielten versiot kertovat saman asian, eli sen, että aloituksen jälkeen työn pari ensimmäistä kerrosta voi näyttää kummalliselta. Näin ollen tehty korvaus ei lisää eikä vähennä suomennoksen käytettävyyttä.

Tarkastelluissa ohjeissa on myös tehty korvauksia, joissa sanonta on korvattu suomennokseen toisella niin, että kohdan merkitys on muuttunut. Tällaisia korvauksia ovat CB.55, CN.1, CN.63, DA.69, DA.71. Esimerkiksi korvauksen CN.63 englanninkielinen lähtöteksti ”These should fill the space inside the tubular bead and hold it centrally on the thread.”, on suomennettu seuraavasti: ”Näiden tulisi täyttää tila putkihelmen sisällä ja pitää helmi vakaana langalla.” Lähtötekstissä tarkoitetaan sitä, että putkihelmen sisään lisättävät helmet pitävät spiraalihelmen paikoillaan helmityölangan keskellä. Tämä on tärkeää tietoa lukijalle, koska yksittäisten helmien valmistuttua kaulakorua aletaan kokoamaan symmetrisesti ensimmäisen spiraalihelmen molemmille puolille. Nyt suomennoksesta jää puuttumaan tietoa siitä, että lisättävien helmien tulisi nimenomaan pitää spiraalihelmi langan keskellä. Kun suomeksi todetaan lisättävien helmien pitävän helmen vakaana langalla, on ensinnäkin vähän vaikea hahmottaa, mitä ilmaisulla ”vakaana langalla” tarkoitetaan. Ilmeisesti sillä tarkoitetaan sitä, että helmi ei pääse luistamaan edestakaisin langalla, vaan jää tukevasti tiettyyn kohtaan. Suomenkielisen ohjeen lukijalta jää kuitenkin puuttumaan tietoa, että helmen pitäisi jäädä tukevasti paikalleen nimenomaan helmityölangan keskelle. Näin ollen tehty korvaus vähentää suomennoksen käytettävyyttä virheettömyyden osa-alueella, sillä nyt tehdyn korvauksen takia suomenkielisellä lukijalla on epäselvät ohjeet siihen, miten kyseisessä työkohdassa tulisi toimia ja siten riski virheiden tekemiseen kasvaa.

Tarkastelluissa siemenhelmityöohjeissa on tehty sellaisiakin korvauksia, jossa sanonta on korvattu suomennokseen toisella ja vaikka tällaisessa korvauksessa kohdan merkitys ei ole vaihtunut, on alkuperäinen lähtötekstin ilmaisu silti lukijan kannalta selkeämpi tai informatiivisempi. Esimerkiksi korvauksessa DA.48 lähtötekstissä sanotaan: ”Repeat chain pattern steps 3–5 until the chain is the desired length.” Suomennoksessa puolestaan kohta on käännetty niin, että puhutaan riittävän pitkästä ketjusta: ”Toista ketjun vaiheita 3–5, kunnes ketju on riittävän pitkä.” Käytännössä ilmaisut ”desired length” ja ”riittävän pitkän” voi kyllä ymmärtää samalla tavalla, mutta lähtötekstin sanonta on selkeämpi, koska siinä on selvästi tuotu esiin se, että ketjun tekemistä tulee jatkaa niin kauan, kunnes se on juuri sen mittainen, kuin tekijä haluaa sen olevan. Suomennoksessa taas jätetään täysin lukijan oman arvioinnin varaan, mikä on riittävä mitta ketjulle. Tämä korvaus vähentää suomennoksen käytettävyyttä tehokkuuden osa-alueella, sillä nyt suomenkielinen lukija joutuu erikseen pohtimaan, mikä on ketjun riittävä pituus.

Ohjeissa on mukana myös pari korvausta, joissa korvatun sanonnan merkitys ei varsinaisesti muutu, mutta suomenkielinen versio on informatiivisempi lukijalle kuin lähtötekstin versio olisi. Tällaisia korvauksia ovat CN.59 ja DA.22. Esimerkiksi korvauksessa DA.22 sanotaan englanniksi ”Start with approximately 2¹/₂ yards (2.3m) of thread, single thickness with no knot.”. Suomennoksessa tämä kohta liittyen siihen, ettei lankaan tule tehdä solmua, on korvauksella tehty vieläkin selvemäksi kuin alkutekstissä: ”Ota noin 2,5 m pitkä yksinkertainen lanka; älä tee päähän solmua.” Tämä korvaus parantaa suomennoksen käytettävyyttä sekä opittavuuden että virheettömyyden saralla. Suomennoksessa ohjeistetaan lukijaa suoralla puhuttelulla siitä, että solmua ei tule tehdä ja kun asia on esitetty näin, se on helposti omaksuttavissa ja opittavissa. Koska suomennoksessa lukijaa ohjeistetaan selvästi suoralla puhuttelulla olemaan tekemättä langan päähän solmua, myös virheen riski pienenee lähtötekstiin verrattuna.

Tarkastelluissa ohjeissa on mukana myös kolme korvausta, joissa lähtötekstin adverbi on korvattu joko toisella adverbilla tai muulla ilmaisulla. Tällaisia korvauksia ovat CB.13, CN.64 ja CN.66. Korvauksessa CB.13 adverbi ”now” on korvattu adverbilla ”seuraavaksi”. Kyseisessä korvauksessa lähtötekstissä sanotaan: ”You will now bead all around the the base circle using peyote stitch”. Suomennoksessa adverbi on vastaavassa kohdassa korvattu ilmaisulla ”seuraavaksi”, sillä suomenkielinen kohta kuuluu: ”Seuraavaksi lisätään helmiä koko perusrenkaan ympärille peyote-pistoa käyttäen.” Tällä korvauksella ei ole vaikutusta suomennoksen käytettävyyteen, sillä tässä kronologisesti etenevässä ohjeessa ”now” ja ”seuraavaksi” ovat käytännössä rinnakkaisia ilmaisuja.

Osassa tehdyistä korvauksista joko lauseita yhdistävä and-sana on korvattu pilkulla, kuten on tehty korvauksissa CB.28 ja DA.1, tai välimerkki on korvattu kokonaan toisella, kuten on tehty korvauksessa DA.64, jossa lähtötekstissä ollut ajatusviiva on korvattu pisteellä. Korvauksessa DA.64 lähtötekstissä käytetään ajatusviivaa virkkeen molemmissa päissä: ”– the end beads are at a slight angle, so you may need to adjust the number of beads to get the 6mm clasp bead to lay straight –”. Suomennoksessa jälkimmäinen ajatusviiva on korvattu virkkeen selvästi päättävällä pisteellä: ”– helmet kulkevat päässä hiukan viistosti, joten voit joutua lisäämään tai vähentämään helmiä, jotta 6 mm:n lukkohelmi asettuu suoraan.” Tämä korvaus parantaa suomennoksen käytettävyyttä, koska pisteen avulla on helpompi hahmottaa ja omaksua mihin yksi työvaihe päättyy. Tämä korvaus parantaa siis suomennoksen käytettävyyttä opittavuuden saralla.

Tarkastelluissa siemenhelmyohjeissa on yksi korvaus, CN.31, jossa lukusana on vaihdettu numeroksi. Lähtötekstissä lukee tässä kohtaa: ”Red/Orange glass beads, four, 12mm”. Suomennoksessa lukusana ”four” on korvattu numerolla: ”4 kpl punaisia/oransseja lasihelmiä, 12 mm”. Tämä korvaus parantaa suomennoksen käytettävyyttä, koska lukijan on numeron kautta helpompi hahmottaa, kuinka monta kappaletta kyseistä helmeä tarvitaan. Näin ollen korvaus parantaa käännökseen käytettävyyttä opittavuuden saralla.

Ohjeessa DA on tehty useampia korvauksia, joissa on toimittu päinvastoin kuin yllä mainitussa korvauksessa CN.31, eli näissä korvauksissa numero on korvattu aukikirjoitetulla lukusanalla. Tällaisia korvauksia ovat DA.24, DA.32, DA.35, DA.36, DA.41, DA.46, DA.58, DA.60, DA.62, DA.80, DA.83 ja DA.85. Nämä korvaukset voivat ensin tuntua nurinkurisilta ohjeen käytettävyyden kannalta, sillä olisihan sinänsä, kuten yllä on todettu, lukijan helpompi hahmottaa tekstistä numeroita kuin lukusanoja. Syy siihen, miksi ohjeessa DA on numerot muutettu lukusanoiksi, löytyy kuitenkin siitä, että osassa korvauksia lukusanoja on tarvinnut taivuttaa ja taas puolestaan taivutettu lukusana on luultavasti yhtä helppo, ellei helpompikin lukijan omaksua, kuin numero, jonka perään on lisätty sijapäätte. Esimerkiksi korvauksessa DA.41 lähtötekstissä lukee: ”Pick up an accent color bead and go back through the 2 main color beads that thread is coming out of on the same side, and also go through the next bead of the adjacent group.” Suomennoksessa puolestaan numero kaksi on kirjoitettu lukusanana, koska sitä tarvitsee taivuttaa: ”Pujota lankaan tehosteväriin helmi ja pujota uudelleen saman puolen kahdesta päävärisestä helmestä, joista lanka tulee ulos, ja vielä viereisen ryhmän seuraavasta helmestä.” Tämä korvaus on tehnyt käännöksestä käytettävämmän opittavuuden saralla, koska kuten sanottu, taivutettuna lukusanoja on helpompi omaksua ja oppia kuin numeroita, joiden perään olisi liitetty kaksoispisteiden avulla sijapäätteitä.

Ohjeessa DA kaikissa tällaisissa korvauksissa lukusanaa ei olisi tarvinnut taivuttaa, mutta on ymmärrettävää, ja ehkä lukijan kannalta selkeämpää ja siten käytettävämpää, että samaa linjaa noudatetaan koko ohjeessa niin, että numerot ovat aina kirjoitettu auki lukusanoiksi, eikä niin, että ohjeessa olisi sekaisin numeroita ja lukusanoja.

Ohjeissa on myös tehty korvauksia, joissa lähtötekstissä aukikirjoitettu kohta on korvattu lyhenteellä. Tällaisia korvauksia ovat CN.39, DA.13 ja DA.15. Esimerkiksi korvauksessa DA.13 lähtötekstissä gramma-sana on kirjoitettu auki: ”4 grams size-11 Japanese seed beads for main color (Metallic Gold)”. Suomennoksessa sana on puolestaan korvattu lyhenteellä ”g”: ”4 g japanilaisia siemenhelmiä, koko 11 (pääväri, metallinhohtoinen kulta”).

Suomessa ”g” on vakiintunut lyhenne grammalle, joten suomalaisen lukijan näkökulmasta korvauksen vuoksi kohta on nyt käytettävämpi, koska sen opittavuus on parempi. Ytimekkään lyhenteen avulla suomalainen lukijaa omaksuu ja oppii kohdan nopeammin kuin aukikirjoitetun gramma-sanan avulla.

Ohjeessa DA on myös korvaus, jossa lukumäärää osoittavat sulkeet on korvattu lyhenteellä ”kpl”. Tämä korvaus on DA.10. Tässä kohdassa lähtötekstissä lukee: ”(16) 3 mm pearl beads (Gold Pearl)” ja sulkeet luvun 16 ympärillä osoittavat, että kyseisiä helmiä tarvitaan 16 kappaletta. Vastaavassa kohdassa suomennoksessa lukee: ”16 kpl 3 mm:n helmiäishelmeä (helmiäskulta)”. Tällä korvauksella suomennoksesta on tehty käytettävämpi suomenkieliselle lukijalla sekä opittavuuden että miellyttävyyden saralla. Suomalaisen lukijan on tehtyn korvauksen vuoksi nopeampi omaksua ja oppia tarvittavien helmien lukumäärä. Lisäksi tehdyn korvauksen takia käännös on lukijalle miellyttävämpi, koska siinä ilmoitetaan tarvikkeiden lukumäärä suomalaiselle lukijalle tutulla tavalla, sillä suomenkielisissä käsityöohjeissa ei ole konventiona ilmoittaa jonkin tarvikkeen lukumäärää sulkeiden avulla, vaan nimenomana lyhenteellä ”kpl”.

Ohjeessa DA on tehty myös korvauksia, jotka tekevät suomennoksesta virheellisen. Tällaisia korvauksia ovat DA.21, DA.26 ja DA.78. Esimerkiksi korvauksessa DA.21 metrijärjestelmän mitta on korvattu virheellisellä mitalla. Korvauksen DA.21 lähtötekstissä lukee: ”Start with approximately 2½ yards (2.3m) of thread, single thickness with no knot.” Jostain syystä suomennoksessa metrijärjestelmän mukainen mitta on korvattu toisella, väärällä mitalla: ”Ota noin 2,5 m pitkä yksinkertainen lanka; älä tee päähän solmua.” Siihen, miksi metrijärjestelmän mukaan ilmoitettu mitta on korvattu väärällä mitalla suomennokseen ei löydy selitystä lähtö- ja tulotekstiä vertailemalla. Tällaiset virheelliset korvaukset tekevät suomennoksesta vähemmän käytettävän, sillä oikean mittaisten lankojen käyttö on helmityön onnistumisen kannalta hyvin tärkeää. Näin ollen tämänkaltaiset korvaukset vähentävät suomennoksen käytettävyyttä virheettömyyden osa-alueella.

Tarkastelluissa siemenhelmityöohjeissa on mukana korvauksia, joissa verbin persoona on vaihdettu toiseen. Tällaisia korvauksia ovat CB.12, CB.14, CB.22, CB.23, CB.38, CN.14 ja CN.41. Esimerkiksi korvauksessa CB.14 toisen persoonan aktiivi on korvattu passiivilla. Tässä kohdassa lähtötekstissä lukee: ”You will now bead all around the base circle using peyote stitch.” Kyseinen lause on siis toisen persoonan aktiivissa. Suomennoksessa lauseen verbi on vaihdettu passiiviin: ”Seuraavaksi lisätään helmiä koko perusrenkaan ympärille peyote-pistoa

käyttäen.”. Käytettävyyden kannalta korvaus ei ole onnistunut, sillä suomenkielisissä käsityöohjeissa on tavallista käyttää toisen persoonan aktiivisia, tosin imperatiivimuodossa. Näin ollen tehty korvaus vähentää suomennoksen käytettävyyttä sekä tehokkuuden että miellyttävyyden osa-alueilla. Tehokkuutta tehty korvaus vähentää siksi, että koska suomennoksessa kohta on ilmaistu epätyypillistä rakennetta käyttäen, joutuu lukija pysähtymään sen äärelle erikseen saadakseen selvää siitä, mitä kohdassa tulee tehdä. Lisäksi, koska korvaus käyttää suomenkieliselle käsityöohjeelle epätyypillistä passiivista, vähentää se käytettävyyttä miellyttävyyden osa-alueella, kun suomalaisen lukijan huomio kiinnittyy suomenkielisten käsityöohjeiden konventioille vieraaseen ainekseen. Toisaalta, jos kyseinen kohta olisi käännetty sanatarkasti suomenkielisille käsityöohjeille myöskin epätyypillisellä rakenteella ”seuraavaksi tulet lisäämään”, vähentäisi sekin suomennoksen käytettävyyttä edellä mainittujen seikkojen takia. Eli kyseiseen kohtaan suomennosta on kannattanut tehdä korvaus käytettävyyden parantamiseksi, mutta nyt tehty korvaus on kuitenkin sellainen, että se vähentää suomennoksen käytettävyyttä.

Osassa tehdyistä korvauksista verbi on korvattu toisella, hiukan eri asiaa tarkoittavalla verbillä. Tällaisia korvauksia ovat CB.20, CN.6, DA.19, DA.63 sekä korvaukset DA.23, DA.29, DA.34, DA.40, DA.44, DA.57, DA.61, DA.79, DA.82, DA.84, joissa kaikissa verbi ”pick up” on korvattu verbillä ”pujottaa”. Esimerkiksi korvauksessa DA.61 lähtötekstissä sanotaan: ”Pick up 3 or 4 main color beads” ja suomennoksessa puolestaan lukee ”Pujota lankaan kolme tai neljä pääväristä helmeä”. Tehty korvaus parantaa suomennoksen käytettävyyttä tehokkuuden saralla, koska nyt suomennoksesta käy suoraan ilmi, että helmet pujotetaan lankaan, eikä suomenkielisen lukijan tarvitse pysähtyä pohtimaan sitä, että mitä poimituille helmille tulisi tehdä.

Kuten edellä on mainittu, ohjeissa on tehty muitakin verbin korvauksia ja esimerkiksi korvauksessa CB.20 verbi ”bead” on korvattu sanalla ”tehdä”. Kyseisessä korvauksessa lähtötekstissä lukee: ”Cellini spiral is a lot easier to bead than it looks.”. Sama kohta tulotekstissä puolestaan on: ”Cellini-spiraali on paljon helpompi tehdä kuin miltä se näyttää.”. Tässä kohtaa suomentaja on päättänyt olla käyttämättä verbiä ”helmeillä” verbin ”bead” käännökseenä. Tämä päätös parantaa suomennoksen käytettävyyttä, sillä ”helmeillä” verbinä olisi suomalaiselle lukijalle luultavasti ymmärrettävä päättelyn kautta, ja joskus sitä suomenkielisissä helmityöohjeissa käytetäänkin, mutta kyseinen verbi ei silti ole millään tasolla vakiintunut termi suomenkielisissä helmityöohjeissa. Näin ollen suomenkielinen lukija olisi

joutunut pysähtymään helmeillä-verbin äärelle ohjetta lukiessaan, mikä olisi hidastanut ohjeen omaksumista ja opittavuutta ja sitä kautta vähentänyt suomennoksen käytettävyyttä.

Ohjeessa CB on myös mukana kaksi korvausta, joissa lähtötekstin verbin indikatiivi-modus on korvattu tulotekstiin imperatiivilla. Tällaisia korvauksia ovat CB.30 ja CB.43. Esimerkiksi korvauksessa CB.30 lähtötekstissä sanotaan: ”If you ever get lost, you just need to remember to pick up the same bead as the one you are exiting.” Suomennoksessa puolestaan käytetään imperatiivia: ”Jos unohdat missä olit, muista vain poimia samanlainen helmi kuin se, jonka kautta viimeksi poistuit.” Indikatiivin korvaus imperatiivilla parantaa suomennoksen käytettävyyttä, sillä suomenkielisissä käsityöohjeissa imperatiivin käyttö on konventioiden mukaista. Lisäksi lähtötekstin sanasanainen käännös olisi luultavasti kömpelö rakenteeltaan eikä myöskään yhtä ytimekäs kuin nyt imperatiivin käytöllä aikaan saatu rakenne. Tehdyn korvauksen takia suomennos on nyt käytettävämpi kolmella eri osa-alueella: opittavuuden, tehokkuuden ja muistettavuuden saralla. Nyt kun asia on ilmaistu suomennoksessa korvauksen avulla selkeästi, asia on nopea oppia ja siten työnsäköhtää pääsee toteuttamaan nopeasti eli työskentely on tehokasta. Lisäksi selkeä rakenne tarkoittaa sitä, että kohta on helppo muistaa ja kyseinen kohta onkin juuri sellainen yleinen neuvo, joka lukijan onkin hyvä muistaa koko siemenhelmityöprojektin ajan.

Ohjeesta CB löytyy myös yksi korvaus, jossa preesens on korvattu imperfektillä. Tämä on korvaus CB.31, jossa lähtötekstissä sanotaan: ”If you ever get lost, you just need to remember to pick up the same bead as the one you are exiting.” eli lauseen loppuosa, kuten koko muukin lause, on preesensissä. Sen sijaan suomennoksessa lauseen loppuosan verbi on korvattu imperfektimuodolla: ”Jos unohdat missä olit, muista vain poimia samanlainen helmi kuin se, jonka kautta viimeksi poistuit.” Imperfektin käyttö lauseen loppuosassa ei paranna suomennoksen käytettävyyttä mutta ei myöskään vähennä sitä. Näin sen vuoksi, että jos kohta olisi ilmaistu suoralla suomennoksella eli: ”se [helmi], jonka kautta olet poistumassa”, olisi suomenkieliselle lukijalle luultavasti yhtä lailla selvää ja yhtä nopeasti omaksuttavaa sekä opittavaa, että viimeisin helmi, jonka läpi hän on vienyt langan, määrittää sen, millainen helmi hänen tulee seuraavaksi poimia neulalle ja pujottaa lankaan

Ohjeessa CN on myös tehty korvauksia, joissa lauseenvastike tehdäkseen-rakenne, eli finaalin lauseenvastike, on korvattu suomennoksessa päälauseella. Tällaisia korvauksia ovat CN.9, CN.22, CN.26 ja CN.50. Esimerkiksi korvauksessa CN.9 lähtötekstissä sanotaan: ”If you prefer, work a longer length of cellini spiral and change over to the smallest beads to make an

unusual necklace.” Suora suomennos lopun lauseenvastikkeesta olisi: ”tehdäksesi epätavallisen kaulakorun”, mutta suomennoksessa tämä rakenne on korvattu päälauseella: ”Jos haluat, ompele pidempi cellinin spiraali ja vaihda tavalliseen peyoteen käyttämällä pienimpiä mahdollisia helmiä. Saat upean uniikin kaulakorun.”. Nämä korvaukset, joissa tehdäkseen-rakenne on korvattu päälauseella, parantavat suomennoksen käytettävyyttä, sillä niiden avulla käänös voidaan toteuttaa niin, että yhdessä lauseessa esitetään vain yksi asia. Tällaista ohjetekstiä lukijan on nopeampi omaksua ja oppia kuin sellaista, joissa samassa lauseessa esitetään monta asiaa tai työvaihetta. Eli tehdyn korvauksen takia suomennoksen opittavuus ja sitä kautta käytettävyys on parantunut.

Eniten tarkastelluista siemenhelmytyöohjeista löytyy sellaisia korvauksia, joissa sanonta on vaihdettu suomennoksessa toiseen, jotta suomennoksesta on saatu sujuvampaa suomea. Näissä korvauksissa kohdan merkitys ei kuitenkaan ole vaihtunut suomennoksessa, vaikka ilmaus onkin korvattu toisella. Tällaisia korvauksia ovat korvaukset CB.25, CB.26, CB.33, CB.50, CB.51, CB.56, CN.4, CN.10, CN.12, CN.17, CN.25, CN.38, CN.51, CN.71, DA.2, DA.18, DA.27, DA.28, DA.33, DA.39, DA.43, DA.51, DA.55, DA.67, DA.73 ja DA.81. Nämä korvaukset ovat parantaneet suomennoksen käytettävyyttä tekemällä suomennoksesta sujuvammin luettavan ja siten miellyttävämmän suomalaiselle lukijalle.

Oman alaryhmänsä tässä edellä kuvatussa korvauksien ryhmässä muodostavat DA-ohjeen korvaukset DA.28, DA.33, DA.39, DA.43, DA.55, DA.67, DA.73 ja DA.81. Näissä korvauksissa lähtötekstin ”pattern” sana on käännetty suomeksi joko sanalla ”vaihe” tai sanalla ”osa” (DA.55 ja DA.67). Esimerkiksi korvauksessa DA.28 lähtötekstissä sanotaan: ”Chain, pattern 2” ja suomennoksessa puolestaan: ”Ketju, vaihe 2”. Näin ollen tehty korvaus parantaa suomennoksen käytettävyyttä tehokkuuden ja miellyttävyyden osa-alueilla. Jos kohta olisi käännetty suoraan sanasanaisesti ”Ketju, kuvio 2”, olisi se ollut kyllä varmaankin suomalaisen lukijan ymmärrettävissä. Kuitenkin sana ”vaihe” tällaisessa yhteydessä vastaa enemmän suomenkielisten käsityöohjeiden konventioita ja siten sen käyttö suomennoksessa tekee kohdasta käytettävämmän, koska lukijan huomio ei kiinnity turhaan epätavalliseen sanavalintaan, vaan hän pääsee keskeytyksettä etenemään työssään eteenpäin. Näin ohje on suomalaiselle lukijalle miellyttävämpi.

Muissa edellä mainituissa korvauksissa, paitsi niissä, jotka käsiteltiin edellisessä kappaleessa, korvattavan sanonnan tyyppi vaihtelee laajasti. Esimerkiksi korvauksessa CB.50 on substantiivi ”beadwork” on korvattu persoonapronominilla ”ne”. Korvauksessa CN.10 adjektiivi ”unusual”

korvattu toisilla adjektiiveille ”upea” ja ”uniikki”, koska jos ”unusual” olisi käännetty sanasanaisesti suomeksi ”epätavalliseksi”, olisi kyseinen kohta kuulostanut negatiiviselta ja oudolta kontekstissa, jossa kuvaillaan ohjeen avulla toteutettavaa kaulakorua.

Tässä korvauksien ryhmässä on mukana myös tapauksia, joissa pidempi sanonta on vaihdettu toiseksi. Esimerkiksi korvauksessa DA.2 lähtötekstissä sanotaan: ”If you don’t have any dagger style drops, any top drilled drop will work.” Suomennoksessa puolestaan koko lauseen alku on korvattu toisella sanonnalla: ”Pitkulaisten pisarahelmien asemasta voit käyttää mitä tahansa pisarahelmiä, joiden yläreunassa on reikä.” Suomenkielinen korvaus parantaa tässäkin kohtaa ohjeen sujuvuutta, sillä se tuo suomennoksen lähemmäs suomenkielisten käsityöohjeiden konventioita. Tässä esimerkissä korvaus tuo suomennoksen lähemmäs suomenkielisten käsityöohjeiden konventioita siten, että suomenkielisissä käsityöohjeissa lukijaa puhutellaan harvemmin suoraan kuin englanninkielisissä käsityöohjeissa. Koska tämän kaltaisten korvausten avulla suomennos on saatu noudattamaan suomalaisten käsityöohjeiden konventioita, ovat ne parantaneet suomennoksen käytettävyyttä miellyttävyyden saralla, kun suomalaisen lukijan huomio ei turhaan kiinnity toisesta kulttuurista suomennokseen jääneeseen tekstiainekseen.

4.5 Lisäykset tarkastelluissa siemenhelmityöohjeissa

Ohjeessa DA lisäyksiä on yhteensä 11 kappaletta. Niiden prosentuaalinen osuus kaikista pragmaattisista adaptaatioista kyseisessä ohjeessa on 13 %. Ohjeessa CN lisäyksiä on 17 kappaletta ja niiden prosentiosuus kaikista CN-ohjeen pragmaattisista adaptaatioista on 24 %. Ohjeessa CB on vain yksi lisäys ja sen prosentuaalinen osuus ohjeen kaikista pragmaattisista adaptaatioista on 2 %.

Lisäyksiä on tarkasteltuihin ohjeisiin tehty neljästä eri syystä. Ohjeisiin on lisätty kohtia, joilla suomennoksesta on saatu kieliasultaan toimivampi. Tämän lisäksi ohjeissa on kohtia, joissa suomennokseen on lisätty uutta, hyödyllistä informaatiota, joka puuttuu kokonaan lähtötekstistä. Ohjeissa on mukana myös kohtia, joissa suomennokseen on lisätty turhaa informaatiota. Lisäksi yhdessä kohtaa on tehty lisäys, jolla saatetaan mahdollisesti muuttaa sitä, mitä lähtötekstin kirjoittaja on tarkoittanut.

Lisäykset, joita on tehty ohjeisiin, jotta suomennoksesta on saatu kieliasultaan toimivampi, voidaan karkeasti jakaa kahteen kategoriaan. Ensimmäisessä kategoriassa suomennokseen on lisätty sana ”helmi” helmeä kuvailevan sanan perään ja muodostettu näin yhdyssana, jossa on

mukana sekä helmen ominaisuutta kuvaileva osuus että helmi-sana. Esimerkiksi lisäyksessä DA.54 on juuri edellä kuvatulla tavalla lisätty sana ”helmi” suomennokseen. Tässä kohtaa lähtötekstissä käytetään vain sanaa ”drop”: ”Note: If you make the chain longer, you may need a few more drop and 3mm beads.” Suomennoksessa puolestaan puhutaan nimenomaan pisarahelmistä, ei pelkästä ”pisarasta”, kuten tehtäisiin, jos kohta olisi suomennettu ilman pragmaattista adaptaatiota. Nyt suomennos siis kuuluukin: ”Huom: Jos teet ketjusta pidemmän, tarvitset enemmän pisarahelmiä ja 3 mm:n helmiä.” Suomeksi kuulostaisi kömpelöltä ja ehkä hiukan hämmäntävältäkin puhuva vain siitä, että työhön tarvitaan lisää ”pisaroita”. Näin ollen helmi-sanalla lisäyksellä suomennokseen on suomennoksen käytettävyyden parantunut sekä opittavuuden että miellyttävyyden saralla. Näin on siksi, että kun suomennoksesta on saatu kieliasultaan luontevampi ja siten miellyttävämpi, lukijan huomio ei turhaan kiinnity vieraalta kuulostavaan tekstiainekseen. Lisäyksen ansiosta suomennos on myös nopeammin omaksuttava ja opittava, koska lukijalle on helmi-sanalla lisäyksen vuoksi heti selvää, mitä työhön tarvittavaa materiaalia kussakin työvaiheessa käytetään. Tällaisia lisäyksiä, joissa on samalla tavalla lisätty sana ”helmi” helmen tyyppiä määrittävän sanan perään ja siten muodostettu yhdyssana ovat DA.3, DA.4, DA.54, DA.76, CN.43, CN.48, CN.55, CN.57 ja CN.58.

Toinen kategoria, eli muut ohjeisiin tehdyt lisäykset, jotka tekevät suomennoksesta kieliasultaan sujuvamman ja siten helpommin opittavan eli käyttävämmän, ovat DA.59, DA.87, CN.19, CN.24 ja CN.49. Esimerkiksi lisäys CN.49 sujuvoittaa suomennosta siten, että suomennokseen on lisätty piste lauseiden väliin. Englanninkielisessä lähtötekstissä on vain yksi, pitkäkö virke: ”Repeat the same sequence of beads each round, remembering that you are adding the same bead as you have just passed through each time.” Suomennoksessa virke on jaettu kahdeksi erilliseksi virkkeeksi pisteellä, ja näin suomennoksesta on saatu toimivampi, koska suomennoksen virkkeet ovat ytimekkäämpiä ja yksi virke sisältää vähemmän informaatiota. Suomeksi tämä kohta kuuluu siis seuraavasti: ”Toista sama helmijärjestys joka kierroksella. Muista, että lisäät joka kerta samanlaisen helmen kuin minkä läpi olet juuri itse mennyt.” Tällaisina pienempinä lauseyksiköinä informaatio on helpompi omaksua ja näin ollen lukija oppii työkohdan nopeammin ja siten siis kohdan käytettävyyden lisääntyy tehdyn pragmaattisen adaptaation vuoksi.

Osa siemenhalmityöohjeisiin tehdyistä lisäyksistä on tuonut suomennoksiin lukijalle hyödyllistä informaatiota, joka on puuttunut lähtötekstistä. Tällaisia lisäyksiä ovat DA.9,

DA.25, DA.65, DA.72, CN.16, CN.29 ja CN.70. Esimerkiksi lisäyksessä CN.16 suomennoksessa tuodaan esiin se, että putkipisto-tekniikalla ommellut helmet ovat vain yksi tapa hyödyntää kyseistä tekniikkaa, sillä suomennoksessa sanotaan: ”Putkipistoilla voi ommella lyhyempiäkin töitä, esimerkiksi helmistä ommeltuja helmiä.” Suomennoksesta käy siis ilmi, että on muitakin projekteja, joita putkipistotekniikalla voi toteuttaa, ja jotka ovat lyhyempiä kuin kokonaan putkipistolla toteutettu pitkä, yhtenäinen työ. Englanninkielisestä lähtötekstistä puolestaan saa sen käsityksen, että putkipistotekniikalla ommellut helmet ovat ainoa käyttötapa putkipistotekniikalle, jollei halua toteuttaa pitkää, yhtenäistä työtä: ”Tubular stitches do not have to be made into long ropes – you can make shorter lengths as beaded beads.” Tämä lisäys ja muut sen kaltaiset lisäykset lisäävät suomennosten käytettävyyttä tekemällä suomennoksista tehokkaampia käyttäviä, sillä suomenkielisen lukijan ei tarvitse lähteä etsimään lisäinformaatiota ulkopuolisista lähteistä, vaan se on annettu hänelle jo suomennoksessa.

Tarkasteltuihin ohjeisiin on myös tehty lisäyksiä, joissa suomennokseen on lisätty lukijan kannalta turhaa informaatiota. Tällaisia lisäyksiä ovat DA.11, CN.45, CN.52, CN.65, CN.69, CN.72 ja CB.54. Esimerkiksi lisäyksessä CN.45 on turhaan lisätty suomennokseen kohta ”puolestaan”. Lähtötekstissä lukee ”On the next stitch add a size 6 gold bead and then add a size 11 triangle bead on the next two stitches.” Suomennoksessa taas sanotaan ”Lisää puolestaan sitä seuraavaan pistoon koon 6 kultahelmi ja lisää seuraaviin kahteen pistoon koon 11 triangelihelmi”. Koska kyse on kronologisesti etenevästä ohjeesta, on lukijalle aivan selvää numeroitujen työvaiheiden perusteella, että edellisen työkohdan loputtua siirrytään seuraavaan työvaiheeseen, joka saattaa hyvinkin poiketa edellisestä työvaiheesta, eikä sitä tarvitse erikseen korostaa sanalla ”puolestaan” seuraavan työvaiheen alussa. Tällaiset turhan informaation lisäykset vähentävät suomennoksen käytettävyyttä, koska lukija joutuu prosessoimaan turhaa tietoa, mikä voi hidastaa siemenhelmityön toteutusta ja vähentää siten ohjeen tehokkuutta ja käytettävyyttä.

Yhden lisäyksen kohdalla saatetaan muuttaa sitä, mitä lähtötekstissä tarkoitetaan, mutta tästä ei voi olla täysin varma. Kyseessä on lisäys CN.33. Tässä kohtaa lähtötekstin tarvikelistausta sanotaan ”Big eye or twisted wire needles”. Tämän esitystavan perusteella voi ajatella, että joko vain ”twisted needles” on tehty vaijerista tai sitten niin, että myös ”big eye” -neulat ovat myös tehty vaijerista. Suomennokseen on tehty lisäys, jolla tämä tulkinnanvaraisuus on poistettu, sillä suomennoksessa tarvikelistauksessa lukee: ”suurisilmäisen neulan tai kierteisiä vaijerineuloja”. Tämä lisäys saattaa vähentää suomennoksen käytettävyyttä, jos tehty lisäys on virheellinen.

Tällöin luonnollisesti suomennoksen virheettömyys ja siten käytettävyys vähenee. Toisaalta, jos tehty lisäys ei ole virheellinen, niin silloin suomenkielisen ohjeen käytettävyys paranee, koska suomennoksen tehokkuus kasvaa, koska suomalaisen lukijan ei tarvitse lähteä etsimään muualta lisätietoa siitä, ovatko suurisilmäiset neulat myös tehty vaijerista. Sen sijaan suomennoksessa kerrotaan lukijalle suoraan, että näin ei ole ja lukija pääsee etenemään siemenhelmytyössään.

4.6 Poistot siemenhelmytyöohjeissa

Siemenhelmytyöohjeessa CB poistoja on 13 kappaletta ja niiden prosentuaalinen osuus kaikista pragmaattisista adaptaatioista CB-ohjeessa on 23 %. Ohjeessa CN poistoja on 10 kappaletta ja prosentuaalisesti ne muodostavat 14 % osuuden kaikista pragmaattisista adaptaatioista, joita on tehty CN-ohjeessa. DA-ohjeessa on puolestaan 11 poistoa, joiden prosentuaalinen osuus kaikista ohjeen pragmaattisista adaptaatioista on 13 %.

Tarkastelluissa ohjeissa tehdyillä poistoilla on sekä poistettu suomennoksen lukijalle hyödyllistä tietoa, mutta toisaalta poistettu myös tietoa, joka on turhaa suomenkielisen ohjeen lukijan kannalta. Osassa tehdyistä poistoista kyseisen kohdan poistamisella suomennos on saatu muokattua sujuvammalle suomen kielelle. Näissä tapauksissa poistettu kohta ei varsinaisesti olisi ollut tarpeellinen suomalaisella lukijalla muttei myöskään turha suomalaisen lukijan kannalta. Oman kategoriansa muodostavat poistot, joissa on poistettu brittiläisen mittajärjestelmän mittayksiköt suomennoksesta. Tämä on turhan tiedon poistamista suomalaisen lukijan näkökulmasta, koska Suomessa on käytössä vain metrijärjestelmä.

Tarkastelluissa siemenhelmytyöohjeissa suomentajat ovat tehneet poistoja, joissa he ovat poistaneet lukijalle hyödyllistä tietoa suomennoksesta. Tällaisia poistoja ovat DA.17, DA.38, DA.77, CN.18, CN.42, CN.60, CB.34, CB.35, CB.45, CB.53 ja CB.57. Se, kuinka tärkeää tietoa on suomenkielisen lukijan kannalta poistettu, vaihtelee. Esimerkiksi poistossa CN.18 suomennoksessa lukijalle jätetään kertomatta, että työ on tarkoitus aloittaa muutamalla kerroksella tavallista putkimaista peyotea. Englanninkielisessä lähtötekstissä sanotaan ”Begin with a simple peyote stitch tube for a few rounds.”. Suomennoksessa puolestaan sanotaan vain, että ”Aloita ompelemalla muutama kerros putkimaisella peyotella”, eli suomennoksesta on poistettu maininta siitä, että aloitus tehdään nimenomaan tavallisella putkimaisella peyote-tekniikalla. Tällainen poisto ei kuitenkaan ole kriittinen sen suhteen, etteikö lukija voisi ymmärtää suomenkielistä ohjetta oikein. Tämä johtuu siitä, että koska mistään toisenlaisestakaan peyote-tekniikasta ei ole kohdassa mainintaa, lukija voi päätellä, että aloitus

tapahtuu tavallisella putkimaisella peyote-tekniikalla. Tämän kaltainen poisto, joka ei aiheuta virhettä ei siis myöskään vähennä ohjeen käytettävyyttä virheettömyyden kannalta, mutta tehokkuuden kannalta se saattaa vähentää tekstin käytettävyyttä, kun suomenkielinen lukija voi tarpeellisen tiedon poistamisen takia joutua pohtimaan pidempään, sitä mitä ohjeessa tarkoitetaan.

Joissain poistoissa on poistettu lukijalle kriittistä tietoa suomennoksesta. Esimerkiksi poistossa DA.77 on poistettu suomennoksesta tietoa, joka on kriittistä onnistuneen siemenhelmytyön toteuttamisen kannalta. Tämän poiston kohdalla lähtötekstissä sanotaan: ”The drops will hang better if you use the accent color beads on the edge that allows them to sit straighter; on one side the accent color beads tend to twist a little.” Sama kohta on suomennettu seuraavasti: ”Pisarahelmet laskeutuvat suuremmin, jos käytät reunan tehostevärisiä helmiä; sivuhelmet pyrkivät kiertymään.” Näin ollen suomennoksesta on kokonaan poistettu informaatio siitä, että valmiista työstä tulee parempi, jos pisarahelmet ompelee tietyn puolen sivuhelmiin, koska toisella puolella työtä sivuhelmet ovat suuremmassa muuhun työhön nähden kuin toisella puolella. Kun pisarahelmet ommellaan sille puolelle, jossa sivuhelmet ovat suuremmassa muuhun työhön nähden, asettuvat pisarahelmet silloin kauniimmin paikoilleen. Nyt suomentajalta on jäänyt ehkä ymmärtämättä englanninkielisen ohjeen perusteella se, mitä tässä kohtaa työtä olisi kuulunut tehdä. Tämä on johtanut siihen, että suomentaja on poistanut oleellista informaatiota työn onnistumisen kannalta, eli tiedon siitä, että sillä on väliä, kumman reunan sivuhelmiin pisarahelmet tulee ommella. Lisäksi hän on lisännyt suomennokseen kohdan ”sivuhelmet pyrkivät kiertymään”, joka ei tarjoa mitään käyttökelpoista informaatiota lukijalle vaan mahdollisesti hämmentää lukijaa lisää. Tämä poisto vähentää suomennoksen käytettävyyttä, koska se aiheuttaa virheen suomennokseen, mikä luonnollisesti vähentää suomennoksen virheettömyyttä ja sitä kautta siis käytettävyyttä.

Tarkasteltujen ohjeiden suomentajat ovat myös tehneet poistoja, joissa on poistettu joko suomenkieliselle lukijalle turhaa tietoa tai sitten on poistettu turhaa toistoa. Tällaisia poistoja ovat DA.37, DA.49, DA.53, DA.88, CN.11, CN.14, CN.44, CN.62, CN.68, CB.47, CB.48 ja CB 52. Esimerkki turhan tiedon poistamisesta on poisto DA.49, jossa lähtötekstissä lukee: ”A good average length is $8\frac{1}{2}$ (22cm) before the clasp ends are added”. Suomennoksessa turha adjektiivi ”good”, joka ei sisällä mitään informaatiota, on jätetty lauseen alusta pois ja suomeksi todetaan vain: ”Keskimääräinen pituus on 22 cm ennen lukon osien lisäämistä.” Näin on lisätty

käännöksen käytettävyyttä, koska turhan tiedon poistamisella suomennoksen kohdasta on saatu nopeammin omaksuttava ja opittava.

Turhan toiston poistaminen näkyy esimerkiksi poistossa CB.48. Tässä poistossa CB.48 lähtötekstissä sanotaan: ”When your beadwork is long enough to fit around your wrist”. Suomennoksessa puhutaan ”helmityön” sijaan vain ”työstä”: ”Kun työ on tarpeeksi pitkä yltääkseen ranteesi ympäri”. Olisi turhaa toistoa puhua ”helmityöstä”, sillä kyllä lukijalle on itsestään selvää, että mistä työstä on kyse, kun hän tätä ohjetta lukee, koska koko ajan ohje opastaa nimenomaan helmityön tekoon. Näin ollen tehty poisto parantaa kohdan opittavuutta ja siten käytettävyyttä, koska kaikki tarpeellinen tieto on suomennoksessa ilmaistu ytimekkäästi ja on siten nopeammin omaksuttavissa ja opittavissa.

Yksi alakategoria suomenkieliselle lukijalle turhan tiedon poistosta on brittiläisen mittajärjestelmän mukaisten mittojen poisto ohjeiden suomennoksista. Tällaisia poistoja ovat poistot DA.20, DA.50, CN.61 ja CB.6. Esimerkiksi poistossa CB.6 on lähtötekstissä annettu valmiin työn leveys sekä brittiläisen mittajärjestelmän että metrijärjestelmän mukaisina mittoina: ”SIZE 2 cm (3/4 in) wide”. Suomennoksesta on brittiläisen mittajärjestelmän mukainen mitta poistettu, koska se on suomalaiselle lukijalle turhaa tietoa, sillä Suomessa on käytössä metrijärjestelmän mittayksiköt. Näin ollen suomennos kuuluukin: ”KOKO leveys 2 cm.” Tällainen poisto lisää suomennoksen käytettävyyttä kolmella eri osa-alueella: opittavuuden, virheettömyyden ja miellyttävyyden aloilla. Ensinnäkin nyt kun suomennos sisältää vähemmän informaatiota, kyseinen kohta on nopeammin opittavissa. Toiseksi poisto lisää virheettömyyttä, sillä kun brittiläisen mittajärjestelmän mukaiset mitat on poistettu, katoaa riski siitä, että lukija vahingossa sekoittaisi metrijärjestelmän mitat brittiläisen mittajärjestelmän mittoihin ja tämän vuoksi siemenhelmityöhön tulisi virhe. Kolmanneksi tällainen poisto tekee suomennoksesta miellyttävämmän lukijalle, koska siinä häivytetään vieraan kulttuurin elementit, jotka voisivat tuntua lukijasta häiritseviltä.

Tässä tutkimuksessa mukana olleiden helmityöohjeiden suomentajat ovat tehneet myös poistoja, joiden avulla he ovat saaneet suomennoksen kieliassultaan sujuvammaksi, mutta poistettu tieto ei ole varsinaisesti ollut tärkeää, mutta ei myöskään turhaa suomennoksen lukijoille. Tällaisia poistoja ovat DA.10, DA.52, CN.23, CB.8, CB.24, CB.29 ja CB.49. Esimerkiksi poistossa CN.23 on jätetty sana ”feature” kokonaan pois suomennoksesta. Lähtötekstissä kyseinen kohta kuuluu seuraavasti: ”then change to three different sizes of beads to create a feature spiral in the middle and then go back to the plain peyote stitch to complete

the bead.” Suomennoksessa taas puhutaan vain spiraalista: ”ja vaihda tämän jälkeen kolmeen erikokoiseen helmeen ja ompele spiraali helmen keskelle. Vaihda lopuksi tavalliseen peyoteen ja viimeistele helmi. ” Suomennoksesta on siis poistettu kohta, jossa korostetaan sitä, että spiraali on helmityön ”kohokohta” tai tunnusomainen tekijä jättämällä sana ”feature” pois suomennoksesta. Jättämällä tämän kohdan pois on suomennoksesta saatu kieliasultaan sujuvampi, koska suomeksi se, että spiraali on nimenomaan tunnusomainen osa helmeä, olisi ehkä jouduttu ilmaisemaan kömpelösti sivulauseella. Näin tehdyllä poistolla ohje saatiin siis ilmaista sujuvammin suomeksi eikä ohjeen lukijalle varmastikaan ole epäselvää, että nimenomaan spiraali on työn tunnusomainen tekijä, sillä onhan koko ohje nimettykin spiraalin mukaan ”Cellininspiraalihelmiksi”. Tämän kaltainen poisto lisää suomennoksen miellyttävyyttä, kun lukijan ei tarvitse lukea kömpelöitä sivulauseita, joiden kohdalle lukija joutuisi ehkä pysähtymään ja miettimään erikseen, että mitä kyseisellä sivulauseella yritetään sanoa. Näin ollen tällainen poisto lisää suomennoksen käytettävyyttä miellyttävyyden osa-alueella.

5 Pohdintaa

Kuten aineiston analyysistä luvussa 4 Pragmaattiset adaptaatiot käy selville, lisää suurin osa pragmaattisista adaptaatioista käännosten käytettävyyttä. Näin ollen luvussa 3.2 Tutkimuksen metodi esitetty hypoteesi siitä, että käytettävyyttä lisäävät pragmaattiset adaptaatiot ovat vallitsevia pragmaattisia adaptaatioita tarkastellussa aineistossa, on tosi. Perusteluissani tekemälleni hypoteesille totean, että Suojasen ym. (2015, 24) mukaan kääntäjä on lukijan eli käyttäjän asianajaja ja käytettävyyden näkökulmasta vieraan kulttuurisen aineksen kohtaaminen käännoksessä on ongelmallista (mts. 34). Vierias aines käännoksessä vähentää käännoksen käytettävyyttä. Nyt on siis näytetty toteen se, millä hypoteesi perusteltiin, eli että kääntäjä käyttäjän edustajana tekee käänno prosessin aikana käänno ratkaisuja, tämän tutkimuksen kontekstissa nimenomaan pragmaattisia adaptaatiota, jotka vähentävät vieraan aineksen määrää käännoksessä ja siten lisäävät käännoksen käytettävyyttä.

Kuten luvussa 4 Pragmaattiset adaptaatiot jo todetaan, kuitenkin 14 % pragmaattisista adaptaatioista vähentää käännosten käytettävyyttä ja 11 % ei lisää eikä vähennä. Jos kerran kääntäjän rooli on palvella käyttäjää tekemällä käännoksestä mahdollisimman käytettävä, mikseivät kaikki tehdyt pragmaattiset adaptaatiot siis paranna käännoksen käytettävyyttä, kuten voisi olettaa, koska parempi käytettävyys on lukijan etu ja siten kääntäjän päämäärä. Tässä kohtaa kuvaan astuu se seikka, että kääntäjä on ihminen, joka tekee virheitä ja joka kaikesta objektiivisuuteen pyrkimyksensä huolimatta tekee osan käänno ratkaisuisistaan subjektiivisesta näkökulmastaan. Välillä kääntäjä tekee virhearviointeja pragmaattisia adaptaatiota tehdessään. Esimerkiksi kääntäjä saattaa arvioida virheellisesti sen, että mikä on käännoksen lukijalle turhaa tietoa. Tämä voi johtaa siihen, että kääntäjä joko poistaa käännoksestä tarpeellista tietoa tai jättää käänno kseen tietoa, joka on lukijalle turhaa. Yksi virhearviointi voi siis johtaa kahteen erilaiseen pragmaattiseen adaptaation, jotka kumpikin vähentävät käännoksen käytettävyyttä.

Tällaiset virhearviot voivat johtua siitä, että kääntäjä ei tunne käännosten käsityöalaa kovin syvällisesti. Käännoksissa ei anneta taustatietoja kääntäjistä ja kuten Taitoliiton tutkimuksessa (2018) todetaan, ei korujen ja helmitöiden teko, johon siemenhelmitöiden tekeminen myös kuuluu, ole kaikkein suosituimpia käsityöharrastuksia Suomessa. Näin ollen voi olettaa, että ainakaan kaikille kolmeen ohjeen kääntäjille eivät siemenhelmityöt ole heidän oma harrastuksen alansa, kun taas vaikkapa neuleohjeen kääntäjän voi olettaa tuntevan neuletyöt hyvin.

Edellä mainittuun oletettavaan voi päätyä kahdesta eri syystä: neuletoita opetetaan kaikille suomalaisessa peruskoulussa ja neuletyöt ovat kaikkein suosituin käsityöharrastus (Taitoliitto 2018), eli on todennäköistä, että jos käsityöohjeen kääntäjä jotain käsityötä harrastaa, se on nimenomaan neulomista. Siemenhelmityöohjeiden tekoa ei ainakaan laajassa mittakaavassa opeteta Suomen kouluissa. En myöskään usko, että suomalaisilla kustantamoilla on resursseja etsiä aina sellainen kääntäjä, joka sattuu harrastamaan juuri sitä oikeaa, mutta vähemmän suosittua käsityön alaa. Näin ollen neuleohjeen kääntäjällä on todennäköisesti paremmat mahdollisuudet ymmärtää tekstin kuvamaa käsityöprojektia ja sen tekemiseen käytettyä tapaa syvällisemmin kuin siemenhelmityöohjeen kääntäjällä on. Tällöin neuleohjeen kääntäjä pystyy tekemään helpommin käännöksen käytettävyyttä parantavia pragmaattisia adaptaatioita, koska hän tuntee käsityötavan ja tietää esimerkiksi sen, mikä tieto on oleellista juuri sille käsityötavalle ja sen avulla toteutettaville projekteille. Sen sijaan siemenhelmityöohjeiden kääntäjä, joka ei todennäköisemmin tunne käsiteltävää käsityötapaa niin syvällisesti, ei vastaavassa tilanteessa tiedäkään, että jokin tietty kohta, joka asiaan perehtymättömälle vaikuttaa turhalta, onkin nimenomaan tärkeää tietoa. Tämän tietämättömyyden vuoksi kääntäjä saattaa tehdä virhearvion ja vaikka poistaa tällaista tärkeää tietoa ohjeesta ja tällä poistolla vähentää käännöksen käytettävyyttä.

Tähän samaan teemaan, eli siihen, että siemenhelmityöohjeen kääntäjä ei välttämättä tunne kyseistä käsityönalaa, liittyy myös toinen syy, miksi osa tehdyistä pragmaattisista adaptaatioista vähentää käännösten käytettävyyttä. Nimittäin jos käsityönala, eli tämän tutkimuksen kontekstissa siemenhelmityöt, eivät ole kääntäjälle kovin tuttuja, niin silloin kääntäjän on hankalampaa myös arvioida, että mitä voi olettaa keskiverron siemenhelmityön harrastajan tietävän entuudestaan ja mitä ei. Näin ollen kääntäjä todennäköisesti tekee käännösprosessin aikana virhearvioita sen suhteen, mitä tällainen keskiverto lukija tietää ja mitä ei, ja kääntäjä esimerkiksi lisää turhaa tietoa käännökseen ja siten tekee pragmaattisen adaptaation, joka vähentää käännöksen käytettävyyttä.

Kaksi edellistä seikkaa herättävät kysymään, että jos oletetaan, että siemenhelmityöohjeen kääntäjä ei tunne kyseistä käsityönalaa yhtä hyvin kuin neuletyöohjeen kääntäjä tuntee neulomisen, miksi sitten kuitenkin niin suuri osa siemenhelmityöohjeiden suomennoksiin tehdyistä pragmaattisista adaptaatioista parantaa suomennosten käytettävyyttä. Tämä johtuu luultavasti siitä, että käännökset on tehnyt ammattikäntäjä, joka osaa ammattitaitonsa ja kokemuksensa avulla yleensä erottaa, että mikä tieto on tärkeää ja mikä ei, ja millä tavalla ja

missä järjestyksessä asiat on kannattavinta esittää, jotta käänös olisi mahdollisimman käytettävä. Lisäksi ammattitaitoinen kääntäjä osaa huomata, kun hänen tietonsa koskien käänöksen jotain kohtaa ovat puutteelliset, ja hankkia lisää tietoa tästä kohdasta ja tehdä sitten onnistuneen pragmaattisen adaptaation tähän hankkimaansa tietoon perustuen.

Tehdyistä pragmaattisista adaptaatioista 11 % ei vähennä eikä lisää käänösten käytettävyyttä. Tällaiset pragmaattiset adaptaatiot selittyvät jälleen sillä, että kääntäjä on ihminen, jolla kaikesta objektiivisuuteen pyrkimyksensä huolimatta on myös subjektiivinen puoli, joka joko tiedostaen tai tiedostamatta vaikuttaa osaan kääntäjän tekemiin pragmaattisiin adaptaatioihin. Esimerkiksi kääntäjä saattaa tietoisesti pitää siitä, että lukusanat esitetään aina numeroina ja korvata suomennokseen kaikki lähtötekstissä olleet lukusanat numeroin, vaikka kyseiset kohdat olisivat olleet yhtä ymmärrettäviä suomalaisella lukijalle lukusanoin ilmaistuna.

Toisaalta kääntäjän subjektiivinen näkemys voi vaikuttaa tiedostamatta vaikkapa niin, että kääntäjä muuttaa jonkin kohdan esitysjärjestystä suomennokseen, koska hänestä se muutettu esitysjärjestys tuntuu toimivammalta kuin alkuperäinen. Kuitenkin, kun tätä kyseistä pragmaattista adaptaatiota tarkastellaan jälkikäteen, huomataan, että lähtötekstin asioiden esitysjärjestys olisi ollut yhtä käytettävä myös suomennoksessa kuin se on lähtötekstissäkin. Näin ollen tällaisen pragmaattisen adaptaation kääntäjä on tehnyt tyydyttämään omaa subjektiivista näkökantaansa eikä varsinaisesti sen vuoksi, että kyseistä kohtaa olisi syytä muokata suomennokseen pragmaattisen adaptaation avulla, jottei suomennoksen käytettävyyttä kärsisi.

Tehdyt pragmaattiset adaptaatiot paransivat eniten opittavuutta Nielsenin viidestä käytettävyyden osa-alueesta. Syynä tähän voisi olla se, että kaikista osa-alueista eniten kulttuurisidonnaista on se, että miten opimme asioita tai miten opimme tietyn asian nopeammin. Koska pragmaattisten adaptaatioiden on nimenomaan tarkoitus poistaa vierasta kulttuuriainesta käänöksestä, on silloin luonnollista, että nämä pragmaattiset adaptaatiot parantaisivat eniten opittavuutta, joka on kaikista Nielsenin viidestä osa-alueesta kulttuurisidonnaisin.

Tähän kulttuurisidonnaisuuteen liittyy esimerkiksi asioiden esitysjärjestys. Suomalainen oppii asian nopeammin, kun se on pragmaattisen adaptaation avulla esitetty hänelle tutussa teema–reema -rakenteessa eikä englannille tyypillisessä reema–teema -rakenteessa. Lisäksi käsityöohjeiden saralla kulttuuriset tekstilajin konventiot ovat isossa roolissa. Kun asiat esitetään lukijalle niin, että ne noudattavat sen kulttuurin käsityöohjeiden ja vielä spesifimmin

siemenhelmityöohjeiden konventiota, on lukijan nopeampi oppia ja omaksua ohjeen sisältö, kun hänen ei tarvitse jäädä pohtimaan tai ihmettelemään hänelle vieraita esitystapoja. Englanninkielisten ja suomenkielisten käsityöohjeiden konventioissa on aika paljon eroavaisuuksia. Joka kerta kun kääntäjä on tehnyt pragmaattisen adaptaation, jolla hän on saanut käännöksen noudattamaan suomenkielisten käsityöohjeiden konventiota, on hän lisännyt käännöksen käytettävyyttä opittavuuden osa-alueella. Kuten edellä todettu, näitä kulttuurien välisiä käsityöohjeiden konventioeroja on lukuisia, joten se selittää sitä, että miksi tarkastellun aineiston pragmaattiset adaptaatiot lisäävät käytettävyyttä nimenomaan opittavuuden saralla.

Mielenkiintoa herättää myös se, että mikseivät sellaiset pragmaattiset adaptaatiot, jotka vähentävät käännöksen käytettävyyttä, vähentäneet käytettävyyttä ollenkaan opittavuuden osa-alueella. Tämä voi johtua siitä, että vaikka kuten edellä on mainittu, että käsityöohjeiden konventioissa on eroa englanninkielisten maiden ja Suomen välillä, ovat käsityöohjeet pohjimmiltaan jokseenkin samanlaisia sekä englanniksi että suomeksi. Ne esimerkiksi etenevät kronologisesti ja yksi työvaihe esitetään kerrallaan numeroidusti. Koska käsityöohjeen, ja käyttöohjeen yleisemmin, perusrakenne on molemmissa kielissä sama, osaa kääntäjä varoa tekemästä sellaisia pragmaattisia adaptaatiota, jotka vaikuttaisivat näihin perusrakenteisiin ja siten voisivat vähentää käännöksen käytettävyyttä opittavuuden saralla. Onhan kuitenkin niin, että käsityöohjeen ja käyttöohjeen perusrakenne luo pohjan sen sisältämän tiedon omaksumiselle. Tämä tarkoittaa sitä, että ohjeen aluksi listataan vaadittavat tarvikkeet, tieto esitetään kronologisessa järjestyksessä ja riittävän pieninä numeroituina kohtina. Tämän perusrakenteen päälle tulevat sitten kielen omat konventiot, jotka jatkavat opittavuuden parantamista siitä, mihin opittavuus on perusrakenteella saatu. Näin ollen, koska kääntäjä mitä todennäköisemmin on tietoinen käsityöohjeiden ja käyttöohjeiden perusrakenteesta, hän osaa olla tekemättä sellaisia pragmaattisia adaptaatiota, jotka rikkoisivat tätä perusrakennetta ja voisivat siten vähentää suomennoksen käytettävyyttä opittavuuden osa-alueella. Sen sijaan kääntäjä tekee sellaisia pragmaattisia adaptaatiota, joilla kääntäjä muokkaa tekstiä niin, että se sopii käännöksen kulttuurin tekstilajikonventioihin. Näin kääntäjä hienosäätää käännöksen opittavuutta ja sitä kautta käytettävyyttä.

Tarkastellussa aineistossa käytettävyys lisääntyi puolestaan vähiten virheettömyyden osa-alueella. Syynä tähän on luultavasti se, että lähtötekstit itsessään eivät juuri sisällä virheitä. Näin ollen virheettömyys on siis osa-alue, jota ei pragmaattisilla adaptaatioilla voi lisätä, koska

korjattavia virheitä ei ole. Sen sijaan käytettävyyden väheneminen tapahtui eniten nimenomaan virheettömyyden osa-alueella. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kääntäjä teki pragmaattisilla adaptaatioilla sellaisia virheitä käännöksiin, joita lähtötekstissä ei ole.

Sitä, että lähtöteksteissä ei juuri ole virheitä, selittää kaksi asiaa. Ensimmäkin kun käsityöohjeita kirjoitetaan ne, koeluetaan niin, että niiden avulla muutamat ihmiset yrittävät toteuttaa ohjeen opastaman käsityön. Yleensä tällaisen koeluvun suorittaa useampi henkilö itsenäisesti ja tällaiset henkilöt ovat alan kokeneita harrastajia. Tässä koeluku-prosessissa nousevat esiin ohjeen mahdolliset virheet ja ongelmakohdat ja ohjetta korjataan ja muokataan tästä koelukuprosessista saadun tiedon perusteella. Lisäksi kuten mitkä tahansa tietokirjat, käsityöohjekirjat kustannustoimitetaan. Tämä luonnollisesti tarkoittaa sitä, että kustannustoimittaja lukee kirjan käsikirjoituksen läpi, antaa siihen korjausehdotuksia ja etsii mahdollisia virheitä. Kun kyse on lähtökielisen kirjan kirjoittamisesta, voi tällaisia kustannustoimituskierroksia olla useita. Mitä useampi kustannustoimituskierros, sen todennäköisemmin ohjeesta korjataan useampi virhe pois.

Kummatkin tämän tutkimuksen materiaalin julkaisijoista, Quarto Publishing ja David & Charles, ovat erittäin suuria ja kansainvälisiä kustantajia. Kummankin kustantajan yksi erikoistumisaloista ovat käsityökirjat (GMC Distribution 2018 ja The Quarto Group 2017). Näin ollen ei ole ollenkaan mahdotonta, että kustannustoimituksen tämän tutkielman englanninkieliselle kirjoille on tehnyt nimenomaan henkilö, jolla on kokemusta siemenhelmitöiden tekemisestä. Nimittäin suurilla englanninkielisillä kustannustaloilla voi hyvinkin olla resursseja etsiä käsityöohjeille juuri sellainen kustannustoimittaja, joka tuntee kyseisen käsityöalan. Tällainen käsityöalan tunteva kustannustoimittaja pystyy huomaamaan tekstistä sellaisia virheitä, joita kustannustoimittaja, joka ei kyseistä käsityöalaa tunne, ei huomaisi. Yllä kuvattu koelukuprosessi sekä käsityöalan asiantuntijan tekemä kustannustoimitus saavat aikaan sen, että tutkimuksen englanninkielisiin ohjeisiin jää todella vähän tai ei ollenkaan virheitä. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että lähtötekstissä ei juuri ole virheitä, joita kääntäjä voisi pragmaattisilla adaptaatioilla korjata, joten siksi aineiston pragmaattiset adaptaatiot lisäävät käytettävyyttä vähiten virheellisuuden osa-alueella.

Toisaalta virheettömyys oli juuri se käytettävyyden osa-alue, joihin käytettävyyttä vähentävät pragmaattiset adaptaatiot vaikuttivat eniten. Ensimmäkin, kuten yllä on sanottu, on todennäköistä, että tekstin kääntäjä ei ole nimenomaan siemenhelmitöiden asiantuntija. Tämä voi johtaa siihen, että kääntäjä ymmärtää jonkin lähtötekstin kohdan väärin ja

väärinymmärryksen takia suomennokseen tulee virhe. Kääntäjälle voi aina sattua myös huolimattomuusvirheitä, esimerkiksi kääntäjä unohtaa kääntää jonkin sanan ja se putoaa siten kokonaan pois käännöksestä, mikä jälkikäteen tarkasteltuna näyttäytyy tarkoituksellisesti tehtynä poistona eli pragmaattisena adaptaationa. Kummassakin edellä kuvatussa tapauksessa lopputulos se, että käännökseen tulee virhe, jota lähtötekstissä ei ollut. Toki lähtökielisten ohjeidenkin kirjoittavat tekevät teksteihinsä virheitä, mutta ne karsiutuvat herkemmin pois yllä kuvatuissa koeluvuissa ja kustannustoimituskierroksissa.

Käännöksille ei tehdä koelukuja ja niille luultavasti ei tehdä myöskään yhtä monta kustannustoimituskierrosta kuin lähtökieliselle, koska luotetaan siihen, että lähtökielistä tekstiä kustannustoimitettaessa on jo karsittu tekstin ongelmakohdat ja siten käännökselle riittää kevyempi, nimenomaan käännökseen, ei itse tekstiin, keskittyvä kustannustoimitusprosessi. Suomen kokoisessa maassa ei myöskään ole kovin todennäköistä, että käännöksen kustannustoimittaja olisi itse perehtynyt siemenhalmityöohjeisiin. Kaikki nämä kolme seikkaa, koeluvun puute, kevyempi kustannustoimitus ja todennäköisyys siitä, että kustannustoimittaja ei ole siemenhalmityön asiantuntija, johtavat siihen, että jos kääntäjä on tehnyt virheen käännökseen, on todennäköistä, että sitä ei huomata eikä siten osata poistaa käännöksestä ennen sen julkaisua. Näin ollen kyse ei siis ole siitä, että kääntäjä tekisi lähtökohtaisesti enemmän virheitä kuin tekstin alkuperäinen kirjoittaja, vaan kääntäjän tekemät virheet vain jäävät julkaistavaan tekstiin helpommin kuin lähtökielisen tekstin kirjoittajan virheet.

Osa kääntäjän tekemistä pragmaattisista adaptaatioista, jotka aiheuttavat nimenomaan virheen käännökseen ja siten vähentävät käännöksen käytettävyyttä, on sekä kääntäjän että kustannustoimittajan vaikea huomata. Kääntäjän on vaikea huomata tällaisia virheitä sen vuoksi, että käännösprosessin aikana kääntäjä sokeutuu omalle käännökselleen. Näin ollen, jos kääntäjä on ymmärtänyt jonkun kohdan alun perin väärin, hän luultavasti huomaa tätä väärinymmärrystä, jollei jokin toinen kohta tekstissä, esimerkiksi lauseiden välinen ristiriita, tuo tätä väärinymmärrystä esille. Kustannustoimittajan puolestaan on hankala huomata esimerkiksi sellaista virhettä, jossa kääntäjä on ymmärtänyt asian väärin, koska hän tuskin lukee koko ohjetta verraten lähtötekstiä ja käännöstä sanasta sanaan. Tämän lisäksi kustannustoimittaja tuskin seuraa ohjetta niin, että hän mielessään käy koko ajan läpi kohta kohdalta, että jatkuuko käännetty ohje täysin saumattomasti kohdasta toiseen. Tällainen lukeminen olisi erittäin puuduttavaa ja on käytännössä täysin mahdotonta, jos ei tunne kyseistä käsityöalaa hyvin.

Sen sijaan sellainen pragmaattinen adaptaatio, joka aiheuttaa esimerkiksi kömpelön lauserakenteen, mikä puolestaan vähentää käännöksen käytettävyyttä esimerkiksi tehokkuuden osa-alueella, on sekä kääntäjän itse että kustannustoimittajan helpompi havaita. Tämä johtuu siitä, että tällainen kömpelö lauserakenne pistää niin sanotusti silmään tekstiä lukiessa, jolloin se on helpompi huomata ja korjata. Sen sijaan sisällöllisen virheen huomaaminen on paljon hankalampaa, koska sen huomaaminen vaatii erittäin tarkasti lähtötekstin sisältöön paneutumista. Näin ollen käännökseen jää todennäköisesti suurempi määrä sellaisia pragmaattisia adaptaatioita, jotka vähentävät käännöksen käytettävyyttä nimenomaan virheettömyyden osa-alueella.

6 Päätelmät

Tämän pro gradu -tutkielman keskeisimpänä antina voidaan pitää sitä, että hypoteesi näytettiin toteen, eli suurin osa tehdyistä pragmaattisista adaptaatioista tarkastelluissa siemenhelmityöohjeiden suomennoksissa parantaa suomennosten käytettävyyttä. Tämä kertoo siitä, että kääntäjä on todellakin käyttäjän edustaja ja asianajaja (Suojanen ym. 2015, 24), sillä sen sijaan, että kääntäjä olisi kääntänyt tarkastellut siemenhelmityöohjeet sanasta sanaan suomeksi, on kääntäjä tehnyt käännösprossin aikana monia päätöksiä eli pragmaattisia adaptaatiota, joiden avulla hän on tietoisesti yrittänyt parantaa suomennoksen käytettävyyttä.

Kuten aiemmin on jo todettu, eivät kaikki suomennoksissa tehdyt pragmaattiset adaptaatiot kuitenkaan onnistu parantamaan suomennosten käytettävyyttä. Jotkut pragmaattiset adaptaatiot vähentävät suomennosten käytettävyyttä ja joillain ei ole siihen vaikutusta suuntaan tai toiseen. Koska kuitenkin noin kolme neljäsosaa, eli 75 %, tehdyistä pragmaattisista adaptaatioista parantaa suomennosten käytettävyyttä, ovat sellaiset pragmaattiset adaptaatiot, jotka eivät näin tee, selvässä vähemmistössä. Tähän jälkimmäiseen kategoriaan kuuluvien pragmaattisten adaptaatioiden voidaan katsoa aiheutuvan sekä kääntäjän inhimillisistä virheistä sekä siitä, että käsityönlajina siemenhelmityöt ovat tuskin kovin tuttu kääntäjälle.

Se, että pragmaattiset adaptaatiot vähensivät eniten käytettävyyttä virheettömyyden osa-alueella nostaa esiin sen seikan, että käännöksille tuskin tehdään yhtä perinpohjaista kustannustoimitusta kuin lähtökielellä kirjoitetuille teksteille. Näin ollen on siis todennäköisempää, että käännökseen jää käännösprosessin aika syntyneitä virheitä kuin se, että lähtökielellä kirjoitettuun tekstiin jää sen kirjoitusvaiheessa syntyneitä virheitä. Tässä tutkielmassa tarkastelluissa lähtökielisissä ohjeissa ei käytännössä ollut virheitä, joita olisi tarvinnut tai voinut korjata käännökseen. Tämä johtuu luultavasti siitä, että yleensä lähtökielellä kirjoitetut käsityöohjeet testataan käytännössä useamman henkilön voimin sekä kustannustoimitetaan myös sisällön puolesta tarkasti. Sen sijaan käännösten kustannustoimitusprosessi keskittyy luultavasti enemmän käännöksen sujuvuuden tarkasteluun kuin käännösprosessin aikana syntyneiden asiavirheiden etsimiseen.

Yllä mainitun perusteella vaikuttaa siis siltä, että lähtökielisen käsityöohjeen lukija saa käyttöönsä virheettömän tai lähes virheettömän käsityöohjeen, jossa ei ole mitään sellaista kohtaa, joka voisi asettaa hänen tavoitteensa, eli valmiin käsityön, saavuttamiselle hidasteen tai jopa esteen. Sen sijaan käännöksen lukija saa valitettavasti käyttöönsä tekstin, jossa on

todennäköisesti mukana virheitä, jotka joko ainakin hidastavat tai jopa pahimmassa tapauksessa saattavat kokonaan estää käsityön valmiiksi saamisen. On sinänsä luonnollista, että ihminen, oli hän kirjailija tai kääntäjä, tekee virheitä, mutta lähtökielisten ohjeiden testaus ja tarkka kustannustoimitus poistaa niistä suuren osan tällaisista inhimillisistä virheistä, jotka puolestaan jäävät käännökseen.

Näin ollen voisi olla siis tarpeen kustannustoimittaa myös käännökset tarkemmin ja myös itse asiasisältöön keskittyen, eikä vain käännökseen sujuvuutta tarkastellen. Optimaalisinta olisi, jos myös käännökset testattaisiin niin, että tulokieliset lukijat yrittäisivät toteuttaa niiden avulla ohjeen kuvaaman olevan käsityön ennen käännökseen julkaisemista. Se, että onko tämä sitten koskaan taloudellisesti mahdollista Suomen kaltaisella pienellä markkina-alueella, on valitettavasti toinen asia. Kuitenkin olisi hyvä, jos sekä käsityöohjeen kääntäjän että käännökseen kustannustoimittajan tiedostaisivat, että käännosprosessin aikana käännökseen luultavasti tulee virheitä, joita ei lähtötekstissä ollut, ja on suuri riski, että nämä virheet myös jäävät käännökseen. Kun sekä kääntäjä että kustannustoimittaja ovat tiedostaneet tämän asian, voi olla, että he sen jälkeen onnistuvat huomaamaan ainakin kaikkein suurimmat käännosprosessin aikana käännökseen tulevat virheet ja ne ehditään poistaa ennen käännökseen julkaisua. Näin ollen myös käännökseen lukija saa käyttöönsä mahdollisimman virheettömän ja siten käytettävän käsityöohjeen.

Kun pohditaan tämän tutkielman onnistuneita osa-alueita, voidaan esiin nostaa hypoteesin asettelu. Tämän tutkielman hypoteesin oikeaksi tai vääräksi todistaminen tuotti riittävästi materiaali pro gradu -tutkielmaan. Koska tarkasteltuja pragmaattisia adaptaatioita on viisi erilaista, saatiin tutkimukseen riittävän monta näkökulmaa, joista tarkastella pragmaattisten adaptaatioiden vaikutuksia suomennosten käytettävyyteen. Toisaalta koska käytettävyyden arviointiin käytettiin Jakob Nielsenin (1993) käytettävyyden mallia, jossa käytettävyydellä on vain viisi osa-aluetta, pysyi tutkielman laajuus hallittavana eikä kasvanut liian suureksi.

Tässä tutkielmassa onnistunutta on myös aineiston rajaus. Kolme aineistoparia, jotka koostuvat lähtötekstistä ja sen käännöksestä, tarjosi juuri oikean määrän dataa pragmaattisista adaptaatioista ja niiden käyttötavoista. Aineisto oli riittävän laaja siihen, että siinä olevia pragmaattisten adaptaatioiden lukumäärä on niin suuri, että näiden lukumäärien sekä prosenttiosuuksien pohjalta on mahdollista tehdä johtopäätöksiä. Se, että aineistopareja on kolme, mahdollisti myös tulosten vertailun eri aineistoparien välillä. Asetelman mielenkiintoa lisää se, että kaikki kolme aineistoparia ovat eri kirjailijoiden kirjoista, niillä on eri kääntäjät ja

myös eri kustantamot. Näin ollen voidaan ajatella, että tässä tutkielmassa mahdollisesti päästiin tarkastelemaan kohtalaisen hyvää läpileikkausta viime vuosien siemenhelmityöohjeiden suomennoksista.

Tätä tutkielmaa tehdessä kävi kuitenkin selväksi, että on olemassa käytettävyyden malleja, jotka sopisivat paremmin käännoksien käytettävyyden arviointiin kuin Jakob Nielsenin (1993) malli. Nielsenin malli ei ole kehitetty käännosten käytettävyyden tutkimukseen, mutta on olemassa käytettävyyden malleja, esimerkiksi Daniel Gouadecin (2010) malli, jotka on kehitetty nimenomaan käännosten käytettävyyden arviointiin. Tällainen nimenomaan käännosten käytettävyyden arviointiin kehitetty malli olisi luultavasti ollut parempi teoreettinen viitekehys tähän tutkielmaan, sillä tällaisessa mallissa on otettu huomioon käännoksen käytettävyyteen liittyvät erityispiirteet. Näin ollen tällaisen mallin avulla olisi mahdollisesti pystynyt tekemään vielä tarkempaa analyysia siitä, miten tehdyt pragmaattiset adaptaatiot ovat vaikuttaneet tarkasteltujen käännosten käytettävyyteen. Lisäksi Nielsenin malli on julkaistu vuonna 1993, joten vaikka toisaalta sitä voidaan pitää käytettävyydetutkimuksen klassikkona, voidaan myös kysyä, että olisiko tässä tutkielmassa voinut käyttää sellaista käytettävyyden mallia, jolla olisi tuoreempi näkökulma käytettävyyteen kuin lähes 30 vuotta sitten julkaistulla Nielsenin mallilla.

Toinen tämän tutkielman heikko puoli on se, että tämän työssä analysoidaan ja käsitellään vain tiettyjä tutkimustuloksen aspekteja. Suomennosten pragmaattiset adaptaatiot analysoidaan adaptaation tyyppi kerrallaan. Tutkielmasta puuttuu esimerkiksi sellainen näkökulma, jossa tehtyjä pragmaattisia adaptaatioita katsottaisiin yhden eri käytettävyyden osa-alueen näkökulmasta. Esimerkiksi voitaisiin katsoa, että mitä eri pragmaattisia adaptaatioita ja kuinka paljon niitä on aineistossa tehty tehokkuuden osa-alueen lisäämiseksi. Nyt tutkielmassa pohditaan sitä, että millä osa-alueella pragmaattiset adaptaatiot, lajityypistä riippumatta, lisäsivät eniten ja millä vähensivät eniten käytettävyyttä.

Yksi tapa, jolla tämän tutkielman aihepiirin tutkimusta voisi jatkaa, olisi se, että tämän tutkimuksen tutkimusasetelmaa käytettäisiin joidenkin muiden käsityöohjeiden suomennosten tutkimiseen. Esimerkiksi ompelukirjoista poimitut ohjeet voisivat olla sopiva tutkimuksen kohde, sillä ompelu on käsityöharrastuksena ikisuosikki ja Suomessa julkaistaan paljon ompelukirjoja, jotka ovat käännoksiä englanninkielestä. Samalla tutkimusasetelmalla voitaisiin tutkia myös jostain muusta kuin englanninkielestä suomeksi käännettyjä käsityöohjeita. Esimerkiksi virosta suomeksi on käännetty jonkin verran neuleohjekirjoja. Toisaalta

tutkimusasetelmalla voitaisiin saada mielenkiintoisia tuloksia aivan toisenlaisesta käyttöohjeaineistosta, esimerkiksi englannista suomeksi käännettyjen kodinkoneiden asennusohjeista. Tällaisia asennusohjeita suomennetaan paljon juuri englanninkielestä, joten tämän tutkimuksen asetelmaa olisi helppo hyödyntää tällaisen aineiston tutkimisessa. Koska jokaiselle tulee elämässä eteen tällaisia kodinkoneiden asennusohjeita, olisi tutkimustuloksilla siitä, miten pragmaattiset adaptaatiot vaikuttavat tällaisen aineiston käytettävyyteen, relevanssia paljon suuremmalle ihmisjoukolle kuin käsityöohjeita tutkittaessa on.

Yksi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen kohde olisi myös tutkia sitä, että mitä pragmaattisia adaptaatioita tehdään, kun alun perin suomenkielinen käsityöohje käännetään englanniksi. Tällä hetkellä alun perin suomeksi kirjoitetut käsityökirjat elävät kukoistuskautta ja osa niistä on saavuttanut niin suuren suosion, että niitä on käännetty muille kielille, suurin osa englanniksi. Mikä olisikaan mielenkiintoisempi tapa käyttää tätä tämän tutkielman tutkimusasetelmaa kuin kääntää roolit pääläelleen, eli tutkia alun perin suomeksi kirjoitetun käsityöohjeen englanninkieliseen käännökseen tehtyjä pragmaattisia adaptaatioita ja niiden vaikutusta käännöksen käytettävyyteen. Lopuksi voisi verrata tämän tutkielman ja uuden tutkimuksen tuloksia keskenään ja tarkastella, että eroavatko tehdyt pragmaattiset adaptaatiot ja niiden vaikutus käytettävyyteen, kun aineisto koostuu englannista suomeen käännettyistä ohjeista ja päinvastoin suomesta englantiin käännettyistä ohjeista.

Lähteet

Tutkimusaineisto

- Power, Jean 2014. *Small Beads Big Jewelry – 30 Unique pieces to make*. London: Quarto Publishing.
- Power, Jean 2015. *Isoja koruja pienistä helmistä – 30 uniikkia korua ohjeineen*. Engl. alkuteos *Small Beads Big Jewelry – 30 Unique pieces to make* (2014). Suomentanut: Liina Tillikka. Helsinki: Moreeni.
- Wiese, Kelly 2013. *A Beaded Romance – 26 Beadweaving patterns and projects for gorgeous jewelry*. Blue Ash: David & Charles.
- Wiese, Kelly 2014. *Ihastuttavat helmikorut – 26 kaunista mallia helmien pujottelutekniikoilla*. Engl. alkuteos *A Beaded Romance – 26 Beadweaving patterns and projects for gorgeous jewelry* (2013). Suomentanut: Mirkka Santala. Karkkila: Kustannus-Mäkelä.
- Wood, Dorothy 2008. *The Beader's Bible – A comprehensive guide to beading techniques*. Devon: David & Charles.
- Wood, Dorothy 2010. *Helmihullut*. Engl. alkuteos *The Beader's Bible – A comprehensive guide to beading techniques* (2008). Suomentanut: Eliisa Salminen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kirjallisuuslähteet

- Byrne, Jody 2006. *Technical Translation: Usability Strategies for Translating Technical Documentation*. Dordrecht: Springer.
- Chesterman, Andrew 1997. *Memes of translation: the spread of ideas in translation theory*. Amsterdam; Philadelphia: J. Benjamins cop.
- Cook, Guy 1995. Principles for Research into Text Accessibility. Teoksessa Heikki Nyssönen & Leena Kuure (toim.), *Principles of accessibility and design in English texts*. Oulu: Publications of the department of English, University of Oulu, A12, Text and discourse studies. 9–18.
- Dobrin, David N. 2004 [1983]. What's Technical About Technical Writing? Teoksessa Johndan Johnson-Eilola & Stuart A. Selber (toim.), *Central Works in Technical Communication*. New York: Oxford University Press.
- Gouadec, Daniel 2010. *Translation as a Profession*. 2., parannettu painos. Amsterdam ja Philadelphia: John Benjamins.
- GMC Distribution 2018. *F&W Media (specialist retail only)*. Saatavilla: <https://www.gmcdistribution.com/clients/david-charles/>. [Luettu 13.10.2019]
- Harju, Anna 2008. *Kääntäjä käyttöohjeiden käytettävyyden parantajana*. Pro gradu -tutkielma, Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavilla: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-17853>. [Luettu 3.10.2019]
- Hämeenoja, Sonja 2011. *Suomen- ja saksankieliset neuleohjeet teknisen viestinnän näkökulmasta*. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavilla: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-21708>. [Luettu 12.10.2019]

- Kuutti, Wille 2003. *Käytettävyys, suunnittelu ja arviointi*. Helsinki: Talentum.
- Leppihalme, Ritva 1997. *Culture Bumps – An empirical Approach to the Translation of Allusions*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Lähdesmäki, Annastiina 2015. *Käyttöohjeiden käytettävyys: käännettyjen käyttöohjeiden heuristinen arviointi*. Pro gradu -tutkielma. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201505121412>. [Luettu 12.10.2019]
- Nida, Eugene A. 1964. *Towards a science of translating*. Leiden: E. J. Brill.
- Nielsen, Jakob 1993. *Usability Engineering*. Cambridge: Academic Press.
- Ovaska, Saila, Anne Aula & Päivi Marjaranta (toim.) 2005. *Käytettävyystutkimuksen menetelmät*. Tampereen yliopisto, Tietojenkäsittelytieteiden laitos, Julkaisusarja B, B-2005, huhtikuu 2005. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Purho, Vesa 2000. *Heuristic Inspections for Documentation: 10 Recommended Documentation Heuristics*. Usability Interface, STC Usability SIG Newsletter, 6(4). (Ei enää saatavilla verkossa)
- Rubin, Jeffrey & Dana Chisnell 2008. *Handbook of Usability Testing: How to Plan, Design, and Conduct Effective Tests*. Indianapolis: Wiley Publishing.
- Suokas, Juho 2014. *Nothing freeze-dried : testing usability evaluation methods with the Finnish translation of The Guitar Handbook*. Pro gradu -tutkielma. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. Saatavilla: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20140662>. [Luettu 12.10.2019]
- Suominen, Selja 2018. *Ruokaohjeiden käännösten käytettävyys: suomennettujen ruokaohjeiden heuristinen arviointi*. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201805111649>. [Luettu 12.10.2019]
- Suojanen, Tytti, Kaisa Koskinen ja Tiina Tuominen 2012. *Käyttäjakeskeinen kääntäminen*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Suojanen, Tytti, Kaisa Koskinen & Tiina Tuominen 2015. *User-centered translation*. London: Routledge.
- Taitoliitto 2018. *Käsitöiden harrastaminen Suomessa kysely 2018*. Saatavilla: <https://www.taito.fi/kasitoiden-harrastaminen-suomessa-tutkimus-2018>. [Luettu 12.10.2019]
- The Quarto Group 2017. *The leading global illustrated book publisher*. Saatavilla: <https://www.quarto.com/about-us>. [Luettu 17.10.2019]
- Vehmas-Lehto, Inkeri 1999. *Kopiointia vai kommunikointia – johdatus käännösteoriaan*. Helsinki: Finn Lectura.
- Wood, Dorothy 2019. *About Me*. Saatavilla: <https://dorothywood.co.uk/about-me/>. [Luettu 17.10.2019]

Liite 1: Tarkasteltujen suomennosten pragmaattiset adaptaatiot

Taulukko 1: Pragmaattiset adaptaatiot Cellini Spiral Beads Necklace -ohjeen (CN) suomennoksessa

	pragmaattisen adaptaation laji	lähtöteksti	suomennos
CN.1	korvaus	Bead something now	Hauskasti helmistä
CN.2	esitysjärjestyksen muutos	By varying the sizes of the beads, you can create a more ornate rope or cord.	Koristeellisemmän punoksen helmistä saa, jos vaihtelee helmien kokoa.
CN.3	esitysjärjestyksen muutos	This variation of even count tubular peyote stitch, known as cellini spiral, makes a really attractive beaded beads that can be strung with other beads to make a gorgeous necklace.	Tällä cellinin spiraaliksi kutsutulla parillisen peyoten muunnelmalla voi ommella mitä viehättävämpiä helmiä ja jotka voidaan yhdistää muihin helmiin upeiksi kaulakoruiksi.
CN.4	korvaus	This variation of even count tubular peyote stitch, known as cellini spiral, makes a really attractive beaded beads that can be strung with other beads to make a gorgeous necklace.	Tällä cellinin spiraaliksi kutsutulla parillisen peyoten muunnelmalla voi ommella mitä viehättävämpiä helmiä ja jotka voidaan yhdistää muihin helmiin upeiksi kaulakoruiksi.
CN.5	eksplisiittistäminen	This variation of even count tubular peyote stitch, known as cellini spiral, makes a really attractive beaded beads that can be strung with other beads to make a gorgeous necklace.	Tällä cellinin spiraaliksi kutsutulla parillisen peyoten muunnelmalla voi ommella mitä viehättävämpiä helmiä ja jotka voidaan yhdistää muihin helmiin upeiksi kaulakoruiksi.
CN.6	korvaus	This variation of even count tubular peyote stitch, known as cellini spiral, makes a really attractive beaded beads that can be strung with other beads to make a gorgeous necklace.	Tällä cellinin spiraaliksi kutsutulla parillisen peyoten muunnelmalla voi ommella mitä viehättävämpiä helmiä ja jotka voidaan yhdistää muihin helmiin upeiksi kaulakoruiksi.
CN.7	korvaus	If you prefer, work a longer length of cellini spiral and change over to the smallest beads to make an unusual necklace.	Jos haluat, ompele pidempi cellinin spiraali ja vaihda tavalliseen peyoteen käyttämällä pienimpiä mahdollisia helmiä.
CN.8	eksplisiittistäminen	If you prefer, work a longer length of cellini spiral and change over to the smallest beads to make an unusual necklace.	Jos haluat, ompele pidempi cellinin spiraali ja vaihda tavalliseen peyoteen käyttämällä pienimpiä mahdollisia helmiä.
CN.9	korvaus	If you prefer, work a longer length of cellini spiral and change over to the smallest beads to make an unusual necklace.	Jos haluat, ompele pidempi cellinin spiraali ja vaihda tavalliseen peyoteen käyttämällä pienimpiä mahdollisia helmiä. Saat upean uniikin kaulakorun.

CN.10	korvaus	If you prefer, work a longer length of cellini spiral and change over to the smallest beads to make an unusual necklace.	Saat upean uniikin kaulakorun.
CN.11	poisto	Full instructions for the beaded beads are on page 160–1.	Ommeltujen helmien ohjeet löytyvät sivuilta 160–161.
CN.12	korvaus	Full instructions for the beaded beads are on page 160–1.	Ommeltujen helmien ohjeet löytyvät sivuilta 160–161.
CN.13	esitysjärjestyksen muutos	Full instructions for the beaded beads are on page 160–1.	Ommeltujen helmien ohjeet löytyvät sivuilta 160–161.
CN.14	poisto	Tubular stitches do not have to be made into long ropes – you can make shorter lengths as beaded beads.	Putkipistoilla voi ommella lyhyitäkin töitä, esimerkiksi helmistä ommeltuja helmiä.
CN.15	korvaus	Tubular stitches do not have to be made into long ropes – you can make shorter lengths as beaded beads.	Putkipistoilla voi ommella lyhyitäkin töitä, esimerkiksi helmistä ommeltuja helmiä.
CN.16	lisäys	Tubular stitches do not have to be made into long ropes – you can make shorter lengths as beaded beads.	Putkipistoilla voi ommella lyhyitäkin töitä, esimerkiksi helmistä ommeltuja helmiä.
CN.17	korvaus	Tubular stitches do not have to be made into long ropes – you can make shorter lengths as beaded beads .	Putkipistoilla voi ommella lyhyitäkin töitä, esimerkiksi helmistä ommeltuja helmiä .
CN.18	poisto	Begin with a simple peyote stitch tube for a few rounds	Aloita ompelemalla muutama kerros putkimaisella peyotella
CN.19	lisäys	Begin with a simple peyote stitch tube for a few rounds	Aloita ompelemalla muutama kerros putkimaisella peyotella
CN.20	esitysjärjestyksen muutos	Begin with a simple peyote stitch tube for a few rounds	Aloita ompelemalla muutama kerros putkimaisella peyotella
CN.21	esitysjärjestyksen muutos	then change to three different sizes of beads to create the feature spiral in the middle and then go back to the plain peyote stitch to complete the bead.	ja vaihda tämän jälkeen kolmeen erikokoiseen helmeen ja ompele spiraali helmen keskelle. Vaihda lopuksi tavalliseen peyoteen ja viimeistele helmi.
CN.22	korvaus	then change to three different sizes of beads to create the feature spiral in the middle and then go back to the plain peyote stitch to complete the bead.	ja vaihda tämän jälkeen kolmeen erikokoiseen helmeen ja ompele spiraali helmen keskelle . Vaihda lopuksi tavalliseen peyoteen ja viimeistele helmi.
CN.23	poisto	then change to three different sizes of beads to create the feature spiral in the middle and then go back to the plain peyote stitch to complete the bead.	ja vaihda tämän jälkeen kolmeen erikokoiseen helmeen ja ompele spiraali helmen keskelle. Vaihda lopuksi tavalliseen peyoteen ja viimeistele helmi.

CN.24	lisäys	then change to three different sizes of beads to create the feature spiral in the middle and then go back to the plain peyote stitch to complete the bead.	ja vaihda tämän jälkeen kolmeen erikokoiseen helmeen ja ompele spiraali helmen keskelle. Vaihda lopuksi tavalliseen peyoteen ja viimeistele helmi.
CN.25	korvaus	then change to three different sizes of beads to create the feature spiral in the middle and then go back to the plain peyote stitch to complete the bead.	ja vaihda tämän jälkeen kolmeen erikokoiseen helmeen ja ompele spiraali helmen keskelle. Vaihda lopuksi tavalliseen peyoteen ja viimeistele helmi.
CN.26	korvaus	then change to three different sizes of beads to create the feature spiral in the middle and then go back to the plain peyote stitch to complete the bead.	ja vaihda tämän jälkeen kolmeen erikokoiseen helmeen ja ompele spiraali helmen keskelle. Vaihda lopuksi tavalliseen tavalliseen peyoteen ja viimeistele helmi.
CN.27	korvaus	You will need:	Mitä tarvitset?
CN.28	esitysjärjestyksen muutos	Gold ice pearls, 40 , 8mm	40 kpl jääkulta makeanveden helmiä, 8 mm
CN.29	lisäys	Gold ice pearls, 40, 8mm	40 kpl jääkulta makeanveden helmiä, 8 mm
CN.30	esitysjärjestyksen muutos	Red/Orange glass beads, four , 12mm	4 kpl punaisia/oransseja lasihelmiä, 12 mm
CN.31	korvaus	Red/Orange glass beads, four , 12mm	4 kpl punaisia/oransseja lasihelmiä, 12 mm
CN.32	esitysjärjestyksen muutos	beading needle Scissors Beading cord	helmineulan, helminyöriin sakset
CN.33	lisäys	Big eye or twisted wire needles	suurisilmäisen neulan tai kierteisiä vaijerineuloja
CN.34	esitysjärjestyksen muutos	Two calottes Necklace fastening	kaksi kalottia, kaulakorulukon
CN.35	eksplisiittistäminen	Pick up 16 delicas and go through all beads and the first two delica beads again to form a circle.	Poimi 16 delicahelmeä ja vie neula kaikkien helmien ja uudelleen kahden ensimmäisen delicahelmen läpi muodostaaksesi ympyrän.
CN.36	eksplisiittistäminen	<ul style="list-style-type: none"> Pick up 16 delicas and go through all beads and the first two delica beads again to form a circle. 	<ul style="list-style-type: none"> Poimi 16 delicahelmeä ja vie neula kaikkien helmien ja uudelleen kahden ensimmäisen delicahelmen läpi muodostaaksesi ympyrän.
CN.37	esitysjärjestyksen muutos	<ul style="list-style-type: none"> Pick up 16 delicas and go through all beads and the first two delica beads again to form a circle. 	<ul style="list-style-type: none"> Poimi 16 delicahelmeä ja vie kaikkien helmien ja uudelleen kahden ensimmäisen delicahelmen läpi muodostaaksesi ympyrän.

CN.38	korvaus	Work three more rows of peyote stitch (see page 69).	Ompele kolme kerrosta lisää peyotella (ks. sivu 69).
CN.39	korvaus	Work three more rows of peyote stitch (see page 69).	Ompele kolme kerrosta lisää peyotella (ks. sivu 69).
CN.40	esitysjärjestyksen muutos	You'll begin to work the cellini spiral by introducing different beads.	Cellininspiraali syntyy , kun alat käyttää erilaisia helmiä.
CN.41	korvaus	You can work around a manderel (see page 64) if it is more comfortable .	Voit työskennellä tuen ympäri (ks. sivu 64), jos koet sen helpommaksi .
CN.42	poisto	On the next round, once you have stepped up , add a delica on the next three stitches.	Lisää seuraavalla kerroksella delicahelmi seuraaviin kolmeen pistoon.
CN.43	lisäys	On the next round, once you have stepped up, add a delica on the next three stitches.	Lisää seuraavalla kerroksella delicahelmi seuraaviin kolmeen pistoon.
CN.44	poisto	Then add a size 11 triangle bead on the next two stitches.	Lisää koon 11 triangelihelmi seuraaviin kahteen pistoon.
CN.45	lisäys	On the next stitch add a size 6 gold bead and then add a size 11 triangle bead on the next two stitches.	Lisää puolestaan sitä seuraavaan pistoon koon 6 kultahelmi ja lisää seuraaviin kahteen pistoon koon 11 triangelihelmi.
CN.46	esitysjärjestyksen muutos	On the next stitch add a size 6 gold bead and then add a size 11 triangle bead on the next two stitches .	Lisää puolestaan sitä seuraavaan pistoon koon 6 kultahelmi ja lisää seuraaviin kahteen pistoon koon 11 triangelihelmi.
CN.47	korvaus	Step up through the next two delicas ready to begin the next round.	Ompele seuraavien kahden delicahelmen läpi aloittaaksesi seuraavan kierroksen.
CN.48	lisäys	Step up through the next two delicas ready to begin the next round.	Ompele seuraavien kahden delicahelmen läpi aloittaaksesi seuraavan kierroksen.
CN.49	lisäys	Repeat the same sequence of beads each round , remembering that you are adding the same bead as you have just passed through each time.	Toista sama helmijärjestys joka kierroksella . Muista, että lisäät joka kerta samanlaisen helmen kuin minkä läpi olet juuri mennyt.
CN.50	korvaus	Repeat the same sequence of beads each round, remembering that you are adding the same bead as you have just passed through each time.	Toista sama helmijärjestys joka kierroksella. Muista, että lisäät joka kerta samanlaisen helmen kuin minkä läpi olet juuri mennyt.
CN.51	korvaus	Repeat the same sequence of beads each round, remembering that you are adding the same bead as you have just passed through each time.	Toista sama helmijärjestys joka kierroksella. Muista, että lisäät joka kerta samanlaisen helmen kuin minkä läpi olet juuri mennyt.
CN.52	lisäys	Continue the cellini spiral until there are 20, size 6 gold beads.	Jatka cellinin spiraalin ompelemista , kunnes koon 6 kultahelmiä on 20.

CN.53	esitysjärjestyksen muutos	Continue the cellini spiral until there are 20, size 6 gold beads .	Jatka cellinin spiraalin ompelemista, kunnes koon 6 kultahelmiä on 20.
CN.54	esitysjärjestyksen muutos	Add the next two size 11 triangles as normal and step up through the next two delicas.	Lisää normaalisti seuraavat kaksi koon 11 triangelihelmeä ja vie neule kahden seuraavan delicahelmen läpi.
CN.55	lisäys	Add the next two size 11 triangles as normal and step up through the next two delicas.	Lisää normaalisti seuraavat kaksi koon 11 triangelihelmeä ja vie neula kahden seuraavan delicahelmen läpi.
CN.56	korvaus	Add the next two size 11 triangles as normal and step up through the next two delicas .	Lisää normaalisti seuraavat kaksi koon 11 triangelihelmeä ja vie neula kahden seuraavan delicahelmen läpi .
CN.57	lisäys	Add the next two size 11 triangles as normal and step up through the next two delicas.	Lisää normaalisti seuraavat kaksi koon 11 triangelihelmeä ja vie neula kahden seuraavan delicahelmen läpi.
CN.58	lisäys	Work five rows of delicas to make a band the same size as at the bottom end.	Ompele viisi riviä delicahelmillä, jotta yläreunasta tulisi samankokoinen kuin alareunasta.
CN.59	korvaus	Work five rows of delicas to make a band the same size as at the bottom end.	Ompele viisi riviä delicahelmillä, jotta yläreunasta tulisi samankokoinen kuin alareunasta.
CN.60	poisto	Make another two spiral beads.	Ompele kaksi helmispiraalia.
CN.61	poisto	To make the necklace thread a big eye or twisted wire needle on each end of a 40cm (16in) length of beading cord.	Kaulakorun valmistamiseksi aseta suurisilmäinen tai kierteinen vaijerineula 40 cm:n mittaisen helminyörin kumpaankin päähän.
CN.62	poisto	Pick up about nine pebble beads, or similar , to fit inside the spiral.	Poimi noin yhdeksän helmeä spiraalin sisälle.
CN.63	korvaus	These should fill the space inside the tubular bead and hold it centrally positioned on the thread .	Näiden tulisi täyttää tila putkihelmen sisällä ja pitää helmi vakaana langalla .
CN.64	korvaus	Add an 8mm ice gold bead then a size 6 gold bead.	Lisää 8 mm:n jääkultahelmi ja koon 6 kultahelmi.
CN.65	lisäys	Repeat twice more.	Toista sama vielä kaksi kertaa.
CN.66	korvaus	Pick up a 12mm bead and then reverse the 8mm/size 6 gold beads sequence.	Poimi 12 mm:n helmi ja aloita 8 mm:n / koon 6 kultahelmien lisääminen käänteisessä järjestyksessä.
CN.67	esitysjärjestyksen muutos	Pick up a 12mm bead and then reverse the 8mm/size 6 gold beads sequence.	Poimi 12 mm:n helmi ja aloita 8 mm:n / koon 6 kultahelmien lisääminen käänteisessä järjestyksessä .

CN.68	poisto	Add a second cellini spiral with the pebble beads inside and then the three 8mm bead sequence.	Lisää toinen cellinin spiraali, jossa on helmet sisällä, ja tämän jälkeen vielä kolmen 8 mm:n helmen jakso.
CN.69	lisäys	Add a second cellini spiral with the pebble beads inside and then the three 8mm bead sequence.	Lisää toinen cellinin spiraali, jossa on helmet sisällä, ja tämän jälkeen vielä kolmen 8 mm:n helmen jakso.
CN.70	lisäys	To finish the first half of the necklace, add about 11, 8mm beads with small gold beads in between.	Jotta kaulakorun ensimmäinen puolisko valmistuisi, lisää noin 11 kpl 8 mm:n helmeä, joiden välissä on pieniä kultaisia helmiä.
CN.71	korvaus	Thread the second side of the necklace to match.	Tee kaulakorun toisesta puoliskosta samanlainen.
CN.72	lisäys	Attach a calotte to each end and then attach a necklace fastening.	Kiinnitä kumpaankin päähän kalotti ja kiinnitä tämän jälkeen vielä kaulakorulukko.

Taulukko 2: Pragmaattiset adaptaatiot Drop Anklet -ohjeen (DA) suomennoksessa

	pragmaattisen adaptaation laji	lähtöteksti	suomennos
DA.1	korvaus	This fun and flirty anklet is a great accent for a summer outfit.	Tämä kaunis, flirttaileva nilkkakoru on mainio kesäasun täydentäjä.
DA.2	korvaus	If you don't have any dagger style drops , any top-drilled drop will work.	Pitkulaisten pisarahelmien asemasta voit käyttää mitä tahansa pisarahelmiä, joiden yläreunassa on reikä.
DA.3	lisäys	If you don't have any dagger style drops, any top-drilled drop will work.	Pitkulaisten pisarahelmien asemasta voit käyttää mitä tahansa pisarahelmiä, joiden yläreunassa on reikä.
DA.4	lisäys	If you don't have any dagger style drops, any top-drilled drop will work.	Pitkulaisten pisarahelmien asemasta voit käyttää mitä tahansa pisarahelmiä, joiden yläreunassa on reikä.
DA.5	esitysjärjestyksen muutos	If you don't have any dagger style drops, any top-drilled drop will work.	Pitkulaisten pisarahelmien asemasta voit käyttää mitä tahansa pisarahelmiä, joiden yläreunassa on reikä.
DA.6	esitysjärjestyksen muutos	Size 12 beading needle	Helmineula, koko 12
DA.7	esitysjärjestyksen muutos	Size D Nymo beading thread or Fireline	Nymo- tai Fireline-helmilankaa, vahvuus D , tai vastaavaa
DA.8	eksplisiittistäminen	Size D Nymo beading thread or Fireline	Nymo- tai Fireline- helmilankaa , vahvuus D, tai vastaavaa
DA.9	lisäys	Size D Nymo beading thread or Fireline	Nymo- tai Fireline-helmilankaa, vahvuus D, tai vastaavaa
DA.10	poisto	(16) 15.5mm x 5 mm dagger-style drop beads (Purple Iris)	16 pitkulaista 15,5 x 5 mm:n pisarahelmeä (violetti)
DA.11	lisäys	(16) 15.5mm x 5 mm dagger-style drop beads (Purple Iris)	16 pitkulaista 15,5 x 5 mm:n pisarahelmeä (violetti)
DA.12	korvaus	(16) 3mm pearl beads (Gold Pearl)	16 kpl 3 mm:n helmiäishelmeä (helmiäskulta)
DA.13	korvaus	4 grams size-11 Japanese seed beads for main color (Metallic Gold)	4 g japanilaisia siemenhelmiä, koko 11 (pääväri, metallinhohtoinen kulta)
DA.14	esitysjärjestyksen muutos	4 grams size-11 Japanese seed beads for main color (Metallic Gold)	4 g japanilaisia siemenhelmiä, koko 11 (pääväri, metallinhohtoinen kulta)
DA.15	korvaus	8 grams size-11 Japanese seed beads for accent color (Purple Iris Gold Luster)	8 g japanilaisia siemenhelmiä, koko 11 (kullanhohtoinen violetti)
DA.16	esitysjärjestyksen muutos	8 grams size-11 Japanese seed beads for accent color (Purple Iris Gold Luster)	8 g japanilaisia siemenhelmiä, koko 11 (kullanhohtoinen violetti)

DA.17	poisto	8 grams size-11 Japanese seed beads for accent color (Purple Iris Gold Luster)	8 g japanilaisia siemenhelmiä, koko 11 (kullanhohtoinen violetti)
DA.18	korvaus	Chain pattern 1	Ketju, vaihe 1
DA.19	korvaus	Start with approximately 2½ yards (2.3m) of thread, single thickness with no knot.	Ota noin 2,5 m pitkä yksinkertainen lanka; älä tee päähän solmua.
DA.20	poisto	Start with approximately 2½ yards (2.3m) of thread, single thickness with no knot.	Ota noin 2,5 m pitkä yksinkertainen lanka; älä tee päähän solmua.
DA.21	korvaus	Start with approximately 2½ yards (2.3m) of thread, single thickness with no knot.	Ota noin 2,5 m pitkä yksinkertainen lanka; älä tee päähän solmua.
DA.22	korvaus	Start with approximately 2½ yards (2.3m) of thread, single thickness with no knot.	Ota noin 2,5 m pitkä yksinkertainen lanka; älä tee päähän solmua.
DA.23	korvaus	Pick up 4 main color beads and go back through the first and the second bead from the tail end.	Pujota lankaan neljä pääväristä helmeä ja pujota uudelleen ensimmäisen ja toisen helmen läpi langanpään suunnasta.
DA.24	korvaus	Pick up 4 main color beads and go back through the first and the second bead from the tail end.	Pujota lankaan neljä pääväristä helmeä ja pujota uudelleen ensimmäisen ja toisen helmen läpi langanpään suunnasta.
DA.25	lisäys	Pick up 4 main color beads and go back through the first and the second bead from the tail end.	Pujota lankaan neljä pääväristä helmeä ja pujota uudelleen ensimmäisen ja toisen helmen läpi langanpään suunnasta.
DA.26	korvaus	Leave a 10" to 12" (25cm to 30cm) tail.	Jätä 10–15 cm pitkä langanpää.
DA.27	korvaus	This will be used later to add the clasp bead.	Sitä käytetään myöhemmin lukkohelmen kiinnitykseen.
DA.28	korvaus	Chain, pattern 2	Ketju, vaihe 2
DA.29	korvaus	Pick up an accent color bead and go through the third and the fourth bead of the original 4 main color beads.	Pujota lankaan yksi tehosteväriäinen helmi ja pujota alkuperäisten neljän päävärisen helmen kolmannen ja neljännen helmen läpi.
DA.30	eksplisiittistäminen	Pick up an accent color bead and go through the third and the fourth bead of the original 4 main color beads.	Pujota lankaan yksi tehosteväriäinen helmi ja pujota alkuperäisten neljän päävärisen helmen kolmannen ja neljännen helmen läpi.
DA.31	esitysjärjestyksen muutos	Pick up an accent color bead and go through the third and the fourth bead of the original 4 main color beads.	Pujota lankaan yksi tehosteväriäinen helmi ja pujota alkuperäisten neljän päävärisen helmen kolmannen ja neljännen helmen läpi.

DA.32	korvaus	Pick up an accent color bead and go through the third and the fourth bead of the original 4 main color beads.	Pujota lankaan yksi tehostevärinen helmi ja pujota alkuperäisten neljän päävärisen helmen kolmannen ja neljännen helmen läpi.
DA.33	korvaus	Chain, pattern 3	Ketju, vaihe 3
DA.34	korvaus	Pick up 4 main color beads and go back through the first 2 main color beads just picked up.	Pujota lankaan neljä pääväristä helmeä ja pujota uudelleen kahden ensimmäisen äsken lisätyn helmen läpi.
DA.35	korvaus	Pick up 4 main color beads and go back through the first 2 main color beads just picked up.	Pujota lankaan neljä pääväristä helmeä ja pujota uudelleen kahden ensimmäisen äsken lisätyn helmen läpi.
DA.36	korvaus	Pick up 4 main color beads and go back through the first 2 main color beads just picked up.	Pujota lankaan neljä pääväristä helmeä ja pujota uudelleen kahden ensimmäisen äsken lisätyn helmen läpi.
DA.37	poisto	Pick up 4 main color beads and go back through the first 2 main color beads just picked up.	Pujota lankaan neljä pääväristä helmeä ja pujota uudelleen kahden ensimmäisen äsken lisätyn helmen läpi.
DA.38	poisto	Pull this snug and make sure that the beads are close to the previous group of beads.	Kiristä ja varmista, että helmet ovat lähellä edellistä helmiryhmää.
DA.39	korvaus	Chain, pattern 4	Ketju, vaihe 4
DA.40	korvaus	Pick up an accent color bead and go back through the 2 main color beads that the thread is coming out of on the same side, and also go through the next bead of the adjacent group.	Pujota lankaan tehostevärinen helmi ja pujota uudelleen saman puolen kahdesta päävärisestä helmestä, joista lanka tulee ulos, ja vielä viereisen ryhmän seuraavasta helmestä.
DA.41	korvaus	Pick up an accent color bead and go back through the 2 main color beads that the thread is coming out of on the same side, and also go through the next bead of the adjacent group.	Pujota lankaan tehostevärinen helmi ja pujota uudelleen saman puolen kahdesta päävärisestä helmestä, joista lanka tulee ulos, ja vielä viereisen ryhmän seuraavasta helmestä.
DA.42	esitysjärjestyksen muutos	Pick up an accent color bead and go back through the 2 main color beads that the thread is coming out of on the same side , and also go through the next bead of the adjacent group	Pujota lankaan tehostevärinen helmi ja pujota uudelleen saman puolen kahdesta päävärisestä helmestä, joista lanka tulee ulos, ja vielä viereisen ryhmän seuraavasta helmestä.
DA.43	korvaus	Chain pattern 5	Ketju, vaihe 5
DA.44	korvaus	Pick up an accent color bead and go through the 2 main color beads that are next to the 3 you just went through.	Pujota lankaan yksi tehostevärinen helmi ja pujota kahdesta päävärisestä helmestä, joiden viereisistä helmistä lanka äsken pujotettiin.

DA.45	eksplisiittistäminen	Pick up an accent color bead and go through the 2 main color beads that are next to the 3 you just went through.	Pujota lankaan yksi tehosteväriäinen helmi ja pujota kahdesta päävärisestä helmestä, joiden viereisistä helmistä lanka äsken pujotettiin.
DA.46	korvaus	Pick up an accent color bead and go through the 2 main color beads that are next to the 3 you just went through.	Pujota lankaan yksi tehosteväriäinen helmi ja pujota kahdesta päävärisestä helmestä, joiden viereisistä helmistä lanka äsken pujotettiin.
DA.47	korvaus	Pick up an accent color bead and go through the 2 main color beads that are next to the 3 you just went through.	Pujota lankaan yksi tehosteväriäinen helmi ja pujota kahdesta päävärisestä helmestä, joiden viereisistä helmistä lanka äsken pujotettiin.
DA.48	korvaus	Repeat chain pattern steps 3–5 until the chain is the desired length.	Toista ketjun vaiheita 3–5, kunnes ketju on riittävän pitkä.
DA.49	poisto	A good average length is 8 ¹ / ₂ ” (22cm), before the clasp ends are added.	Keskimääräinen pituus on 22 cm ennen lukon osien lisäämistä.
DA.50	poisto	A good average length is 8 ¹ / ₂ ” (22cm), before the clasp ends are added.	Keskimääräinen pituus on 22 cm ennen lukon osien lisäämistä.
DA.51	korvaus	A good average length is 8 ¹ / ₂ ” (22cm), before the clasp ends are added.	Keskimääräinen pituus on 22 cm ennen lukon osien lisäämistä.
DA.52	poisto	Note: If you make the chain longer, you may need a few more drop and 3mm beads.	Huom: Jos teet ketjusta pidemmän, tarvitset enemmän pisarahelmiä ja 3 mm:n helmiä.
DA.53	poisto	Note: If you make the chain longer, you may need a few more drop and 3mm beads.	Huom: Jos teet ketjusta pidemmän, tarvitset enemmän pisarahelmiä ja 3 mm:n helmiä.
DA.54	lisäys	Note: If you make the chain longer, you may need a few more drop and 3mm beads.	Huom: Jos teet ketjusta pidemmän, tarvitset enemmän pisarahelmiä ja 3 mm:n helmiä.
DA.55	korvaus	Closure pattern 1	Lukko, osa 1
DA.56	esitysjärjestyksen muutos	Weave the working thread so that it is coming out of the last 2 main color beads at the end of the chain.	Pujottele työskentelylanka siten, että se tulee ulos ketjun pään kahdesta viimeisestä päävärisestä helmestä.
DA.57	korvaus	Pick up 4 or 5 main color beads, the 6mm bead and 3 more main color beads.	Pujota lankaan neljä tai viisi pääväristä helmeä, 6 mm:n kristallihelmi ja vielä kolme pääväristä helmeä.

DA.58	korvaus	Pick up 4 or 5 main color beads, the 6mm bead and 3 more main color beads.	Pujota lankaan neljä tai viisi pääväristä helmeä, 6 mm:n kristallihelmi ja vielä kolme pääväristä helmeä.
DA.59	lisäys	Pick up 4 or 5 main color beads, the 6mm bead and 3 more main color beads.	Pujota lankaan neljä tai viisi pääväristä helmeä, 6 mm:n kristallihelmi ja vielä kolme pääväristä helmeä.
DA.60	korvaus	Skip the last 3 main color beads and go back through the 6mm bead and the next main color bead.	Jätä kolme viimeistä pääväristä helmeä väliin ja pujota uudelleen 6 mm:n helmen ja seuraavan päävärisen helmen läpi.
DA.61	korvaus	Pick up 3 or 4 main color beads	Pujota lankaan kolme tai neljä pääväristä helmeä
DA.62	korvaus	Pick up 3 or 4 main color beads	Pujota lankaan kolme tai neljä pääväristä helmeä
DA.63	korvaus	–the end beads are at a slight angle, so you may need to adjust the number of beads to get the 6mm clasp bead to lay straight –	–helmet kulkevat päässä hiukan viistosti, joten voit joutua lisäämään tai vähentämään helmiä, jotta 6 mm:n lukkohelmi asettuu suoraan.
DA.64	korvaus	–the end beads are at a slight angle, so you may need to adjust the number of beads to get the 6mm clasp bead to lay straight–	–helmet kulkevat päässä hiukan viistosti, joten voit joutua lisäämään tai vähentämään helmiä, jotta 6 mm:n lukkohelmi asettuu suoraan.
DA.65	lisäys	–and go back through the end beads the thread originally exited from on the opposite side.	Pujota uudelleen ketjun pään helmistä, joista lanka alun perin tuli ulos, vastakkaiselta puolelta.
DA.66	eksplisiittistäminen	Reinforce.	Vahvista kiinnitys.
DA.67	korvaus	Closure pattern 2	Lukko, osa 2
DA.68	esitysjärjestyksen muutos	Use the tail thread left in chain pattern step 1 to make a loop of main color beads on the other end of the chain that fits comfortably but snugly around the 6mm clasp bead.	Tee ketjun toiseen päähän päävärisistä helmistä 6 mm:n lukkohelmeen sopiva lenkki käyttämällä ketjun vaiheessa 1 jätettyä langanpäätä.
DA.69	korvaus	Use the tail thread left in chain pattern step 1 to make a loop of main color beads on the other end of the chain that fits comfortably but snugly around the 6mm clasp bead.	Tee ketjun toiseen päähän päävärisistä helmistä 6 mm:n lukkohelmeen sopiva lenkki käyttämällä ketjun vaiheessa 1 jätettyä langanpäätä.
DA.70	eksplisiittistäminen	Reinforce.	Vahvista kiinnitys.
DA.71	korvaus	Weave in and tie off the tail thread.	Päättele lanka ja leikkaa ylimääräinen pää pois.
DA.72	lisäys	Weave in and tie off the tail thread.	Päättele lanka ja leikkaa ylimääräinen pää pois.
DA.73	korvaus	Drop bead pattern 1	Pisarahelmi, vaihe 1

DA.74	esitysjärjestyksen muutos	To add the drop beads , weave the working thread so that it is coming out of the first accent color bead on the edge of the chain.	Pujottele työskentelylanka pisarahelmien lisäämistä varten siten, että se tulee ulos ketjun reunasta ensimmäisestä tehostevärisestä helmestä.
DA.75	esitysjärjestyksen muutos	To add the drop beads, weave the working thread so that it is coming out of the first accent color bead on the edge of the chain .	Pujottele työskentelylanka pisarahelmien lisäämistä varten siten, että se tulee ulos ketjun reunasta ensimmäisestä tehostevärisestä helmestä.
DA.76	lisäys	The drops will hang better if you use the accent color beads on the edge that allows them to sit straighter; on one side the accent color beads tend to twist a little.	Pisarahelmet laskeutuvat suoremmin, jos käytät reunan tehostevärisiä helmiä; sivuhelmet pyrkivät kiertymään.
DA.77	poisto	The drops will hang better if you use the accent color beads on the edge that allows them to sit straighter; on one side the accent color beads tend to twist a little.	Pisarahelmet laskeutuvat suoremmin, jos käytät reunan tehostevärisiä helmiä; sivuhelmet pyrkivät kiertymään.
DA.78	korvaus	Use the other edge, where they lay in the same direction .	Käytä toista reunaa, jotta pisarahelmet asettuvat samansuuntaisesti .
DA.79	korvaus	Pick up 3 accent color beads and go through the next accent color bead on the edge of the chain.	Pujota lankaan kolme tehosteväristä helmeä ja pujota seuraavaan tehostevärisen helmen läpi ketjun reunassa.
DA.80	korvaus	Pick up 3 accent color beads and go through the next accent color bead on the edge of the chain.	Pujota lankaan kolme tehosteväristä helmeä ja pujota seuraavan tehostevärisen helmen läpi ketjun reunassa.
DA.81	korvaus	Drop bead pattern 2	Pisarahelmi, vaihe 2
DA.82	korvaus	Pick up 3 accent color beads, a 3mm bead, 5 accent color beads, a drop bead and 5 accent color beads.	Pujota lankaan kolme tehosteväristä helmeä, yksi 3 mm:n helmi, viisi tehosteväristä helmeä, yksi pisarahelmi ja viisi tehosteväristä helmeä.
DA.83	korvaus	Pick up 3 accent color beads, a 3mm bead, 5 accent color beads, a drop bead and 5 accent color beads.	Pujota lankaan kolme tehosteväristä helmeä, yksi 3 mm:n helmi, viisi tehosteväristä helmeä, yksi pisarahelmi ja viisi tehosteväristä helmeä.
DA.84	korvaus	Pick up 3 accent color beads, skip the next accent bead on the edge of the chain and go through the next one.	Pujota lankaan kolme tehosteväristä helmeä, jätä ketjun reunassa seuraava tehostevärisen helmi väliin ja pujota seuraavan helmen läpi.

DA.85	korvaus	Pick up 3 accent color beads, skip the next accent bead on the edge of the chain and go through the next one.	Pujota lankaan kolme tehosteväristä helmeä, jätä ketjun reunassa seuraava tehostevärinen helmi väliin ja pujota seuraavan helmen läpi.
DA.86	esitysjärjestyksen muutos	Pick up 3 accent color beads, skip the next accent bead on the edge of the chain and go through the next one.	Pujota lankaan kolme tehosteväristä helmeä, jätä ketjun reunassa seuraava tehostevärinen helmi väliin ja pujota seuraavan helmen läpi.
DA.87	lisäys	Pick up 3 accent color beads, skip the next accent bead on the edge of the chain and go through the next one.	Pujota lankaan kolme tehosteväristä helmeä, jätä ketjun reunassa seuraava tehostevärinen helmi väliin ja pujota seuraavan helmen läpi.
DA.88	poisto	Keep repeating drop bead pattern steps 1–2 until you get the end of the chain.	Jatka toistaen näitä vaihteita 1 ja 2, kunnes saavutat ketjun pään.

Taulukko 3: Pragmaattiset adaptaatiot Cellini spiral bracelet -ohjeen (CB) suomennoksessa

	pragmaattisen adaptaation laji	lähtöteksti	suomennos
CB.1	esitysjärjestyksen muutos	This spiral bracelet is a fun and funky variation of peyote stitch , and lets you go wild with your beads!	Tämä spiraalirannekoru on peyotepiston hauska ja muodikas sovellus , joka sallii helmillä irrottelun!
CB.2	esitysjärjestyksen muutos	10g size 11 seed beads in main colour (A beads)	10 g koon 11 perusvärisiä siemenhelmiä (A-helmet)
CB.3	esitysjärjestyksen muutos	15g size 8 seed beads in main colour (B beads)	15 g koon 8 perusvärisiä siemenhelmiä (B-helmet)
CB.4	esitysjärjestyksen muutos	25g size 6 seed beads in main colour (C beads)	25 g koon 6 perusvärisiä siemenhelmiä (C-helmet)
CB.5	esitysjärjestyksen muutos	15g size 6 seed beads in highlight colour (D beads)	15 g koon 6 korostusvärisiä siemenhelmiä (D-helmet)
CB.6	poisto	SIZE 2 cm (3/4 in) wide	KOKO Leveys 2 cm
CB.7	esitysjärjestyksen muutos	SIZE 2 cm (3/4 in) wide	KOKO Leveys 2 cm
CB.8	poisto	PROJECT COLOURWAY	VÄRISUORA
CB.9	korvaus	Blue and orange are complementary colours, and this scheme stretches that to pair navy blue and mustard yellow to dramatic effect.	Sininen ja oranssi ovat vastavärejä, ja tässä suunnitelmassa luodaan dramaattinen vaikutelma yhdistämällä laivastonsininen ja sinapinkeltainen.
CB.10	esitysjärjestyksen muutos	Blue and orange are complementary colours, and this scheme stretches that to pair navy blue and mustard yellow to dramatic effect .	Sininen ja oranssi ovat vastavärejä, ja tässä suunnitelmassa luodaan dramaattinen vaikutelma yhdistämällä laivastonsininen ja sinapinkeltainen.
CB.11	korvaus	Using only a dash of yellow prevents the colours from fighting each other.	Keltaista käytetään vain tehosteena, jotteivät värit ala riidellä.
CB.12	korvaus	Add a stop bead if desired	Lisää halutessasi kiinnityshelmi
CB.13	korvaus	You will now bead all around the base circle using peyote stitch.	Seuraavaksi lisätään helmiä koko perusrenkaan ympärille peyotepistoa käyttäen.
CB.14	korvaus	You will now bead all around the base circle using peyote stitch.	Seuraavaksi lisätään helmiä koko perusrenkaan ympärille peyotepistoa käyttäen.
CB.15	esitysjärjestyksen muutos	Pick up one A bead, skip one A bead in the base circle and thread into the next one.	Poimi yksi A-helmi, ohita yksi perusrenkaan A-helmi ja vie lanka seuraavan läpi.
CB.16	esitysjärjestyksen muutos	Pick up one A bead, skip one A bead in the base circle and thread into the next A bead.	Poimi yksi A-helmi, ohita yksi perusrenkaan A-helmi ja vie lanka seuraavan A-helmen läpi.

CB.17	esitysjärjestyksen muutos	Pick up one A bead, skip one B bead in the base circle and thread into the next B bead.	Poimi yksi A-helmi, ohita yksi perusrenkaan B-helmi ja vie lanka seuraavan B-helmen läpi.
CB.18	esitysjärjestyksen muutos	Pick up one B bead, skip one C bead in the base circle and thread into the next C bead.	Poimi yksi B-helmi, ohita yksi perusrenkaan C-helmi ja vie lanka seuraavan C-helmen läpi.
CB.19	esitysjärjestyksen muutos	Pick up one C bead, skip one D bead in the base circle and thread into the next D bead.	Poimi yksi C-helmi, ohita yksi perusrenkaan D-helmi ja vie lanka seuraavan D-helmen läpi.
CB.20	korvaus	Cellini spiral is a lot easier to bead than it looks.	Cellini-spiraali on paljon helpompi tehdä kuin miltä näyttää.
CB.21	esitysjärjestyksen muutos	It is simply the combination of beads you use that do all the visual work .	Visuaalisen efektin synnyttää pelkästään käytettävä helmiyhdistelmä.
CB.22	korvaus	It is simply the combination of beads you use that do all the visual work.	Visuaalisen efektin synnyttää pelkästään käytettävä helmiyhdistelmä.
CB.23	korvaus	This version plays up the spiral detail of the stitch by using one bead of a different colour.	Tässä versiossa spiraalia korostetaan käyttämällä yhtä tehosteväriä.
CB.24	poisto	This version plays up the spiral detail of the stitch by using one bead of a different colour.	Tässä versiossa spiraalia korostetaan käyttämällä yhtä tehosteväriä.
CB.25	korvaus	This version plays up the spiral detail of the stitch by using one bead of a different colour .	Tässä versiossa spiraalia korostetaan käyttämällä yhtä tehosteväriä .
CB.26	korvaus	Your work won't look right for a few rounds, but bear with it and soon all the different-size beads fall into place.	Työ näyttää oudolta ensimmäisten kerrosten ajan, mutta malta mielesi, kohta erikokoiset helmet asettuvat paikoilleen.
CB.27	korvaus	Your work won't look right for a few rounds , but bear with it and soon all the different-size beads fall into place.	Työ näyttää oudolta ensimmäisten kerrosten ajan , mutta malta mielesi, kohta erikokoiset helmet asettuvat paikoilleen.
CB.28	korvaus	Your work won't look right for a few rounds, but bear with it and soon all the different-size beads fall into place.	Työ näyttää oudolta ensimmäisten kerrosten ajan, mutta malta mielesi, kohta erikokoiset helmet asettuvat paikoilleen.
CB.29	poisto	If you ever get lost, you just need to remember to pick up the same bead as the one you are exiting.	Jos unohdat missä olit, muista vain poimia samanlainen helmi kuin se, jonka kautta viimeksi poistuit.

CB.30	korvaus	If you ever get lost, you just need to remember to pick up the same bead as the one you are exiting.	Jos unohdat missä olit, muista vain poimia samanlainen helmi kuin se, jonka kautta viimeksi poistuit.
CB.31	korvaus	If you ever get lost, you just need to remember to pick up the same bead as the one you are exiting.	Jos unohdat missä olit, muista vain poimia samanlainen helmi kuin se, jonka kautta viimeksi poistuit.
CB.32	korvaus	but go slow and remember it is just the same as what you have already beaded , but instead of picking up a new bead for each stitch, you're using one that is already there.	mutta etene hitaasti ja muista, että tässä toimitaan samalla tavalla kuin aiemminkin , mutta uuden helmen poimimisen sijasta käytetäänkin koruun jo ennestään lisättyjä helmiä.
CB.33	korvaus	but go slow and remember it is just the same as what you have already beaded, but instead of picking up a new bead for each stitch, you're using one that is already there.	mutta etene hitaasti ja muista, että tässä toimitaan samalla tavalla kuin aiemminkin, mutta uuden helmen poimimisen sijasta käytetäänkin koruun jo ennestään lisättyjä helmiä.
CB.34	poisto	Natural shades always produce a soft, subtle colour scheme.	Luonnollisista väreistä syntyy pehmeä, hillitty värimaailma.
CB.35	poisto	Avocado green and golden brown are a warm combination that pair well and bring out the best in each other.	Avokadonvihreän ja kullanuskean lämmin yhdistelmä tuo esiin molempien parhaat puolet.
CB.36	esitysjärjestyksen muutos	Pick up one D bead, skip one C bead in the base circle and thread into the next C bead.	Poimi yksi D-helmi, ohita yksi perusrenkaan C-helmi ja vie lanka seuraavan C-helmen läpi.
CB.37	esitysjärjestyksen muutos	Pick up one C bead, skip one B bead in the base circle and thread into the next B bead.	Poimi yksi C-helmi, ohita yksi perusrenkaan B-helmi ja vie lanka seuraavan B-helmen läpi.
CB.38	korvaus	Using only the equivalents of A and B beads, and picking up eight A and two B beads for the base circle,	Jos käytät vain A- ja B-kokoisia helmiä ja poimit perusrenkaaseen kahdeksan A- ja kaksi B-helmeä,
CB.39	esitysjärjestyksen muutos	Using only the equivalents of A and B beads, and picking up eight A and two B beads for the base circle ,	Jos käytät vain A- ja B-kokoisia helmiä ja poimit perusrenkaaseen kahdeksan A- ja kaksi B-helmeä,
CB.40	esitysjärjestyksen muutos	the smaller contrast in bead sizes shows that Cellini spiral can also be subtle.	cellini-spiraalikin voi näyttää hillityltä helmien pienemmän kokoeron ansiosta.
CB.41	esitysjärjestyksen muutos	Pick up one B bead, skip one A bead in the base circle and thread into the next A bead.	Poimi yksi B-helmi, ohita yksi perusrenkaan A-helmi ja vie lanka seuraavan A-helmen läpi.

CB.42	korvaus	This is the end of the round , so you need to step up to exit the first A bead added in this round to finish.	Kerros päättyy , joten siirry ylös ja tuo lanka ulos ensimmäisen tähän kerrokseen lisätyn A-helmen kautta.
CB.43	korvaus	This is the end of the round, so you need to step up to exit the first A bead added in this round to finish.	Kerros päättyy, joten siirry ylös ja tuo lanka ulos ensimmäisen tähän kerrokseen lisätyn A-helmen kautta.
CB.44	esitysjärjestyksen muutos	This is the end of the round, so you need to step up to exit the first A bead added in this round to finish.	Kerros päättyy, joten siirry ylös ja tuo lanka ulos ensimmäisen tähän kerrokseen lisätyn A-helmen kautta.
CB.45	poisto	This is the end of the round, so you need to step up to exit the first A bead added in this round to finish .	Kerros päättyy, joten siirry ylös ja tuo lanka ulos ensimmäisen tähän kerrokseen lisätyn A-helmen kautta.
CB.46	eksplisiittistäminen	Pull tight as you work and what you will create will turn into a tube.	Vedä lankaa kireälle edetessäsi, niin työ muuttuu putkimaiseksi.
CB.47	poisto	When your beadwork is long enough to fit around your wrist,	Kun työ on tarpeeksi pitkä yltääkseen ranteesi ympäri,
CB.48	poisto	When your beadwork is long enough to fit around your wrist,	Kun työ on tarpeeksi pitkä yltääkseen ranteesi ympäri,
CB.49	poisto	bring the ends together and rotate each end until the beadwork matches up.	tuo päät vastakkain ja käännä päitä kunnes ne sopivat yhteen.
CB.50	korvaus	bring the ends together and rotate each end until the beadwork matches up.	tuo päät vastakkain ja käännä päitä kunnes ne sopivat yhteen.
CB.51	korvaus	Before zipping the ends of your work,	Ennen kuin kiinnität päät yhteen,
CB.52	poisto	Before zipping the ends of your work ,	Ennen kuin kiinnität päät yhteen,
CB.53	poisto	make sure to rotate both ends so that they match exactly.	kierrä kumpaankin niin, että saat ne sopimaan tarkasti toisiinsa.
CB.54	lisäys	make sure to rotate both ends so that they match exactly.	kierrä kumpaankin niin, että saat ne sopimaan tarkasti toisiinsa.
CB.55	korvaus	make sure to rotate both ends so that they match exactly .	kierrä kumpaankin niin, että saat ne sopimaan tarkasti toisiinsa.
CB.56	korvaus	Weave from one end of the work in the other , ensuring that the bead you thread through is the same as the one you are exiting.	Ompele päät yhteen varmistaen, että helmi, jonka läpi viet langan, on samanlainen kuin se, jonka kautta viimeksi poistuit.
CB.57	poisto	Weave all around , joining the two ends securely.	Ompele päiden ympäri niin, että ne ovat tiukasti yhdessä.

English summary: Pragmatic adaptations and their influence on usability in Finnish translations of seed beading instructions

Introduction

Handicraft instructions are an elemental part of doing handicrafts as a hobby. Handicraft instructions guide their reader in completing a certain piece of handicraft, for example knitting a pair of socks. Seed beading is a form of jewellery making in which tiny glass beads, which on average have a diameter of 1 millimetre, are sewn together with a special needle and thread. It is possible to make different kinds of jewellery from seed beads, for example necklaces, earrings and bracelets. In this thesis I study what kind of pragmatic adaptations can be found in the Finnish translations of three seed beading instructions originally written in English and how these pragmatic adaptations affect the usability of the translations.

Doing handicrafts is a popular hobby in Finland (Taitoliitto 2018) and thus it is important that the Finnish translations of handicraft instructions are as good as possible. Handicraft instructions are in essence user guides, as they guide their reader through a handicraft project, and as such they belong to the category of technical texts. In the field of technical texts, the reader is seen as a user who instead of reading a text actually uses the text as a tool to achieve a certain goal (Suojanen & Koskinen & Tuominen 2015, 18). For this reason, in this thesis the reader of handicraft instructions is seen as a user. When the reader is seen as a user, the usability of a text becomes one of the key elements of a text. The level of usability of a text determines how easy it is for the user to achieve their goal by using, in other words reading, the text.

From the point of view of the Finnish translation, the English source text is written in a foreign language and in a different cultural environment. A text is always influenced by its cultural environment and the impact of this environment can be seen in the text. In some texts, the influence is more visible than in others. During the translation process the translator makes decisions to either leave the influence of the source text in the translation or decrease this influence in the translation. According to Suojanen & Koskinen & Tuominen (2015, 36), all the traces of the source culture that are left in the translation pose a threat to the usability of the translation.

Inkeri Vehmas-Lehto (1999) has created a theory about pragmatic adaptations which are decisions that the translator can make during the translation process when they try to reduce the influence of the source culture present in the translation. There are five different types of pragmatic adaptations, which are explicitation, addition, omission, replacement and textual rearrangement. Pragmatic adaptations can increase the usability of a translation as they reduce the influence of the source culture in the translation. As was said earlier, the influence of the source culture that is left in the translation reduces the usability of the translation.

The material of this thesis consists of the English source texts and Finnish translations of three seed beading instructions. I chose this material because other studies on translations of seed beading instructions were not available. Another reason for choosing this material is that firstly, almost all the seed beading instructions ever published in Finnish are translations, and secondly, they are most often translated from English.

The hypothesis of this study is the following: “The pragmatic adaptations that increase the usability are the most frequent type of pragmatic adaptation found in the three Finnish translations of seed beading instructions.” As established before, if the influence of the source texts is not removed from the translation, all this foreign influence decreases the usability of the translation (Suojanen & Koskinen & Tuominen 2015, 36). The translator can be seen as the reader’s representative (Suojanen & Koskinen & Tuominen 2015, 24). As the reader’s representative the translator wants to take action that would increase the usability of the translations, as this is in the best interests of the reader. One way for the translator to decrease the foreign influence, and thus decrease the usability of a translation, is to use the pragmatic adaptations. Because of this, I presume that the translators have used pragmatic adaptations during the translation process because they want to improve the usability of the translation and that the majority of the pragmatic adaptations they have used indeed increase the usability of the translations.

Pragmatic adaptations

The theoretical framework of this thesis consists of two parts. The first part is the theory of pragmatic adaptations, which will be explained next, and the second part is the theory of usability, which will be explored later.

According to Inkeri Vehmas-Lehto (1999) pragmatic translation problems are issues that arise during the translation process because the source text is produced in a different communicative context than the translation. Such issues, in other words pragmatic translation problems, are caused, for example, by the different language conventions and norms between the source culture and the target culture. Pragmatic adaptations are five procedures the translator can do during the translations process that solve these pragmatic translation problems. Vehmas-Lehto (1999) lists four types of pragmatic adaptations: omission, textual rearrangement, replacement and addition. Suojanen & Koskinen & Tuominen (2012, 40) also list the explicitation as a pragmatic adaptation. In this thesis, all five of them, including explicitation, are regarded as pragmatic adaptations.

In omission, textual content that is present in the source texts is left out from the target text during the translation process (Vehmas-Lehto 1999, 100). Translator uses omission when there is content in the source text that is not relevant to the reader of the target text or the reader of the target text would not understand the content. When a translator does a textual rearrangement, they change the order in which things are presented to the reader (Vehmas-Lehto 1999, 101). According to Vehmas-Lehto (1999, 101), the reason behind a textual rearrangement is a difference in textual conventions between the source and the target culture. For example, it varies between languages where information that is already familiar to the reader is placed in a sentence. Because of this difference in the conventions between languages, there might be a need for a textual rearrangement during the translation process.

In replacement, translator replaces textual content of the source text with other textual content in the translation. This is done because the replacement material will be understood better by the reader of the translation than the original material in the source text would have been understood (Vehmas-Lehto 1999, 101). Addition means that the translator adds content to the translation that will make the reading of the translation smoother or even help the reader to understand the translation better (Vehmas-Lehto 1999, 100–103). Usually the content that is added explains a cultural phenomenon from the source culture to the reader of the translation with which they most likely are not familiar. Explicitation is used when there is invisible content in the source text that the source text reader will implicitly understand because of their background knowledge. In explicitation, this implied content is written out in the translation as the reader of the translation would not understand this invisible content implicitly, as their background knowledge is different from those of the source text readers. (Suojanen & Koskinen

& Tuominen 2012, 40.) The reasons for doing a replacement, addition or explicitation arise from the different communicative situations between the source and target text. Such differences could be cultural differences, differences in conventions, differences in the functions of the texts and differences in the background knowledge of the readers.

Assessing usability

The second part of the theoretical framework of this study is usability. First, it is important to see how the term usability can be defined. International Organization for Standardization defines usability as the following: “the extent to which a product can be used by specified users to achieve specified goals with effectiveness, efficiency, and satisfaction, in a specified context of use.” (Ovaska & Aula & Marjaranta 2005, 4). Suojanen & Koskinen & Tuominen (2015, 13) define usability based on how easy it is for the user to achieve their goal and if they can achieve their goal in a way that matches their expectations and that there are no hindrances during the process. Jefferey Rubin’s and Dana Chisnell’s (2008, 4) definition for usability states that for a product to be actually usable, while using the product the user must be able to do what they intended to do and also do it in a way that they planned. In addition to this, when using the product, no questions to which the product does not provide an answer should arise and the user should not feel insecure while using the product. Common for all of these three definitions of usability is that there is a certain goal for the use and using of the product should feel effortless.

As said earlier, in the context of this study, the handicraft instructions are seen as user guides and thus also as technical texts. John Walter (1977, after Dobrin 2004, 109) has compiled a list of three qualities that are common to all technical texts. First Walter (1977, after Dobrin 2004, 109) describes that technical texts have a rhetoric style and format that is intended for a certain audience. Handicraft instructions have a specified style and format, for example they always instruct the reader in chronological order, and their audience is specifically those who do handicrafts as a hobby. The second typical quality for a technical text according to Walter (1977, after Dobrin 2004, 109) is that the text uses specified lexicon and is objective in style. Handicraft instructions have a highly specified lexicon and their style is impersonally instructive. The third quality of a technical text according to Walter (1977, after Dobrin 2004, 109) is that the content is mainly technical. This is true for the handicraft instructions as they consist mainly of technical descriptions of phases which to perform to achieve the wanted end product, the handicraft. Thus, as the handicraft instructions match to all three criteria set by

Walter, we can conclude that handicraft instructions can be regarded as technical texts. As a technical text has been defined to be only a tool (Suojanen & Koskinen & Tuominen 2015, 42) for using a product, it makes sense to see the reader of a technical texts as a user of this tool. When the terms *using* and *user* come for consideration, the term usability also becomes relevant.

When it comes to the usability of a translation, it is good to remember that the same textual content has to serve both the readers of the source culture and the readers of the target culture. From this point of view, it becomes the responsibility of the translator to ensure that a text that was written for the source culture audience and is usable in that culture, morphs during the translation process into a text that serves the target culture audience and is usable to them. The translation can be regarded to be usable when the reader achieves their goal by reading, in other words using, the translation. In addition to this, to be usable the translation has to also make achieving of the goal efficient and smooth.

In this thesis, the model for assessing the usability of a translation is Jakob Nielsen's model (1993, 25–26) of the five aspects of usability. The first reason why Nielsen's model was chosen is simplicity, as it divides the usability into five, succinct aspects. The second reason is that Nielsen's model works as base for many other usability models (see Purho 2000, Harju 2008 or Suokas 2014) which shows that Nielsen has managed to capture the essence of usability into his model. In Nielsen's model (1993, 26), the first aspect of usability is learnability which means that the translation is fast to take in and thus the user can start using the translation quickly. The second aspect is efficiency which means that once the reader has internalised the inner logic of the translation and its terminology, the user can achieve her goal with the translation in an efficient manner (Nielsen 1993, 26). The third aspect is memorability which means that the translation or its parts are easy to remember, even if some time has passed between the previous use of the translation (Nielsen 1993, 26). The fourth aspect is errors (Nielsen 1993, 26). This aspect is actually an antonym and means that the translation should have no errors or only few errors and those errors should be such that the user can easily recover from them (Nielsen 1993, 26). The fifth aspect is satisfaction which means that it is pleasurable to read and follow the translation (Nielsen 1993, 26).

The pragmatic adaptations can affect the usability of a translation in many different ways. Ritva Leppihalme (1997) has created a theory about “culture bumps” which are parts of texts that

cannot be translated directly, as they would not be understood by the reader of the translation. As said earlier, Suojanen & Koskinen & Tuominen (2015, 36) claim that all the foreign aspects that remain in the translation can reduce the usability of the translation. From this point of view, pragmatic adaptations can increase the usability of a translation as they remove culture bumps and thus foreign influence from the translation.

According to Jody Byrne (2006, 15), if the reader realises that they are reading a translation, they immediately lose their trust in the text. If the reader does not trust the text, the text is not usable at all. Things that could make the reader realise they are reading a translation could be for example some foreign cultural element left in the translation. With pragmatic adaptation the transfer of such foreign cultural elements can be prevented and thus the reader does not realise they are reading a translation, they do not lose their trust in the text, and the translation keeps its usability.

According to Eugene A. Nida (1964, 121–122) there can be semantic noise in the communicative situations of translations and this noise can hamper the transfer of the message of the translation to its reader. This semantic noise can be, for example, difficult vocabulary or a too complex structure (Suojanen & Koskinen & Tuominen 2015, 44). Anything that makes it harder for the reader to understand the message of the translation reduces the usability of the translation. Pragmatic adaptations can reduce this semantic noise as they provide tools for adjusting the translation to be as suitable as possible for the source culture audience and thus increase the usability of the translation.

After discussing how pragmatic adaptations can improve the usability of translations, it should be noted that not all the pragmatic adaptations improve the usability of the translation but some might actually reduce it. For example, if a translator has misjudged what information would be actually useful for the source culture reader and has omitted something useful from the translation, they have done a pragmatic adaptation that reduces the usability of the translation.

Material

The material of this thesis consists of three seed beading instructions originally written in English and their Finnish translations. The material consists of the following:

“Cellini Spiral Beads Necklace” from pages 70 and 160-161 in Wood, Dorothy 2008: *The Beader’s Bible – A comprehensive guide to beading techniques*. Devon: David & Charles.

”Cellinispiraalihelmet” from pages 70 and 160-161 in Wood, Dorothy 2010: *Helmihullut*. Finnish translation: Eliisa Salminen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

From here on these instructions are referred as CN.

”Drop Anklet” from pages 49-51 in Wiese, Kelly 2013: *A Beaded Romance – 26 Beadweaving patterns and projects for gorgeous jewelry*. Blue Ash: David Charles.

”Pisaranilkkakoru” from pages 49-51 in Wiese, Kelly 2014: *Ihastuttavat helmikorut – 26 kaunista mallia helmien pujottelutekniikoilla*. Finnish translation: Mirkka Santala. Karkkila: Kustannus-Mäkelä.

From here on these instructions are referred as DA.

”Cellini spiral bracelet” from pages 34-37 in Power, Jean 2014: *Small Beads Big Jewelry – 30 Unique pieces to make*. London: Quarto Publishing.

”Cellini-spiraalirannekoru” from pages 34-37 in Power, Jean 2015: *Isoja koruja pienistä helmistä – 30 uniikkia korua ohjeineen*. Finnish translation: Liina Tiilikka. Helsinki: Moreeni.

From here on these instructions are referred as CB.

I chose these instructions because the original texts and the translations were either available in the Tampere city main library or I own them personally. There were not many choices as there are only few seed beading books available in Finland and there are even fewer seed beading books that have been translated into Finnish. Because of the limited options, I had to include in

my material both instructions written in British and American English. Also because of the limited options, the material includes instructions for different types of jewellery pieces. Instruction CB is for making a bracelet, instruction CN for making a necklace and instruction DA for making an anklet.

Method

The first step of my research was to read from beginning to the end each original text and its translation. When I was reading the texts, I compared how every sentence or other textual structures were translated. If a piece of text was not translated directly word by word into Finnish, I wrote the piece of text down into a table so that the English text and the Finnish text were side by side. After this, I read all the instances that I had written down and analysed which pragmatic adaptation had been performed in each of them. My next step was to give a unique code to each pragmatic adaptation so they could be traced back and referred to more easily. The code consists of the abbreviation of the instruction (mentioned in the chapter Material) and of an ordinal number. After giving the unique code for each instance, I calculated how many pragmatic adaptations there were in total and how many of each type. I also calculated the relative frequencies for each pragmatic adaptation by calculating the percentage of all the pragmatic adaptations. I repeated this for each material pair, in other words the original English text and the Finnish translation.

The next step in my method was to analyse the use of each pragmatic adaptation separately. I started the analysis by comparing how many instances of the pragmatic adaptation were found in each material pair. After this, I analysed the different ways the pragmatic adaptation was used in the material and classified the pragmatic adaptations according to which purpose they have been used and whether they increased or decreased the usability of the translation. After this, I rounded up my findings and discussed the patterns of use of the pragmatic adaptations with examples from the material.

Analysis

In the whole material, there are 217 pragmatic adaptations. Instruction DA has the highest amount of adaptations with 88 adaptations. Instruction CN has 72 and instruction CB has 57 pragmatic adaptations. The most frequent pragmatic adaptation are replacements as they make up 45% of all pragmatic adaptations. The second most frequent one is textual replacements with

21%, the third is omissions with 16% and the least frequent one is explicitation with 5% of all the pragmatic adaptations in the material.

It was found that 75% of the pragmatic adaptations do improve the usability of the translation. The second largest category was pragmatic adaptations that reduce the usability of the translation; 14% of all pragmatic adaptations fall into this category. The smallest category of pragmatic adaptations, 11%, neither increase or decrease the usability or the effect on usability is impossible to determine. Thus, we can see the hypothesis is true and the pragmatic adaptations that increase the usability of the translation are the most frequent type of pragmatic adaptation in the studied material.

The type of pragmatic adaptation that most often increased the usability is explicitation, as all the cases of explicitation in the material increased usability. Replacements have the second highest rate for increasing usability as 81% of all of replacements increase usability of the translation. Textual rearrangements has the lowest rate for increasing usability as only 62% of them increase usability.

Omissions have the highest rate of all pragmatic adaptations for decreasing usability as 32% of all omissions decrease usability. Excluding explicitation of which none decrease usability, replacement had the lowest rate of 8% of all replacements decreasing usability. Textual rearrangements have the highest rate of instances that neither decrease nor increase the usability, as 24% of all textual rearrangements can be classified as such. Explications and omissions have the lowest rate for instances that would decrease the usability, as this rate for both is zero.

The aspect in which the pragmatic adaptations increased usability most is learnability. After learnability, the pragmatic adaptations increased usability most within efficiency. After efficiency, pragmatic adaptations increased usability almost as much within satisfaction and memorability. The aspect that was least affected by pragmatic adaptations that increased usability, was the aspect of error.

On the contrast, the same aspect, aspect of error, was affected most by those pragmatic adaptations that ended up reducing the usability of the translations. The area affected second most by the pragmatic adaptations that reduce usability was memorability. The pragmatic adaptations did not reduce usability at all within the aspects of learnability or satisfaction.

Next is explored what are the most common patterns of use for each pragmatic adaptation. The most common type of explicitation is the one where a step of the instruction is presented with more detail in the translation compared to how it is written in the source text.

For example, in explicitation CB.46 it is written out in the translation which part of the bead work should be pulled tight. In the source text, this is only implied with the phrase “Pull tight as you work”.

The most common type of the textual rearrangement is used to make the text flow in the translation. With this type of textual rearrangement, it became possible to use the genitive construction common in Finnish instructions instead of the more foreign sounding adessive case that would have resulted from direct translation of the source text. When it comes to the textual rearrangements, there is a notably high number of cases where it is impossible to deduct from the source or from the target text why these adaptations have been made. They seem arbitrary and account for 9 cases out of all the 46 textual rearrangements.

Within the category of replacements, the most common use of replacement was to replace a word or a phrase from the source text with one that resulted in more idiomatic expression in Finnish. There were 26 such cases out of total of 98 replacements. For example, in many such replacements the direct translation of “pattern” in Finnish, which would be “kuvio”, was replaced with a more idiomatic expression “vaihe”. This is done because the word “pattern” is used in the source text to describe a piece of text that could also be described as a “phase” or “step”. Idiomatic translation for this kind of piece of text in an instruction in Finnish would be “vaihe”, thus “pattern” is replaced with “vaihe” in the Finnish translation.

It is also worth noting that there are three replacements that result in errors in the translations that do not exist in the source texts. For example, in the replacement DA.21 the measurement “2½ yards (2.3m) of thread” has been replaced in the translation with the following, wrong measurement, “2,5 m pitkä yksinkertainen lanka”. Naturally such replacement reduces the usability of the translation as the wrong measurement at worst puts into jeopardy the user achieving her intended goal for which the translation is used in the first place.

In the studied material, the most common type of addition is one in which the addition is used to solve the issue caused by the fact that in English different types of beads can be described by referring to them only by their appearance, for example a “drop bead” can be shortened to

a “drop”. However, in Finnish it is not possible to describe the beads in this kind of shortened way but a bead has to always be referred to with a compound noun which ends with the word “bead” in Finnish. In these additions, the word “bead” in Finnish is added to the translation to make a compound noun which can be then used to refer to different styles of beads. It makes the Finnish translation clearer and thus more usable. For example, if it says “a drop” in the source text ”in reference to a drop bead, in the Finnish translation the bead is referred to as “pisarahelmi” in which the part “helmi” is added to the descriptive word of “pisara”.

Within the additions, there are many cases in which important information for the Finnish reader has been added into the translation. However, there are almost as many cases of additions in which useless information for the Finnish reader has been added into the translation. For example, in addition CN.45 the translator has added a word “puolestaan” into the translation. “Puolestaan” indicates a transition from one step to another but in an instruction that progresses in numbered, succinct steps, this kind of added transition is not useful but more of a hindrance and thus it decreases the usability of the translation in the field of efficiency.

The most common type of omission in the material, 12 out of 34, is the type in which non-relevant information for the Finnish reader has been omitted or useless repetition has been left out from the Finnish translations. For example, in four of such omissions the measurements given in the imperial units, such as in inches, have been left out from the Finnish translations as the metric system is used in Finland. Because of this, the measurements in imperial units would have been useless information for the Finnish reader.

When discussing omissions, it should be noted that almost one third of all the omissions, 11 out of 34, decrease the usability of the translation by omitting useful information from the Finnish reader. For example, in omission CN.18 the information that the beadwork round should be started with the simple peyote stitch is omitted and the Finnish reader is instructed only to start the round with a peyote stitch and left to their own devices to determine that they actually need to start the project with the simple peyote stitch. However, as in the Finnish translation there are no reference to any other type of peyote stitch but just “peyote stitch”, the Finnish reader can still deduce that they should start the project with the simple peyote. As we can see from this example, these kinds of omissions do not necessarily decrease the usability of the translations within the aspect of error because they are not likely to cause one, but decrease

the usability within the aspect of efficiency as the reader has to stop and deduce themselves how to proceed.

Discussion

As stated earlier, the hypothesis of this research was found to be true. This means that the most frequent type of pragmatic adaptations in the studied material is one that increases the usability of the Finnish translation. The reason for this is that the translator works as the representative of the reader during the translation process. In the field of technical texts, which includes also handicraft instructions, a high usability of a text is in the best interests of the reader. As mentioned earlier, any influence of the source text left in the translation affects negatively on its usability (Suojanen & Koskinen & Tuominen 2015, 34). As the readers representative, the translator does things, such as pragmatic adaptations, during the translations process that decrease the influence of the source text in the translation. This in turn increases the usability of the translation and thus serves the interest of the reader.

Although the goal of translator is to serve the reader, still 14% of the pragmatic adaptations in the studied material decrease the usability of the translations. Besides those pragmatic adaptations, a further 11% of the pragmatic adaptations do not either increase or decrease the usability. One reason behind this high of a percentages of pragmatic adaptations that decrease or do not affect the usability at all, could be that the translator is not familiar with seed beading. Although handicrafts are a very popular hobby in Finland, the handicraft category of jewellery making, to which seed beading also belongs, is not one of the most popular types of handicrafts in Finland (Taitoliitto 2018).

If the translator is not familiar with seed beading, firstly, it is harder for them to know which information in the instruction is absolutely vital for successfully completing the seed bead project. Because of this, the translator might omit important information from the translation and thus decrease the usability of the translation. Secondly, in this kind of situation where the translator is not familiar with a certain handicraft technique, it is hard for the translator to judge what kind of background knowledge an average seed bead hobbyist would have. Because of this, the translator again might omit important information from the translation, but also add information to the translation that is not relevant to the reader. In all of these three cases, the translator makes a pragmatic adaptation that decreases the usability of the translation instead of increasing it.

If it is so that the translator is not familiar with seed beading, how can they still make so many pragmatic adaptations that do increase the usability of the translation? The reason behind this is that the person who translated these seed beading instructions into Finnish is a professional translator. A professional translator can usually, because of her training and work experience, distinguish which parts of the instruction contain important information and which ones do not. Professional translator also knows in which order to present facts in the target language. Professional translator also usually can see when she does not know enough about a certain issue and thus do research on the subject and then based on the information she found make a successful pragmatic adaptation that increases the usability of the translation.

Of all the pragmatic adaptations made in the studied translations, 11% do not increase or decrease the usability of the translation. The reason why these kinds of pragmatic adaptations make their way into the translations is that, in the end, the translator is a human and although they try to be as objective as possible, there is also a subjective side that might affect consciously or subconsciously the pragmatic adaptation they make. They might make pragmatic adaptations that they think would increase the usability of the translation but are actually a matter of a preference and a direct translation without pragmatic adaptation would have been as useful as the adapted one. For example, the translator's subjective preference could be to change all the numbers written out in the source text into numerals in the translation, as they feel the translation would be then easier to understand. However, writing the numbers out also in the translation would be as easy to understand as they are when presented in numerals.

In this study, the aspect of usability that was increased most by the pragmatic adaptations was learnability. This could be due to the fact that the way we learn is the most culture-based aspect out of the five Nielsen's (1993) aspects of usability. Because of this, the aspect of learnability benefits most from pragmatic adaptations that, as the name suggest, adapt the text to fit into the target culture norms. In regards to this, it is interesting to note that those pragmatic adaptations that decreased the usability of the translation did not decrease the usability at all within the aspect of learnability. This could be due to the fact that in the end the structure of a handicraft instruction, and user manual in general, is very similar in structure both in Finnish and in English. In both languages the instructions are presented in chronological order and in numbered steps, so most likely because of these similarities the translator is aware which decisions, in other words pragmatic adaptations, would reduce the learnability of the translation and they stay clear of those.

The aspect of usability that increased least because of the pragmatic adaptations was the aspect of error. This is most likely because there were no mistakes in the source texts that could be corrected in the translations. On the contrary, out of the pragmatic adaptations that decreased the usability, the majority of them increased the number of errors in the translations, in other words decreased the usability within the aspect of error.

The reason why there are virtually no mistakes at all in the source texts could be due to two factors. Firstly, most likely all the instructions studied have been tested by few readers in a way that they made the seed bead project by following the written instructions. Based on the notes gathered in this process, the writer then improved the instruction and removed errors. Secondly, the studied instructions have most likely been copy-edited a few times. The copy-editing process during the creation of a source texts is usually more diligent compared to the copyediting process of a translation. The more precise copy-editing means that it is more likely that the errors in the instruction are spotted and removed from the texts. When the copy-editing process is less diligent, as in the case of translation, and focuses on the quality and flow of the translation instead of the factual content, it is more likely that an error that was created during the translation process goes unnoticed and thus ends up also into the final version of the translation.

Conclusions

The first conclusion that can be drawn from this study is that the translator is indeed the presentative of the reader. This becomes clear as we observe that translators during the translation process, instead of translating the source text word by word, make conscious effort to reduce the effect of the source text in the translation. Reducing this influence increases the usability of the translation and one type of conscious effort of this kind is making pragmatic adaptations while translating a text.

The second conclusion from this study is that testing handicraft instructions is important, as is also their rigorous copy-editing. Both of these processes reduce the number of errors in the final, published version of the text. Translations of handicraft instructions most likely are not tested by a group of users before their publication and their copy-editing is likely to focus more on creating a fluent flow of language than on spotting factual errors that may have been accidentally created during the translation process. Most likely it will never be economically viable to test translated instructions in the same way as source text instructions are tested, nor

it is likely that translations can be as rigorously copy-edited as source texts, also due to financial reasons. However, if the translator and the translation's copy editor pay attention to the fact that errors are more likely to go unnoticed in translations, maybe that will help them be more alert to such errors and help them spot and remove these errors before publishing.

When it comes to the strengths of this thesis, the first thing that should be noted is the sphere of the hypothesis. The scope of the hypothesis is narrow enough; it consists of five pragmatical adaptations and their effect on five different aspects of usability. Studying the effect these pragmatical adaptations have on the usability of the three Finnish translations of seed beading instructions provided just the right amount of data for a Master's thesis. The choice of the material was also a success. The three pairs of English seed beading instructions and their Finnish translations provided enough textual material so that there were enough instances of each pragmatic adaptation that patterns of use could be observed. Using three sets of instructions made it also possible to compare the findings about pragmatic adaptations between different instruction sets.

When listing things that could have been done better in this study, the first that should be noted is that there are models of usability that would have suited better for analysing the usability of a translation. Jakob Nielsen's model from 1993 is a classic and many models of usability are based on it. However, it is not designed translations in mind and there are models of usability that have a more contemporary point of view compared to Nielsen's model that was created almost 30 years ago. The second shortcoming of this study is that not all of the results of the study were discussed but the focus was on exploring why all the pragmatic adaptations did not improve usability and which aspects of usability were increased and decreased most by the pragmatic adaptations.

There are few ways how the subject of this thesis could be explored further. Similar setup could be used to research translations of another type of handicraft instructions, for example sewing instructions, or the original language of the instructions could be some other than English. The same setup could be also used for investigating translations of any other type of user manuals, for example those of household appliances. A very interesting way how the theme of this research could be taken further would be to turn the setup of this translation upside down. This would mean conducting a research on English translations of handicraft instructions originally written in Finnish. At the moment the production of handicraft books written in

Finnish is flourishing and some of them have been even translated into English. This means that now would be a fruitful time to investigate pragmatic adaptations and their effect on usability with a reversed setup, from Finnish to English translations.